

Pilsa

1/3 L EN 3/4 L

H.R.D.253 CAT.T.A. TEL HAMME 152

SPORT-ALE EXPORT

BIERE LIEBAERT

BIER VAN HIER

300 jaar brouwerijen in het Land van Dendermonde
Een geschiedenis in een notendop

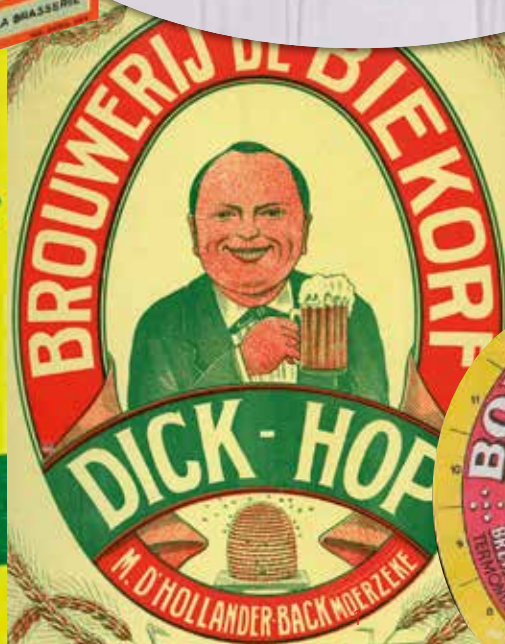
TRIPLE
VAN
WIEZ

IN DE BROUWERIJ - SOUTIRÉE À LA BRASSERIE

CATEGORIE

m

GE GISTING
HAMME, 47.152

Inhoud

BIER VAN HIER	3
Bier doorheen de eeuwen.....	5
Brouwerijen in de regio Dendermonde.....	8
Biercultuur als immaterieel erfgoed.....	10
Het brouwen van bier.....	11
BERLARE	14
Berlare.....	14
Overmere.....	19
BUGGENHOUT	22
Buggenhout.....	22
Opdorp.....	27
Opstal.....	29
DENDERMONDE	32
Appels.....	32
Baasrode.....	34
Dendermonde.....	37
Grembergen.....	45
Oudegem.....	47
Schoonaarde.....	49
Sint-Gillis-Dendermonde.....	50
HAMME	55
Hamme.....	55
Moerzeke.....	63
LAARNE	66
Laarne.....	66
Kalken.....	69
LEBBEKE	74
Denderbelle.....	74
Lebbeke.....	77
Wieze.....	81
WETTEREN	88
Massemen.....	88
Wetteren.....	89
WICHELEN	96
Schellebelle.....	96
Serskamp.....	98
Wichelen.....	100
ZELE	103

BIER VAN HIER

300 jaar brouwerijen in het Land van Dendermonde

Een geschiedenis in een notendop

Erfgoedcel Land van Dendermonde werkte in 2015 en 2016 rond ambachten en industrieën. Het project werd al gauw verfijnd naar brouwerijen. Iedere gemeente binnen het werkingsgebied heeft immers ooit brouwerijen binnen haar grenzen gehad. Het merendeel verdween, een aantal brouwerijen zijn nog of terug actief en nieuwe initiatieven werden opgestart.

Het opzet van het project was tweeledig: enerzijds het opsporen van materiaal (archieven en beeldmateriaal) en anderzijds het maken van een inventaris van de brouwerijen die er zijn en geweest zijn (vanaf de 18^e eeuw).

De zoektocht naar archief- en beeldmateriaal verliep minder succesvol dan verwacht. Veel brouwerijen hielden lang geleden op met bestaan waardoor hun archief vermoedelijk versnipperd of verloren is geraakt bij de daaropvolgende generaties die geen of minder voeling meer hadden met de brouwactiviteiten van hun voorouders. Fragmenten van het archief of losse foto's belandden wel vaak bij de lokale heemkring of een verzamelaar. Van het gevonden materiaal vond een groot deel zijn weg naar onze digitale beeldbank voor de regio, www.erfgoedbanklandvandendermonde.be. We slaagden niet in ons opzet om private archieven van brouwerijen te registreren op Archiefbank Vlaanderen omdat er bijna geen relatief volledige archieven van brouwerijen werden teruggevonden.

De inventaris vindt zijn neerslag in deze publicatie. Het is een lijst per deelgemeente van de getraceerde brouwerijen gebaseerd op bestaande lokale onderzoeken en publicaties, aangevuld met informatie van plaatsbezoeken en ge-

sprekken met experts of telgen van brouwersfamilies en de online Inventaris van Onroerend Erfgoed. De gemeentearchieven werden niet doorgenomen. De heemkringen binnen het Land van Dendermonde bezitten vaak ook (beeld)materiaal rond brouwerijen. Zij werden wel gecontacteerd.

Deze publicatie claimt niet een volledig overzicht te geven van (de geschiedenis van) alle brouwerijen die er geweest zijn in het werkingsgebied. Hiervoor dient een grondiger onderzoek te gebeuren, waarbij een gevarieerdere set aan bronnen wordt geraadpleegd. Deze inventaris wil in de eerste plaats het brouwerserfgoed in onze regio in de spotlights plaatsen. Bier en brouwerijen vormen immers een belangrijk onderdeel van onze ambachtelijke en industriële tradities en ons immaterieel cultureel erfgoed. Materiële getuigen van dit indrukwekkende brouwerijverleden worden echter steeds schaarser. Oude brouwerijsites verdwijnen, oude installaties belanden op de schroothoop, bedrijfsarchieven bij het oud papier. Deze inventaris wil een aanzet zijn om het brouwerserfgoed in onze regio te bewaren, koesteren en ontsluiten. Hij kan ook inspiratie bieden voor lokale projecten en een aanzet bieden voor verder onderzoekwerk.

Tot slot past de uitgave van deze publicatie perfect binnen de festiviteiten ter ere van het vijfjarig bestaan van de erfgoedcel. Want geef toe, het hoeft niet altijd champagne te zijn.

SANTÉ! SCHOL!

Bier doorheen de eeuwen

De eerste bewijzen dat de mens al duizenden jaren bier drinkt leveren de Sumeriërs, die zo'n 6000 jaar geleden leefden in Mesopotamië, het huidige Irak en Noord-Syrië. Daar vonden archeologen naast aardewerken vazen met biersporen ook bierrecepten op kleitabletten in spijkerschrift, sommigen terug te voeren tot 3000 voor Christus. Het bier was echter nog niet de drank zoals die nu gekend is. De allereerste biertjes werden gemaakt van een pap van gerst en emmer (een soort tarwe). Men bakte van deze ingrediënten een soort brood dat van buiten gaar was, maar van binnen nog week. Daarna werd het in stukken gebroken en in water geweekt waardoor het gistingsproces op gang kwam. Enzymen zetten het zetmeel in het brood om naar suikers die, na bewaring, alcohol opleverden. Naar wens werd het bier op smaak gebracht met kruiden, honing of dadels.

Via de Egyptenaren die de kennis van het brouwen doorgaven aan de Grieken maakte bier de oversteek naar Europa. De Romeinen leerden dan weer bier brouwen van de Grieken. Toch kende bier vooral een opmars in de gebieden waar de Romeinse overheersing minder groot was. Het waren de Germanen die de tussenstap van brood bakken in het bierbrouwproces oversloegen en ontdekten dat uit gekiemde granen een beslag gemaakt kon worden dat vergistte tot bier.

Het brouwen van bier was vanouds een huishoudelijke bezigheid, voorbehouden aan vrouwen. Naast huishoudelijke taken als brood bakken en wassen, brouwden zij bier voor het gezin. In de middeleeuwen ontpopten abdijen zich tot kenniscentra voor landbouw, veeteelt en ambachten, waaronder het brouwen. Dankzij de kloosterlingen evolueerde bier van een familiale naar een ambachtelijke activiteit. Er werd niet langer enkel voor eigen kring geproduceerd maar er werd ingezet op de handel. Vanaf de 14de en 15de eeuw schoot ook het aantal burgerbrouwerijen als paddenstoelen uit de grond. Brouwersgilden werden opgericht om de belangen van de brouwers te verdedigen en toe te zien op de kwaliteit van de bieren.

Bier groeide in de Middeleeuwen dan ook uit tot één van de meest genuttigde dranken in Europa. Het was veiliger dan water omdat het water in de steden vaak vervuild was, terwijl bier bij de bereiding gekookt en gefilterd werd. Bovendien was bier ook voedzamer. De bierconsumptie lag dan ook zeer hoog. Een Middeleeuwer uit de Lage Landen dronk naar schatting zo'n 300 liter bier per jaar, een gemiddelde van iets minder dan een liter per dag. Het bier verschilde echter van het bier dat we nu drinken. Het bevatte maar heel weinig alcohol en smaakte waarschijnlijk vrij zuur.

Van hop als conserveringsmiddel en smaakmaker was immers lang geen sprake. In plaats daarvan gebruikte men gruit, een kruidenmengsel. In de 14de eeuw, toen keizer Karel IV de "nieuwe methode om bier te brouwen" uitvaardigde, werd het gebruik

van hop veralgemeend en zelfs verplicht. De regulering gold in het Heilig Roomse Rijk der Duitse Natiën waartoe Brabant en Rijks-Vlaanderen (regio ten Oosten van de Schelde) behoorden. In Vlaanderen (regio ten Westen van de Schelde) bleef het gruitrecht bestaan. Door deze opdeling diversifieerde de Belgische biercultuur. In Rijks-Vlaanderen en Brabant ontstonden gehopte bieren die langer bewaarden. In Vlaanderen handhaafden de kruidige bieren zich langer.

Tijdens de 17de en 18de eeuw nam de bierconsumptie flink af, mede door de invoer van nieuwe accijnzen. Abdijen (en bepaalde steden) hoefden echter geen extra belasting te betalen, waardoor zij zware bieren met een hoog alcoholpercentage mochten brouwen. In de late 18de eeuw brak een woelige tijd aan voor brouwerijen. Keizer Jozef II schafte in 1783 de abdijen af omdat zij de brouwerijen benadeelden. Tijdens de Franse revolutie werden heel wat abdijen met bijhorende brouwerijen vernield. Pas onder het bewind van Napoleon in het begin van de 19de eeuw kwam het economische leven weer goed op gang. Tezelfdertijd werden ook verschillende ontdekkingen gedaan die het productieproces van bier verbeterden: de diastase, de koelmachine die lage gisting mogelijk maakte en de pasteurisatie door Louis Pasteur, die ook gistcellen ontdekte en vaststelde dat verschillende gisten andere bieren opleverden. Het aantal lokale brouwerijen nam sterk toe. Sommigen groeiden zelfs uit tot heuse bedrijven. Rond 1900 telde België ongeveer 3200 brouwerijen en 185.000 herbergen (1 per 32 inwoners)!

Kleitabelt met daarop de hymne aan Ninkasi, de Sumerische godin van het bier (gedateerd 1800 voor Christus). De hymne beschrijft, stap voor stap, het brouwproces van Sumerisch bier in een poëtische vorm. (bron: *Cuneiform Digital Library Initiative – Universiteit van Californië, Oxford Universiteit en Max Planck Instituut Berlijn; de kleitabelt is tentoongesteld in het Louvre in Parijs*)

bron: glasraam van Sint-Arnoldus van Soissons, onbekende kunstenaar, gedateerd 1942, brouwerij Huyghe Melle

SINT-ARNOLDUS, BESCHERMHEILIGE EN PATROON VAN DE BROUWERS

Hij werd in 1040 geboren in Tiegem bij Oudenaarde, als zoon van een brouwer. Hij trad na een militaire loopbaan in in het klooster van de Benedictijnen te Soissons. In 1080 werd hij door Paus Gregorius VII tot bisschop benoemd. In 1084 richtte hij de Sint-Pietersabdij te Oudenburg op, waar hij in 1087 overleed. Arnoldus werd in 1120 heilig verklaard. Tijdens epidemieën raadde hij zijn onderdanen aan bier te drinken in plaats van water waardoor velen van ziekte gespaard bleven. Het leverde hem de status van patroon van de bierbrouwers en herbergiers op. Hij wordt afgebeeld in bisschopsgewaad met een roerstok in de hand, soms ook met een biervat of kruik aan zijn voeten.

© www.cambrinus.nl

CAMBRINUS, MYTHOLOGISCHE BIERKONING

Koning Cambrinus werd het eerst genoemd in een gedicht uit 1543 van Burkart Waldis uit Neurenberg. Het is een legendarische figuur, voorgesteld als een koning, zittend op een biervat. Sommigen denken dat Jan I (Jan Primus werd Cambrinus), de eerste Hertog van Brabant, model heeft gestaan voor deze allegorische beschermer van de bierbrouwers. Jan I was een verwoed liefhebber van steekspelen en vierde zijn overwinningen steevast met massa's bier. Hij overleed in 1294 aan de verwondingen bij een steekspel in Baarle-Hertog.

BRONNEN

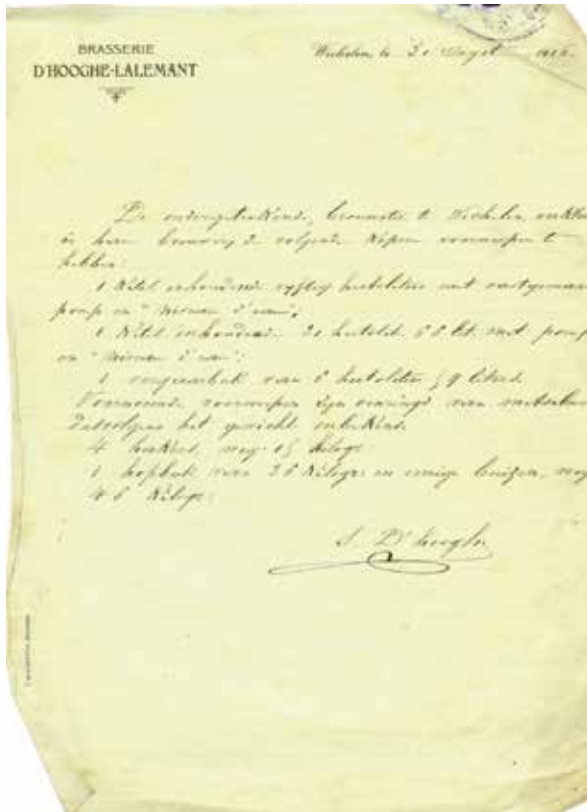
- BENNETT J., *Ale, beer and brewsters in England. Women's work in a changing world*, 1996.
- DELVAUX F., *Bierbrouwen. Verleden, heden en toekomst* (in: RAYMAEKERS B., *Denken en weten over de wereld XXI*), 1995.
- VERDONCK E. & DE RAEDEMAEKER L., *Het Belgisch Bierboek*, 2016.
- VISIT FLANDERS: *Korte geschiedenis van het Belgisch bier* (<http://www.visitflanders.com/nl/thema-s/belgisch-bier/korte-geschiedenis-van-het-belgisch-bier/>)
- KENNISINSTITUUT BIER (<https://www.kennisinstituutbier.nl/geschiedenis>)

Brouwerijen in de regio Dendermonde

Op 3 februari 1441 kregen de Dendermondse brouwers van de Bourgondische hertog Filips de Goede een patent, waarbij in een straal van twee mijl rond de stad niemand nog bier mocht brouwen om het te verkopen, met uitzondering van de "kleine bieren". Ook dienden alle ingevoerde bieren eerst in Dendermonde gelost en gestapeld te worden. Dendermonde had aldus het recht om accijnzen en taksen te heffen op alle verkochte bieren die de stad moesten passeren. Elk dorp had een bierhuisje, waar de tol moest betaald worden. Dit patent werd in 1444 omgezet in een eeuwig privilege. Doorheen de eeuwen zou dit privilege voortdurend geschillen veroorzaken met de omliggende gemeenten. Op het einde van de 18de eeuw kwam er een einde aan het monopolie van Dendermonde voor het brouwen, verkopen en vervoeren van bier. Vanaf dan hoefden brouwers zich niet meer te beperken tot lichte bieren, bestemd voor eigen gebruik.

In de eerste decennia van de 19de eeuw had bijna ieder dorp in de regio dan ook een of meerdere brouwerijen op zijn grondgebied. In 1843 telde het arrondissement Dendermonde ongeveer 83 bierbrouwerijen. Brouwerijen verzekerden zich van een afzetmarkt door een eigen herberg in te richten en een netwerk van (lokale) cafés in te schakelen. Brouwersfamilies genoten in hun dorp veel aanzien. Als de notabelen van het dorp, schopten de mannelijke telgen het vaak tot burgemeester. Hun sociale positie weerspiegelde zich in de statige huizen die ze bewoonden en die nu vaak nog het straatbeeld sieren. In de brouwerswereld gold ook "ons kent ons". Dochters en zonen van brouwers vonden hun wederhelft vaak binnen dezelfde kringen. Dit verzekerde de bescherming van het familiefortuin en misschien ook van geheime bierecepten.

De snelle technische evoluties in het brouwproces, de investeringen die nodig waren om ook bieren van lage gisting (van het type pils) te maken en de omschakeling van vaten naar flessen maakte het voor veel brouwerijen op het einde van de 19de eeuw steeds lastiger om te blijven bestaan. De Eerste Wereldoorlog betekende een bijkomende opoffer. De Duitse bezetter eiste het brouwersmateriaal (vooral de koperen ketels) op en de brouwerijen werden ontmanteld. Veel kleinschalige (familie)bedrijven herstelden niet meer van deze klap en startten na de oorlog niet meer op omdat ze de investeringen in nieuwe brouwtechnieken niet konden opbrengen. Wie wel heropstartte, was gedwongen zijn brouwproces te mechaniseren. De economische crisis in de jaren 1930 zorgde voor een verder concentratie- en schaalvergrotingsproces. Kleine familiale brouwerijen konden nauwelijks het hoofd boven water houden. Vele brouwerijen begonnen ook water en limonades af te vullen. Het mouten werd meer en meer overgelaten aan grotere mouterijen. WOII en de moeilijke periode erna (door ondermeer een accijnsverhoging van 25%) betekenden de doodsteek voor de lokale brouwindustrie. Van de ongeveer 3000 brouwerijen die het Belgische bierlandschap in het begin van de 20ste eeuw kenmerkten, bleven er in de jaren 1960 nog een honderdtal over. In het Land van Dendermonde waren er op dat moment nog slechts een 13-tal brouwerijen actief.

Verklaring van S. D'Hooge, brouwster in de Wichelse brouwerij D'hooge-Lalemant. In de verklaring noteert ze welke koperen voorwerpen, en hun gewicht, in de brouwerij aanwezig zijn. Deze verklaring werd opgesteld in het kader van de Duitse opeisingen van koper (gedateerd 31 augustus 1916) © August De Maesschalck

BRONNEN

- OUDHEIDKUNDIGE KRING H.H. SALVATOR, *Brouwerijen van Wieze*, 2016.
- STROOBANTS A., *Tussen pot en pint. Herinneringen aan de Dendermondse brouwers*, 1990.
- VENNEMAN R., *De Berlaarse brouwerijen*, Heem- en Oudheidkundige Kring Bertare, 2000.

Biercultuur als immaterieel erfgoed

Vandaag is de biercultuur levendiger dan ooit. De kunst van het bier brouwen wordt in brouwerijen doorgegeven van brouwmeesters aan jongere generaties. Op vele plaatsen worden opleidingen tot brouwingenieur en vormingen in de zythologie ("bierologie" of studie van bier) gegeven. Gelijktijdig duiken er overal opnieuw kleine, lokale brouwerijtjes op die zich toelagen op het brouwen van speciaalbiere. De waardering voor de diversiteit van de biercultuur wordt daarnaast ook doorgegeven op café, in brouwerijen die open zijn voor publiek, in biermusea, tijdens bierfestivals en -weekends en door de media.

In november 2016 werd de unieke culturele identiteit en diversiteit van de Belgische biercultuur ook erkend door Unesco. De biercultuur is daarmee het 11e Belgische item op de Unesco-lijst van immaterieel cultureel erfgoed.

www.immaterieelerfgoed.be

Het brouwen van bier

Het productieproces van bier is door de eeuwen heen steeds veranderd en verbeterd. Toch is de basis van het proces ongeveer hetzelfde gebleven.

Om een graansoort (meestal gerst) voor het brouwen van bier geschikt te maken, wordt het eerst **gemout**. Bij het mouten wordt de gerst eerst geweekt in water. Als het graan zich helemaal heeft volgezogen krijgt het de kans om in warme kamers te ontkiemen. Zodra de eerste worteltjes (zichtbaar) wordt het kiemingsproces gestopt door de graankorrels bij hoge temperatuur te drogen. Hoewel drogen het gebruikelijkst is, worden de gerstekorrels soms ook geroosterd. Hoe hoger de temperatuur bij het roosteren is, des te donkerder de mout. De kleur van de mout bepaalt ook de kleur van het bier. Bovendien heeft de mout een belangrijke invloed op de uiteindelijke smaak van het bier.

De mout wordt vervolgens **geschroot** (vermaald) en **gemaischd** door de mout te mengen met water. Het mengsel wordt voor verschillende periodes tot verschillende temperaturen gebracht. Richtlijnen zijn dat het eerst verwarmd wordt tot 50°C, en op deze temperatuur blijft het een tijd rusten. Hierna wordt het verwarmd tot 65°C en nadat het weer een tijd gerust heeft wordt het (verwarmd) 75°C. De lengte van deze periodes beïnvloedt de smaak van het bier. De moutpap die het resultaat is van het maischen, bestaat uit een suikerrijke vloeistof en rondrijvende vaste bestanddelen. Deze vaste bestanddelen worden voor het bier niet meer gebruikt en moeten dus uit de vloeistof worden gefilterd. Dit proces noemt men **klaren**. Hierdoor wordt het wort, de basis van het bier, gescheiden van het draf, wat vooral wordt gebruikt als veevoeder. Het wort gaat vervolgens in de kookketel en wordt aan de kook gebracht. Tijdens het koken voegt de brouwer hop toe om het bier zijn kenmerkende aroma te geven. Na het koken wordt de wort opnieuw gefilterd en gekoeld. Dit koelen moet zo snel mogelijk gebeuren om bacteriën geen kans te geven.

Een laatste belangrijke stap in het brouwproces is het **vergisten**. Dit gebeurt door toevoeging van gist aan het afgekoelde wort. De gist gaat zich voeden met de aminozuren in het wort en alcohol maken van de aanwezige suikers. Bij dit omzettingsproces wordt ook koolzuurgas gevormd. We kunnen vier gistingstypes onderscheiden die elk een ander soort bier opleveren.

Hoge gisting: dit type van gisting heeft een lange traditie en duurt 3 tot 8 dagen. Bij het wort voegt men gist toe die actief is bij een temperatuur tussen 15 en 25°C en de bijzondere eigenschap heeft dat ze bovenaan komt drijven eenmaal de suikers in het wort zijn omgezet. Vandaar ook de benaming "hoge" gisting. Meestal zijn dit bieren met een vrij hoog alcoholpercentage. Amberkleurige bieren en de meeste Belgische speciaalbieren behoren ook tot deze categorie.

Lage gisting: het gistingsproces gebeurt op een temperatuur tussen 4 en 12° C. Tijdens het gistingsproces dat 7 tot 10 dagen duurt, zakt de gist naar de bodem van het gistingsvat. Vandaar de benaming “lage” gisting. Over het algemeen bevatten bieren van lage gisting iets minder alcohol, maar wel meer koolzuurgas. Erg populair is de pils, die zijn oorsprong heeft in de Tsjechische stad Pilsen. Vanaf het midden van de 19de eeuw bereikte het brouwproces van lage gisting België via Duitsland.

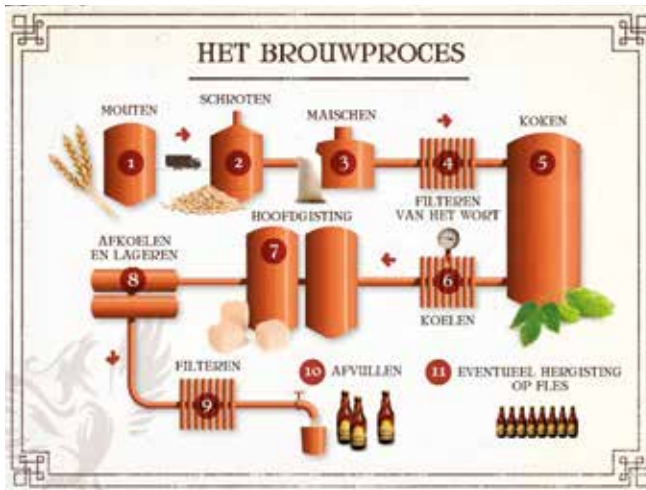
Twee unieke en typisch Belgische bierstijlen zijn de bieren van spontane en van gemengde gisting.

Spontane gisting: dit is de oudste methode die teruggaat tot de tijd waarin men eigenlijk nog niets wist over giststammen en hoe daarmee om te gaan. Bij spontane gisting wordt het wort gedurende een bepaalde tijd blootgesteld aan de open lucht. De wilde gisten die aanwezig zijn in de lucht zorgen er dan voor dat het wort gaat gisten. In het grootste deel van de brouwersgeschiedenis kon daarom alleen in de winter gewerkt worden. In de warme maanden bevatte de lucht immers teveel wilde micro-organismen zodat het risico op zuur bier te groot was. De vrijstelling in de zomer liet boerderijbrouwers toe om zich in de zomer op hun gerst- en hopoogsten te concentreren. Na het binnenhalen van de oogst begon het brouwseizoen opnieuw eind september of begin oktober. Traditionele lambiekbrouwerijen doen het nog altijd op deze manier.

Gemengde gisting: we praten over gemengde gisting wanneer twee types micro-organismen het bier gaan gisten. De meester-brouwer gebruikt enerzijds gistsoorten die ook voor bieren van hoge gisting worden gebruikt en anderzijds bacteriën. Met andere woorden: hier worden twee gistingsmethoden door elkaar gebruikt (hoge en spontane gisting).

Na de gisting is er niet langer sprake van wort. Vanaf nu kan van bier gesproken worden. Bier dat één keer gegist is, wordt jongbier genoemd: een tussenproduct met weinig smaak en nauwelijks koolzuur. In het jongbier zitten verschillende stoffen die aan het bier een slechte smaak en kwaliteit geven. Een tweede gisting moet deze stoffen oplossen. Deze tweede gisting vindt plaats in gesloten kuipen en wordt **lageren** genoemd, afgeleid van het Duitse woord voor opslaan. Tijdens het lageren gaan het weinige gist dat nog aanwezig is en andere zware deeltjes, bezinken. Deze opslagperiode duurt soms maar 1 week, maar kan ook tot 3 maand - en sommige hooggistende bieren zelfs langer - in beslag nemen. De meeste brouwers maken tegenwoordig gebruik van grote metalen kuipen voor het lageren, maar traditioneel werden eikenhouten vaten gebruikt. Deze oude rijpingsmethode wordt in België en in enkele andere landen nog in stand gehouden, wat de kwaliteit van die bieren uniek maakt.

Vaak wordt bier voordat het **gebotteld** wordt nog eens **gefilterd** om gistdeeltjes en andere onreinheden te verwijderen en een helder bier als resultaat te krijgen. Dit zorgt ervoor dat er geen verandering van smaak in de fles plaats vindt. Veel witbieren worden niet gefilterd, wat de typisch troebele kleur verklaart. Bij de meeste zwaardere bieren, zoals de trappisten, die ook niet worden gefilterd, vindt nagisting in de fles plaats.

© www.grimbergen.be

Jongbier werd traditioneel opgeslagen in eikenhouten vaten zoals te zien op deze foto van de Wetterse brouwerij van het Sint-Barbara Wezengesticht

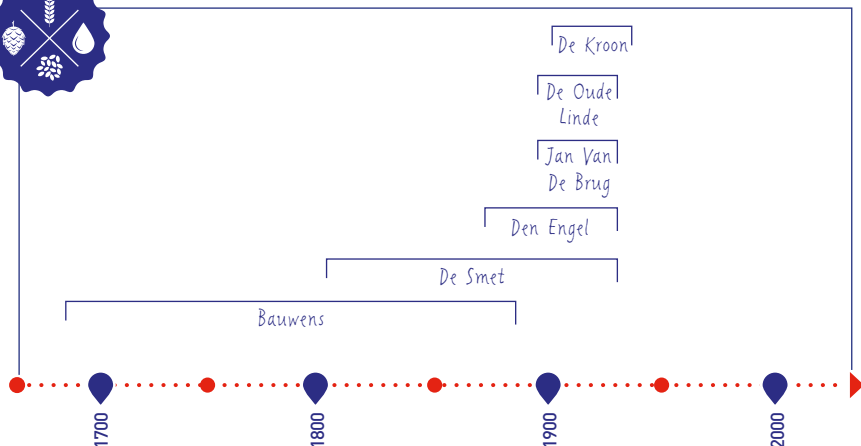

WETTEREN. — KOES DER BROUWERIJ VAN HET SINT-BARBARA'S WEZENGESTICHT. WETTEREN. — COUR DE LA BRASSERIE DE L'ORPHELINAT-SAINTE-BARBE. Wag. De Geste en Zins, Triestplate.

© egclandvandendermonde

BERLARE

Berlare

BROUWERIJ BAUWENS

Hogeweg, Berlare

Ontstaan: eind 17de eeuw - Stopzetting: 1886

Petrus Bauwens is de oudste gekende brouwer in Berlare. De brouwerij gaat enkele generaties over van vader op zoon tot ze in handen komt van neef Juliaen-Benedict Bauwens. Onder diens zoon Leo komt de brouwerij in de problemen. Ze wordt openbaar verkocht in 1881 aan Camiel Vereecken. Dit brengt geen soelaas: de brouwerij gaat failliet in 1886. Via een openbare verkoop komt ze weer in handen van een telg van de familie Bauwens, Clementine. De brouwerij wordt echter niet meer heropgestart. Op de landerijen aan de brouwerij wordt wel nog hop geteeld voor brouwerij Bauwens en Cie (zie verder), waarvan Clementine vennoot was.

vlnr August De Smet, moeder Maria-L. De Naeyer, dochter Alida en een nicht met haar kinderen.
De chauffeur is Ivo Sacré © Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare

BROUWERIJ DE SMET

Dorp 35 en 47, Berlare

Ontstaan: 1807 - Stopzetting: midden jaren 1930

Van de elf kinderen in het gezin De Smet-Coppieters komen twee zonen in het brouwersambacht terecht, beiden door hun huwelijk met een brouwersdochter uit Moerzeke (zie brouwerij D'Hollander (De Zwaan)). Emmanuel huwt met Catharina D'Hollander en vestigt zich als brouwer te Overmere (zie brouwerij De Smet). Petrus-Bernardus trouwt met Josepha D'Hollander en vestigt zich in 1807 als brouwer op het Dorp in in Berlare. Na hem zetten nog 3 generaties De Smet de brouwerij verder. In 1893 ziet het er even beroerd uit voor de toekomst van de brouwerij. Gustave-Arnold De Smet, kleinzoon van Petrus-Bernardus, vraagt door financiële moeilijkheden een staking van betaling aan. Dankzij aandeelhouderschap van de familie De Naeyer kan de brouwerij toch actief blijven. Ook na de dood van Gustave-Arnold blijft de brouwerij in productie dankzij zijn weduwe en dochter. Brouwerij De Smet brouwt bier tot het midden van de jaren 1930.

BROUWERIJ BAUWENS EN CIE (DEN ENGEL)

📍 Dorp 61, Berlare

Ontstaan: 1882 - Stopzetting: 1929

“Stoombierbrouwerij Den Engel Bauwens & Cie” wordt opgericht in 1882 door burgemeester Ivo Bauwens, zijn zus Clementine, Leo Veldeman en Jan-Frans Van den Bossche. Hiertoe kopen ze een bestaande woning met aanpalende boekweitpaardenmolen op Berlare Dorp. De woning wordt vergroot en het bedrijfsgebouw wordt omgevormd tot stoombrouwerij met maalderij.

Vennoot Jan-Frans verwerft de brouwerij in 1900 waardoor ze in handen komt van de familie Van den Bossche. Zoon Arthur erft de brouwerij in 1908, maar verkoopt ze aan zijn broer Maurice. In 1920 koopt Norbert Weyns de brouwerij over. Hij moderniseert ze en maakt naam met zijn triple. Wanneer de familie Weyns Berlare verlaat in 1929, stopt de brouwerij haar activiteiten.

Beheerders en personeel van brouwerij “Den Engel” (1893) - onder, vlnr: Cesar Veldeman, nn, Amandus De Caluwé, nn, nn, Dominicus De Sutter, Franciscus Veldeman. Boven, vlnr: Leo Veldeman, nn, nn. Op de ton: Frans Van den Bossche © Heem- en Oudheidkundige kring Berlare

Brouwerij Maurice Van Den Bossche (ca. jaren 1910) - vlnr : Gustaaf Lerno, Ivo Haentjes, Frans Kets, Octaaf De Caluwé: brouwers. Achiel Kets: vertegenwoordiger © Heem- en Oudheidkundige kring Berlare

BROUWERIJ VAN DE KERCKHOVE (JAN VAN DE BRUG)

Brugstraat, Berlare

Ontstaan: begin 20ste eeuw - Stopzetting: 1914

In 1901 doen Jan Van De Kerckhove en zijn schoonbroer Charel De Ridder (uit Schoonaarde) een aanvraag tot het bouwen van een brouwerij in de buurt van het Brughuis. Door een overstroming in 1914 en de opeisingen van het brouwersmateriaal tijdens de Eerste Wereldoorlog houdt de brouwerij op te bestaan.

BROUWERIJ DE OUDE LINDE

Dorp 75, Berlare

Ontstaan: 1902 - Stopzetting: midden jaren 1930

In 1902 doet Cyriel Van den Bossche een aanvraag om de mandenmakerij in de tuin van zijn vader om te bouwen tot brouwerij en mouterij, wat hem wordt toegestaan. De brouwerij wordt "De Oude Linde" genoemd, verwijzend naar de vroegere lindeboom op de hoek van de straat. Wanneer het gezin Van den Bossche Berlare verlaat in 1911, verandert de brouwerij van eigenaar. Jos Bocklandt komt aan het hoofd. Enkele jaren na zijn dood in 1921 verkoopt zijn weduwe de brouwerij en herbergen aan Nederlander Michel Govaert. Hij zet de brouwerij verder tot het midden van de jaren 1930. Daarna wordt ze een bierhandel voor brouwerij Lamot.

© CALDERÓN A., Verdwenen brouwerijen van België

BROUWERIJ DE KROON

Dorp, Berlare

Ontstaan:1913 - Stopzetting: onbekend

In 1911 dient Kamiel Zaman een aanvraag in bij het gemeentebestuur voor het oprichten van een brouwerij aan de noordzijde van zijn woning op het Dorp. De brouwerij gaat van start in 1913 onder de naam "De Kroon". De brouwerij heeft geen eigen mouterij, maar koopt haar mout bij brouwerij De Bus – Vander Moeren uit Zele.

GEKENDE BROUWERS*

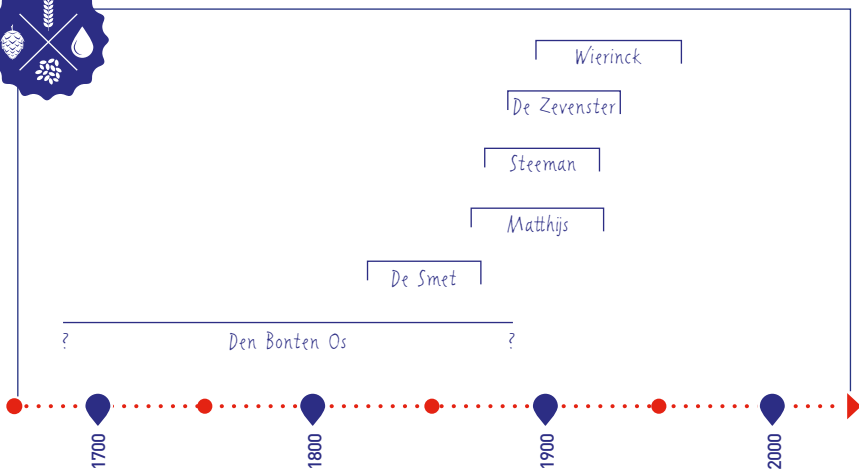
Charel De Clercq (vermelding in 1730)

Jan D'Heer (Overheet, 2^e helft 18de eeuw)

J.B. Van Overloop en Catharina Van Linter (Sluis, 1^e helft 19de eeuw)

* Deze brouwers zijn enkel gekend bij naam en kunnen slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

Overmere

BROUWERIJ DEN BONTEN OS

Hoek Kruisstraat en Lindestraat, Overmere

Ontstaan: onbekend - Stopzetting: onbekend

Den Bonten Os is vermoedelijk de oudste brouwerij in Overmere, maar had een productie op kleine schaal (vooral voor de eigen herberg en lokale bewoners). Wanneer eigenaar Petrus Oosterlinck en zijn echtgenote een mooie erfenis te beurt valt, stoppen ze met de brouwerij.

BROUWERIJ DE SMET

Kruisstraat, Overmere

Ontstaan: ca. 1830 - Stopzetting: 1865

Emmanuel De Smet, broer van Petrus-Bernardus (zie brouwerij De Smet in Berlare), en echtgenoot van brouwersdochter Joanna-Catharina D'Hollander (zie brouwerij D'Hollander (De Zwaan) in Moerzeke), vestigt zich als brouwer in Overmere. Hij is er ook burgemeester van 1830 tot 1836. Zijn twee ongehuwde zonen Juliaan en Louis zetten de brouwerij verder tot 1865.

BROUWERIJ MATTHIJS

Kruisstraat 4, Overmere

Ontstaan: 1858 - Stopzetting: 1923

Het brouwershuis wordt gebouwd in 1858 in opdracht van Jozef Matthijs. Er zijn geen nakomelingen die de brouwerij willen verder zetten, waardoor ze overgenomen wordt door de Lokerse brouwer Omer Rosseel. Na enkele jaren, in 1923, moet ook Rosseel de brouwerij opgeven.

BROUWERIJ STEEMAN

Burgemeester de Lausnaystraat 56, Overmere

Ontstaan: 1871 - Stopzetting: 1937

In 1871 krijgt Adolf Steeman de vergunning om links van zijn woning een bierbrouwerij te bouwen. Zijn zoon zet de brouwerij verder tot in 1937. Tot de jaren 1980 was op de locatie van het brouwershuis café "Brouwershuis" gevestigd.

BROUWERIJ BAETEN (DE ZEVENSTER)

Kruisstraat, Overmere

Ontstaan: 1886 - Stopzetting: 1944

In september 1886 geeft de gemeente toelating aan de weduwe van Polidor Baeten om een brouwerij op te starten onder de benaming "Brasserie Sept Etoiles". Zoon Leopold volgt haar op ("Brasserie Leopold Baeten") en leidt de brouwerij naar een bloeiperiode. Robert, zoon van Leopold, baat de brouwerij enige tijd uit maar vanaf 1944 wordt er niet meer gebrouwd. Ze wordt dan omgevormd tot een bottelarij voor brouwerij Excelsior.

De Zevenster was befaamd voor zijn bieren "Geuze des Flandres" en "Blonde des Flandres". Hiermee namen ze deel aan internationale exposities. Vanaf 1920 zat er ook een limonade in het gamma, "Helder"

© CALDERÓN A., Verdwenen brouwerijen van België

BROUWERIJ WIERINCK

Burgemeester de Lausnaystraat 38, Overmere
1964

Ontstaan: 1905 - Stopzetting:

Sinds 1875 is er op deze locatie een stokerij, opgericht door de weduwe van Karel Wierink. De brouwersactiviteiten vangen aan in 1905. De brouwerij staat lange tijd gekend als brouwerij Cambrinus bekend om haar bieren "Export Cambrinus", "Oud Vlaams Kriekbier" en "Ballon's Extra Ale". In 1964 houdt de brouwerij ermee op.

Voormalig huis van brouwer en burgemeester Jules Wierinck gebouwd bij de voormalige Brouwerij Wierinck

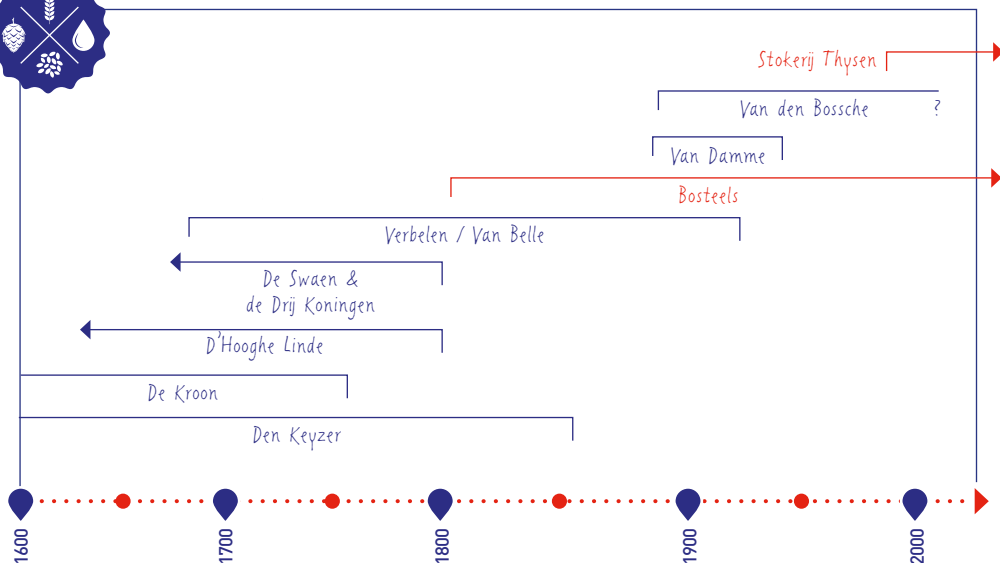
© Inventaris Onroerend Erfgoed

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID83822, ID83829, ID84055, ID84058, ID8467, ID84861, ID201217, ID201218 en ID201220.
- BOUQUÉ E., *Overmeerse bierattributen*, Heemkundige Kring Overmere, 1995/3 en 1996/2.
- CALDERÓN A., *Verdwenen brouwerijen van België*, 2012.
- VAN WAELVELDE W., *Onze drie brouwerijen aan de Kruisstraat in 1830*, Heemkundige Kring Overmere, 1/1, 1983, pp. 13-16.
- VENNEMAN R., *De Berlaarse brouwerijen*, Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare, 18/1, 2000, pp. 45-51.
- VENNEMAN R., ADAM A., ADAM M., *Berlare in prentkaarten, prentkaarten van de deelgemeente Berlare*, 1984.
- VERHOFSTADT F., *Belgische brouwerijen van de 16de eeuw tot heden*, 2014.

BUGGENHOUT

Buggenhout

BROUWERIJ DEN KEYZER

Mandekensstraat 241-245, Buggenhout

Ontstaan: 16de eeuw - Stopzetting: 1851

Deze brouwerij, waarvan reeds melding wordt gemaakt in de 16de eeuw is wellicht de oudst gekende brouwerij van Buggenhout. In 1670 wordt de brouwerij uitgebaat door Peeter Verbelen, die wordt opgevolgd door zijn zoon Egidius. (Peeter's zoon Laurentius start een eigen brouwerij, zie brouwerij Verbelen/Van Belle). De weduwe van Egidius hertrouwt in 1710 met Judocus Vekemans. Na hun overlijden komt de brouwerij in eigendom van hun kinderen, maar ze verhuren ze aan brouwer Peeter Van Damme tot 1762. Vanaf dan neemt zoon Joseph Vekemans de brouwerij opnieuw over. In 1795 worden alle eigendommen, inclusief de brouwerij en stokerij, verkocht aan Frans De Maeyer. Frans, eveneens landbouwer en burgemeester, wordt opgevolgd door zijn zoon Egidius die de brouwerij met succes voortzet. Met het overlijden van Egidius in 1851 stoppen ook alle brouwactiviteiten.

BROUWERIJ DE KROON

Kerkstraat-Missiestraat, Buggenhout

Ontstaan: 16de eeuw - Stopzetting: 1760

De brouwerij wordt in het midden van de 16de eeuw uitgebaat door Gheert Moens. Op het einde van de 17de eeuw is Jan De Smet er brouwer en vanaf 1713 betaalt ene Gillis Van Keer er taksen voor zijn brouwactiviteiten. Hoewel Gillis Van Keer vijf zonen heeft, neemt geen van hen het bedrijf over na zijn overlijden in 1760.

BROUWERIJ D'HOOGHE LINDE

Krapstraat-Beukenstraat, Buggenhout

Ontstaan: voor 1627 - Stopzetting: eind 18de eeuw

Na het overlijden van Alardus Van den Guchte in 1627 wordt zijn hofstede met huis, tuin en brouwerij gekocht door Gillis de Keersmaecker. Op het einde van de 17de eeuw, in 1693, komt de hofstede in handen van Egidius Heyvaert die alles overlaat aan zijn dochter Catherina en haar echtgenoot Livinus Van Damme – op voorwaarde dat zij het huis, de stallen en de brouwerij onderhouden. De brouwerij houdt op te bestaan aan het einde van de 18de eeuw.

BROUWERIJ DE SWAEN & BROUWERIJ DE DRIJ KONINGEN

Kerkstraat-Schoolstraat, Buggenhout

Ontstaan: voor 1690 - Stopzetting: eind 18de eeuw

In 1690 is koster Judocus Nicasy eigenaar van een landbouwbedrijf en brouwerij gelegen tussen de Kerkstraat en de Schoolstraat. Na zijn overlijden verwerven zijn dochter Susanna en schoonzoon Joannes Van Nieuwenhove de volledige eigendom. In 1755 worden hun zonen Francis en Peter elk voor een deel eigenaar. Frans baat brouwerij De Swaen uit op zijn deel, Petrus brouwerij De Drij Koningen op het zijne. Beide brouwerijen stoppen hun activiteiten aan het einde van de 18de eeuw.

BROUWERIJ VERBELEN/VAN BELLE

Diepmeersstraat, Buggenhout

Ontstaan: 17de eeuw - Stopzetting: 1936

Rond 1690 bezit Laurentius Verbelen, zoon van Peeter Verbelen (zie brouwerij Den Keyzer), op deze locatie een hofstede en brouwerij. Zijn zoon Judocus koopt zijn 11 broers en zussen uit en zet de brouwerij verder. Na Judocus volgen nog 3 generaties familie-brouwers. Jan Frans is de laatste telg van de familie Verbelen die de brouwerij uitbaat. Hij stopt met brouwen en schakelt over naar een bierhandel in de tweede helft van de 19de eeuw. Enkele jaren later echter besluit zijn zoon Leo, samen met schoonbroer Gustaaf Van Belle, de zaak terug op te starten. Edgard Van Belle komt aan het hoofd van de brouwerij rond 1928. Hij leerde de brouwersstiel in brouwerij Kruger en is gehuwd met Maria Baeten, brouwersdochter van brouwerij Baeten in Nieuwerkerken. Concurrentie van de grote brouwerijen leidt tot de definitieve sluiting van de brouwerij in 1936.

santé!

BROUWERIJ BOSTEELS

Kerkstraat, Buggenhout

Ontstaan: 1791

Dokter Jan Baptist Bosteels vestigt zich na zijn huwelijk in 1744 in Buggenhout als geneesheer én landbouwer. Zijn jongste zoon, Jozef, neemt de landbouwactiviteiten over en breidt ze verder uit met een maalderij, mouterij en azijn- en bierbrouwerij. Hij wordt tevens de eerste burgemeester van Buggenhout in het jonge België. Na zijn overlijden in 1847 wordt Jozef opgevolgd door zijn drie ongehuwde zonen: Jan-Frans, eveneens dertien jaar lang burgemeester van Buggenhout, Joseph-Martin en Lodewijk. Onder hun beleid groeit de brouwerij en wordt er een stoommachine geïnstalleerd om de productie te optimaliseren. Leon Bosteels, kleinzoon van Jozef en later ook burgemeester, neemt de roerstok over van zijn nonkels. Leon en echtgenote Victorine Segers krijgen 9 kinderen. Het is Antoine Bosteels, hun jongste zoon, die vanaf 1938 de brouwersdynastie voortzet. Tijdens zijn 50-jarig bewind maakt hij de brouwerij groot met "Prosit Pils" die een nationale verdeling kent. Hij wordt ook 3 keer tot burgemeester van Buggenhout verkozen. Antoine's zonen Leo, Hugo en Ivo nemen de brouwerij over, maar al gauw is Ivo alleen eigenaar. Hij beseft dat de tijd van de Pils- en volumebieren voorbij is en gaat op zoek naar een speciaal bier. Zo ontstaat "Pauwels Kwak" dat meteen een groot succes is in België en Frankrijk. Vanaf 1992 staat zoon Antoine zijn vader bij om uiteindelijk in 2007 de leiding van de brouwerij over te nemen.

Ivo en Antoine introduceren in 1996 "Tripel Karmeliet", een bier dat meerdere malen wordt bekroond als beste tripel en in 2000, "Deus, Brut des Flandres", een bier helemaal gemaakt met hergisting in de fles, om na remuage en degorgement klaar te zijn voor consumptie. Vanaf 2005 wordt de brouwerij flink uitgebreid. In 2014 komt een deel van de brouwerij evenwel in handen van het overnamefonds Waterland. In 2016 wordt bekendgemaakt dat de brouwerij overgenomen wordt door AB InBev. Antoine Bosteels blijft wel voorzitter van de Raad van Bestuur. Bovendien blijven de brouwactiviteiten in Buggenhout.

© Heemkring Ter Palen Buggenhout

Woonhuis van brouwerij Bosteels
© Hugo Verduyssen

BROUWERIJ VAN DAMME

Kerkstraat, Buggenhout

Ontstaan: 1880 - Stopzetting: 1938

Maria-Theresia Kiekens en echtgenoot Jozef Van Damme uit Opwijk starten met het brouwen van bier op deze locatie in 1880. Doorheen zijn brouwerscarrière verwerft Jozef een groot aantal cafés, lokaal aanzien als schepen en kan hij de brouwerij aanzienlijk uitbreiden. Op persoonlijk vlak overleeft hij drie huwelijken, waarna zijn zoon Celestin hem opvolgt bij "Van Dammekes". In 1938 wordt het brouwen gestaakt. De bedrijfsgebouwen worden ingericht als kostschool voor jongens (linkse deel) en café "De Ton" (rechtse deel).

BROUWERIJ VAN DEN BOSSCHE

Hopveldweg 8, Buggenhout

Ontstaan: 1886 - Stopzetting: onbekend

Victor Van den Bossche richt in 1886 een brouwerij op in de boerderij van zijn ouders.

Proost!

STOKERIJ THYSSEN

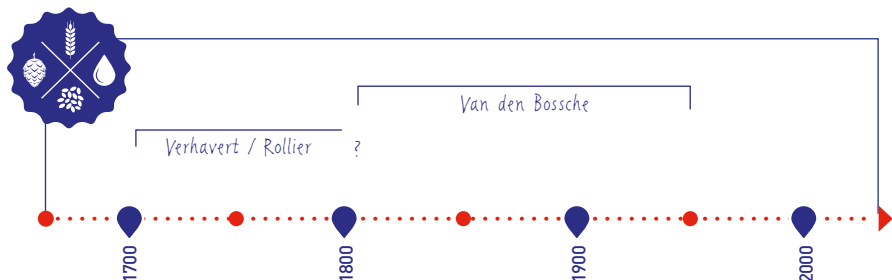
Kuitelgem 18, Buggenhout

Ontstaan: 1984

Sinds 1984 produceert Philip Thyssen, naast de invoer en handel in dranken, ambachtelijke jenevers en likeuren. Thyssen leerde de knepen van het vak bij Stokerij Asselman in Liedekerke, een bedrijf dat hij overnam toen Jef Asselman ermee ophield. De jenevers van Thyssen dragen het label "O'de Flander", een kwaliteitslabel voor Oost-Vlaamse jenevers van hoge kwaliteit.

Opdorp

BROUWERIJ VERHAVERT/ROLLIER

Houtenmolenstraat, Opdorp

Ontstaan: 18de eeuw - Stopzetting: onbekend

Rond 1700 is de hofstede op deze locatie eigendom van Gillis Verhavert en Anna Van Doorslaer. Ze komt vervolgens in handen van Jean-Baptist Verhavert, gedurende 60 jaar meier van Opdorp. In de overdrachtsakte aan zijn dochter, gehuwd met Judocus Rollier, uit 1771 wordt de eigendom omschreven als “behuisde hofstede met grond en erf inbegrepen de schuur, de brouwerij, ketels, kuipen en alle toebehoorten misgaders mouterij-alaam enz. alles bij de hofstede behorend”. Het is onduidelijk of zijn dochter en schoonzoon het brouwen verder zetten.

© Erfgoedcel Land van Dendermonde

BROUWERIJ VAN DEN BOSSCHE

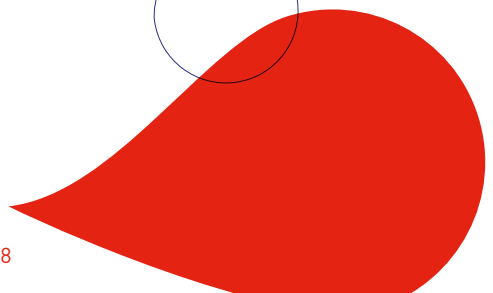
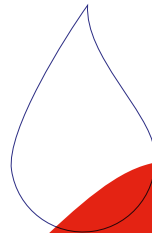
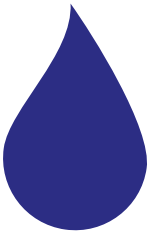

Lijneveldstraat, Opdorp

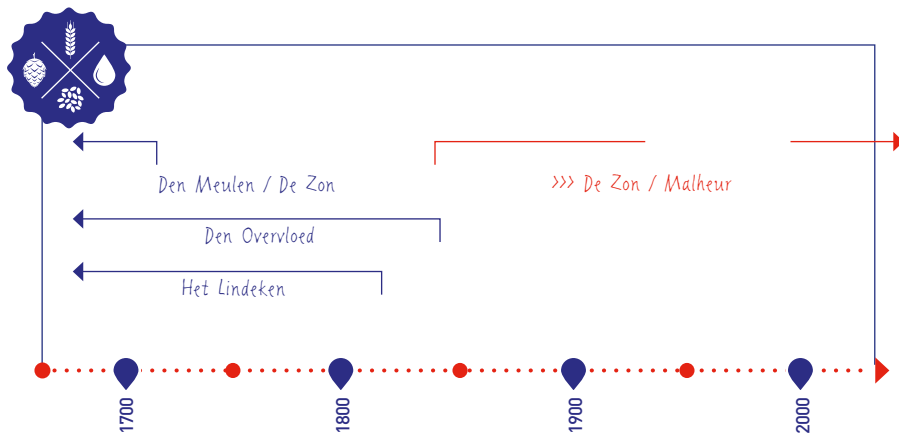

Ontstaan: begin 19de eeuw - Stopzetting: ca. 1954

De hoekpercelen van de Lijneveldstraat met de huidige Houtenmolenstraat zijn sinds de 17de eeuw eigendom van de familie Van den Bossche. Begin 19de eeuw begint Petrus Johannes Van den Bossche hier een ambachtelijke brouwerij en maalderij. Zijn zoon Andreas en nadien kleinzoon Livinus, eveneens burgemeester tussen 1918 en 1921, zetten de brouwerij verder en breiden ze uit tot stoombrouwerij en mouterij. Een andere kleinzoon neemt de maalderij over. Telgen van de familie Van den Bossche-Maes blijven brouwen tot circa 1954. Dan stoppen alle brouwactiviteiten.

Opstal

BROUWERIJ VAN KEER/VAN NIEUWENHOVE/VAN DER HASSELT (HET LINDEKEN)

Processieweg en Dendermondse weg (nu: Varentstraat), Opstal

Ontstaan: voor 1690 - Stopzetting: 1805

Volgens een meetingsboek is de hoeve-brouwerij in 1690 in het bezit van Jan Van Keer. Na zijn overlijden in 1694 stoppen de brouwactiviteiten. In 1703 blazen het echtpaar Geraard Van Nieuwenhove en Anna Moortgat de brouwerij en stokerij opnieuw leven in. Hun kinderen zetten de zaak verder. In 1769 huwt dochter Petronella met Hendrik Van der Hasselt, die niet alleen de brouwerij en stokerij draaiende houdt, maar ook schepen wordt. Na 1805 vermelden de bronnen geen brouwerij meer op deze locatie.

BROUWERIJ DEN OVERVLOED

Broekstraat, Opstal

Ontstaan: voor 1690 - Stopzetting: 1846

In 1690 wordt de hoeve met brouwerij uitgebaat door Jacobus Van Ransbeeck. Vanaf 1708 wordt zijn zoon Peter eigenaar en brouwer. In 1775 wordt de hofstede omschreven als "Hofstede end brouwerij den Overvloet", uitgebaat door Henricus Van Ransbeeck.

Een halve eeuw later, in 1825, komt de brouwerij via pacht in het bezit van Judocus Keersmaecker, gehuwd met Maria Pauwels. Na het overlijden van Judocus in 1846 zijn er geen verwijzingen meer naar een brouwerij op deze locatie.

BROUWERIJ DEN MEULEN/DE ZON

Mandekensstraat, Buggenhout

Ontstaan: voor 1690 - Stopzetting: 1709 – Heropstart: 1839

In 1690 staat hier een huis en brouwerij genaamd “Den Meulen” in eigendom van Judocus Heyvaert. Na zijn overlijden wordt hij opgevolgd door zijn dochter en schoonzoon Michaël Sarens. Vanaf 1709 leggen zij de focus volledig op het landbouwbedrijf en wordt het brouwen gestaakt. Wanneer Michaëls kleindochter Anna Maria in 1839 huwt met Emmanuel De Landtsheer, een brouwerszoon uit Baasrode, wordt de brouwerij heropgestart onder de naam “De Zon” (vervolg zie brouwerij De Zon/Malheur).

Schol!

BROUWERIJ DE ZON/MALHEUR

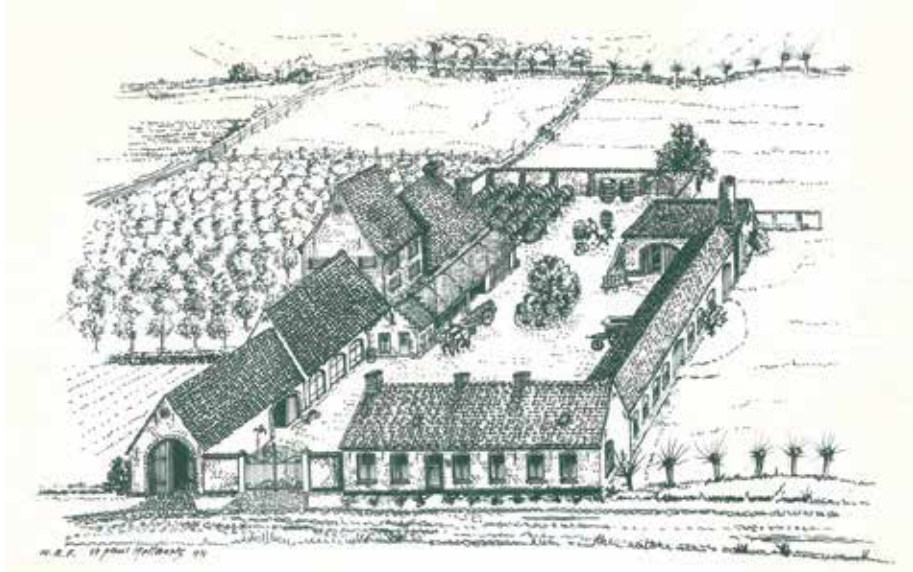

Mandekensstraat, Buggenhout

Ontstaan: 1839 - Stopzetting: jaren 1940 – Heropstart: 1996

In 1839, na zijn huwelijk met Anna Maria Sarens, neemt Emmanuel De Landtsheer, zoon van brouwer Petrus Balthazar De Landtsheer (zie brouwerij De Halve Maan/D’Hollander/Bacchus in Baasrode) zijn intrek in de voormalige brouwerij en landbouwbedrijf “Den Meulen”. Hij start de brouwactiviteiten opnieuw op en doopt de brouwerij om tot brouwerij “De Zon”. Het bedrijf, dat hij na verloop van tijd leidt met zijn zoon Charles, is zo succesvol dat de landbouwactiviteiten worden afgebouwd en brouwen de hoofdactiviteit wordt. In het begin van de jaren 1940 beslist Emmanuel, zoon van Charles en zaakvoerder, de brouwerij stil te leggen en zich toe te leggen op het bottelen en verhandelen van bier. Al snel wordt hij een van de belangrijkste bierhandelaars uit de regio. Emmanuel wordt opgevolgd door zijn zoon Adolf die eveneens 33 jaar burgemeester is van Buggenhout. In 1996 beslist Manu, zoon van Adolf, om op de gronden in de Mandekensstraat een nieuwe brouwerij op te richten onder de naam brouwerij “Malheur”. De familiale brouwtraditie wordt aldus in ere hersteld.

Pentekening van Paul Mellaerts van brouwerij "De Zon" in een ver verleden © Paul Mellaerts

GEKENDE BROUWERIJEN*

- Brouwerij Van Hemelrijck (ca. 1750 – 1800)
- Brouwerij Den Langen Gracht (voor 1700)
- Brouwerij Jan De Smet (1700 – 1724)
- Brouwerij Mistiaen (Diefmeerstraat, 1850 – 1950)
- Brouwerij Het Schutbert (1700 – 1798)
- Brouwerij Den Helm (tot 1948)
- Brouwerij De Hert (Mandekensstraat, 17de-18de eeuw)
- Brouwerij Den Meulenbergh (Molenstraat-Varentstraat, voor 1690 – 18de eeuw)
- Brouwerij De Coolsche Carre (Mandekensstraat, voor 1660 – 1713)
- Stokerij Van Dam (vermelding in 1843)

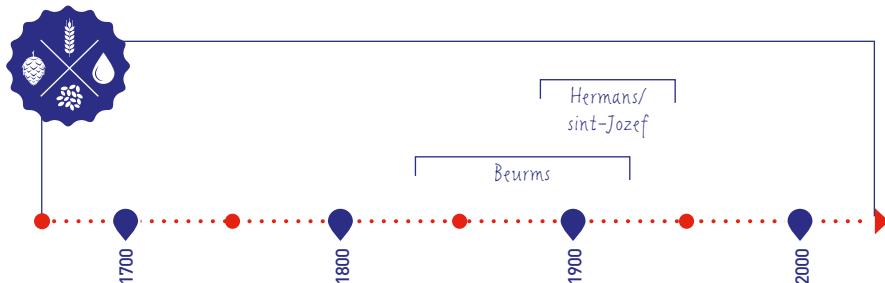
* Deze brouwerijen zijn enkel gekend bij naam en kunnen slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID44563, ID44601, ID44576, ID44590, ID113130.
- CALDERÓN A., *Verdwenen brouwerijen van België*, 2012.
- DE MAEYER S., *In bedrijf... Bijdrage tot de studie van ondernemerschap, mechanisatie en economie in Buggenhout en Opdorp*, 2013.
- SERVAES P., Bijdragen in tijdschrift Heemkundige Kring Ter Palen, 10/2 (1986), 11 (1987), 12/1-3 (1988), 13/2-3 (1989), 14/2-4 (1990).
- VERHOFSTADT F., *Belgische brouwerijen van de 16de eeuw tot heden*, 2014.

DENDERMONDE

Appels

BROUWERIJ BEURMS

Zandstraat, Appels

Ontstaan: midden jaren 1830 - Stopzetting: 1916

Felix Beurms besluit in het midden van de jaren 1830 een brouwerij op te richten. Drie van zijn vier kinderen, Victor, Joannes en Maria Philomena zetten de brouwerij verder na zijn dood in 1872. Na het vroege overlijden van haar twee broers zet Maria Philomena de brouwerij alleen verder. Om de opvolging te verzekeren doet ze beroep op Theophile Fierlafijn, de zoon van haar zus Maria Catharina. Het overlijden van Theophile in 1916 betekent ook het einde van de brouwerij.

BROUWERIJ HERMANS/SINT-JOZEF

Bevrijdingslaan, Appels

Ontstaan: 1895 - Stopzetting: 1943

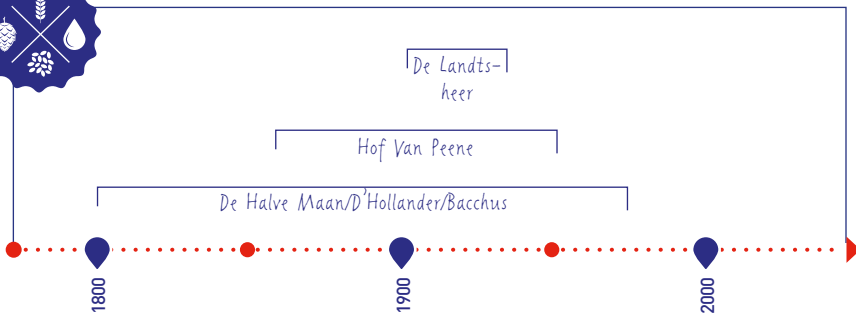
Afgestudeerd als brouwingenieur start Leon Hermans met de hulp van zijn ouders in 1895 brouwerij "Sint-Jozef". Van 1904 tot 1921 combineert hij zijn brouwactiviteiten met het burgemeesterschap. De woning en fabrieksgebouwen worden volgens kadastragegevens rond 1907 een eerste maal vergroot. Tijdens de Eerste Wereldoorlog ligt de productie stil. De Duitsers breken de koperen ketels uit en een deel van de bedrijfsgebouwen wordt gebruikt als opslagplaats voor de voeding geschonken door

Amerikaanse hulporganisaties. Na de oorlog worden de installaties zo snel mogelijk vervangen en richt Leon naast zijn brouwerij nog een weverij op, de "Tissage Mécanique L. Hermans". In 1933 laat hij een nieuw brouwerijgebouw optrekken en wordt de weverij omgevormd tot limonadefabriek met merknaam "Apple – Monopole". Tijdens de Tweede Wereldoorlog fungeert het bovengedeelte van de brouwerij als uitkijkpost voor vliegtuigen en zijn Duitse soldaten gekazerneerd in de overige bedrijfsgebouwen. Na de oorlog wordt de brouwerij niet meer heropgestart. De limonadefabriek blijft in gebruik tot 1954. Tot 1988 baat de familie een zelfstandige bierhandel uit.

Brouwerij Hermans/Sint-Jozef © HIDOC Dendermonde

Baasrode

BROUWERIJ DE HALVE MAAN/D'HOLLANDER/BACCHUS

Sint-Ursmarusstraat 68, Baasrode

Ontstaan: ca. 1800 - Stopzetting: 1972

De oudst gekende brouwer van brouwerij De Halve Maan is Petrus Balthazar De Landtsheer. Hij leidt de brouwerij tot 1832, waarna zijn zoon Eduard Henri de roerstok overneemt. (Een andere zoon, Emmanuel, richt een brouwerij op in Buggenhout, zie brouwerij De Zon/Malheur). Eduard Henri, eveneens burgemeester van Baasrode van 1842 tot 1879, en zijn echtgenote Nathalia Pissoort krijgen 10 kinderen, waarvan er slechts 2 in leven blijven. Het zijn dochter Rosalia en schoonzoon François Fredericus D'Hollander, zoon van de Oudegemse brouwer Jan Joseph, die de brouwerij verder zetten vanaf ca. 1867. François Fredericus drukt snel zijn stempel op het bedrijf en laat de naam veranderen naar brouwerij "D'Hollander". Na François komt de brouwerij in 1908 in handen van zijn weduwe en in 1910 van zoon Omer D'Hollander (broer Henri start een brouwerij in Eke). Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de brouwinstallatie in beslag genomen, maar na de oorlog wordt de brouwerij opnieuw opgestart. In de jaren 1930 komen de weduwe van Omer, Maria Coleta Van Kerckhoven, en vervolgens hun zonen Frans en Henri aan het hoofd van het bedrijf. Maria Coleta laat in 1938 een nieuw brouwerijgebouw oprichten. De brouwerij begint aan een sterke opmars met bieren als "Bacchus Pils" en "Thyrs Ale". Frans en Henri breiden verder uit en commercialiseren de brouwerij onder de naam brouwerij "Bacchus" (vanaf de jaren 1960 "NV brouwerij van Baasrode"). Als familiebedrijf kan de brouwerij moeilijk opboksen tegen de grote brouwerijen en in 1972 beslissen Frans en Henri om de brouwactiviteiten stop te zetten. Ze laten het bedrijf over aan de Waalse brouwerij Piedboeuf.

reclamebord
© Hugo Vercruyssen

© HIDOC Dendermonde

BROUWERIJ HOF VAN PEENE

📍 Sint-Ursmarusstraat, Baasrode

Ontstaan: jaren 1860 - Stopzetting: 1954

Bronnen geven aan dat er reeds in de 16de eeuw brouwersactiviteit is op de site. De gebrouwen bieren "Tuymelaere", "Cuyte" en "Balbaere" zouden van een uitzonderlijke kwaliteit geweest zijn. De Godsdienstoorlogen en Tachtigjarige Oorlog op het einde van de 18de eeuw betekenen het einde van de brouwerij. Volgens het kadasterarchief laat eigenaar Frederik Steeman-Verheyen in de jaren 1860 een U-vormig gebouwencomplex achter zijn woning oprichten als brouwerij. Hier start de tweede periode van brouwactiviteit op de site. Na de familie Steeman (tot 1899) is de brouwerij opeenvolgend in het bezit van Amédée Lambrechts (tot 1914) en ene C. Calonne (tot 1923). Vanaf de jaren 1920, onder Victor en Arthur Van den Bossche, staat de brouwerij bekend als "Brasserie Saint-Joseph", later brouwerij "Sint-Jozef". Arthur Van den Bossche houdt ermee op in 1954. De gebouwen worden verkocht aan Frans Hertecant die ze omvormt tot magazijn. Vanaf 2008 wordt de site terug tot leven gebracht. In 2013 wordt ook het historisch bier "Tuymelaere" nieuw leven in geblazen. Chocoladefabrikant Karel Peeters stapt met het oude recept naar brouwerij Dilewyns, die bereid is om de triple hop van 6,5 graden te brouwen. Het Museum Hof van Peene wordt officieel voorgesteld aan het publiek in 2014.

BROUWERIJ DE LANDTSHEER

Rosstraat, Baasrode

Ontstaan: ca. 1905 - Stopzetting: 1937

Jan Balthazar De Landtsheer werkt oorspronkelijk als molenaar bij molenaar De Block, maar begint in 1905 een eigen landbouwbedrijf in de Rosstraat waaraan snel een melkerij en brouwerij worden toegevoegd. Hij wordt opgevolgd door zijn zonen Victor en, vooral, Hyppolythe. Hun meest bekende bier is "De Reus", een bruin zoetzuur bier van hoge gisting. In 1937 stopt de familie met het brouwen van eigen bier en schakelt ze over op een drankenhandel.

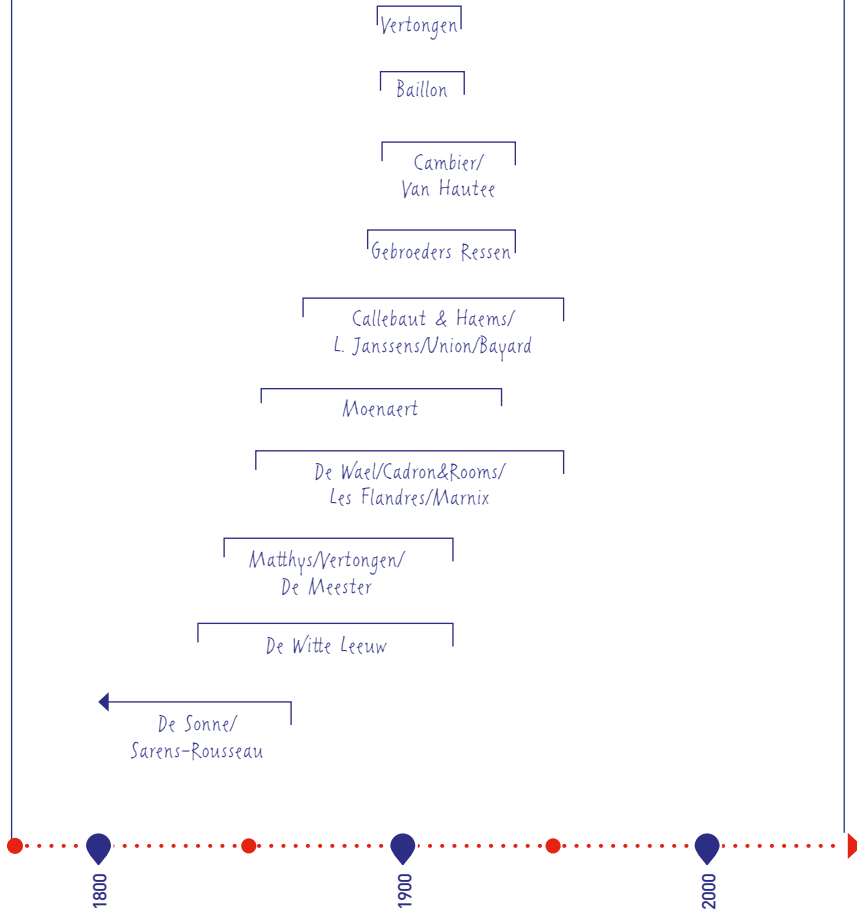

© HIDOC Dendermonde

Familie De Landtsheer (datum onbekend)

Dendermonde

BROUWERIJ DE SONNE/SARENS-ROUSSEAU

Brusselse straat - later Sint-Rochusstraat, Dendermonde

Ontstaan: voor 1808 - Stopzetting: midden 19de eeuw

Brouwerij De Sonne komt in 1808 in het bezit van Pius Joannes Franciscus Sarens en zijn echtgenote Maria Magdalene Rousseau, brouwster en dochter van een wijnhandelaar. Hij laat de brouwerij verplaatsen naar een breed perceel in de Sint-Rochusstraat. In enkele jaren groeit de brouwerij uit tot de grootste van Dendermonde. Vanaf 1845 combineert Pius zijn activiteiten als brouwer met die van burgemeester. Na zijn overlijden in 1851 gaat de brouwerij over op zijn stiefzoon Eduard Van Wichelen (kind uit het eerste huwelijk van Maria Magdalene) en na diens overlijden op zijn zoon Ghislenus Theophilus Sarens. Het is onduidelijk wanneer de brouwerij ophoudt te bestaan.

BROUWERIJ DE WITTE LEEUW

Dijkstraat, Dendermonde

Ontstaan: voor 1830 - Stopzetting: 1914

Brouwerij De Witte Leeuw bestaat vermoedelijk al in 1830, wanneer hij uitgebaat wordt door brouwer Judocus Josephus Van Bavegem. In 1856 krijgt zijn zoon Joannes Ferdinand de toelating om de nodige renovaties uit te voeren om een nieuwe brouwerij op te richten. In de jaren 1890 zet diens zoon, Adhémar, de brouwerij verder. Wanneer Adhémar rond 1902 naar Meulebeke verhuist laat hij de brouwerij over aan O. Brutsaert en H. Minazio, die nogal wat publiciteit maken rond de overname zich beroepend op hun brouwervaring. Ze laten ook heel wat veranderingswerken uitvoeren. Na slechts 7 jaar verkopen ze de brouwerij echter aan Elise Adelaïde Van der Straeten. De brouwerij blijft niet gespaard tijdens de Eerste Wereldoorlog en het brouwen wordt gestaakt. De ruïnes worden aangekocht door brouwer René Vertongen (zie brouwerij Matthys/Vertongen/De Meester), wiens zoon er woningen laat optrekken. Een overeind gebleven gebouw wordt door Vertongen nog een tijdlang gebruikt als ijsfabriek, koelruimte en mosterdfabriek.

BROUWERIJ MATTHYS/VERTONGEN/DE MEESTER

Sas, Dendermonde

Ontstaan: 1845 - Stopzetting: 1914

Langs het oude Dendersas laat Desiré Alphons Matthijs rond 1845 een brouwerij bouwen in de tuin van zijn ouderlijke woning. Wanneer Desiré in 1881 ongehuwd overlijdt, neemt zijn zus Maria Catharina het bedrijf over. Het is René Vertongen die in 1890 de brouwerij van haar overneemt en de nodige modernisering doorvoert. De

vernieuwingen stellen hem vermoedelijk niet tevreden want in 1897 besluit Vertongen een nieuwe brouwerij te laten oprichten in de Prudens Van Duysestraat (zie brouwerij Vertongen). Zijn brouwerij op het Sas verkoopt hij in 1898 aan Henricus Franciscus De Meester. Hij brouwt totdat hun huis in rook opgaat bij aanvang van WO1.

BROUWERIJ DE WAEL/CADRON&ROOMS/LES FLANDRES/MARNIX

Hoek Brusselsestraat en Sint-Rochusstraat, Dendermonde

Ontstaan: 1852 - Stopzetting: 1956

François de Wael krijgt in 1852 van het schepencollege de toelating tot het opstarten van een brouwerij op de hoek van de Sint-Rochusstraat en de Brusselsestraat. Twee van zijn zonen, Leo en Albert (†1910) zetten de brouwerij verder. Na de Eerste Wereldoorlog laat Leo nog de noodzakelijke herstellingen uitvoeren, maar verkoopt de brouwerij in 1923 aan banketbakker Petrus Rooms en brouwer-ingenieur Arthur Cadron. De eerste houdt zich vooral bezig met het administratieve beheer terwijl de laatste instaat voor de productie. De investeringen door Rooms en Cadron om de brouwerij

te moderniseren, leggen de brouwerij geen windeieren en de brouwerij kent een bloeiperiode. De technische veranderingen stellen de brouwerij in staat om vanaf 1926 lage gistsbieren te brouwen. De naam van de brouwerij "Cadron & Rooms" wordt daarom veranderd naar "Les Flandres". Zoons Fernand Rooms en Jean Cesar Cadron stappen mee in het bedrijf en nemen de rol van hun vaders over. Vanaf ca. 1950 verandert de naam van de brouwerij naar brouwerij "Marnix". In 1956 besluiten Rooms en Cadron de productie stop te zetten. Tot 1972 doet de brouwerij dienst als depot voor de Mechelse brouwerij "Chevalier Marin".

© HIDOC Dendermonde

bieretiket
© Jacques Trifin

bieretiket
©Jacques Trifin

affiche,
ca. 1920-1930

© A. Triempont

BROUWERIJ MOENAERT

📍 Sint-Rochusstraat, Dendermonde

Ontstaan: 1855 - Stopzetting: 1938

Joannes Baptist Moenaert evolueert van kuiper tot koopman in wijnen en sterke dranken tot, uiteindelijk in 1855, brouwer. In dat jaar richt hij op 57-jarige leeftijd een brouwerij op. Zijn zoon Dominicus die hem opvolgt laat een stoomketel installeren en breidt de brouwerij aanzienlijk uit. Zijn kleinzoon Joannes Baptist neemt rond 1901 het bedrijf over, zijn achterkleinzoon Robert Dominique in 1935. Die laatste verkoopt de brouwerij in 1938 aan J. Saereman, een limonadefabrikant. Zijn "Société Générale des Eaux de Termonde" laat het geheel ombouwen tot een fabriek voor tafelwater en limonade, genaamd "Sint-Rochusbron".

BROUWERIJ CALLEBAUT & HAEMS /L. JANSSEN/UNION/BAYARD

Bijvang, Dendermonde

Ontstaan: 1871 - Stopzetting: 1955

In 1871 steken Victor Callebaut en Johannes Haems van wal met hun brouwerij. Victor is de zoon van Eugene Callebaut, brouwer te Wieze (zie brouwerij Callebaut). In 1903 wordt de brouwerij verkocht aan de Mechelse brouwer Louis Pierre Janssen die de naam wijzigt in "Brasserie L. Janssen". Tijdens de oorlog blijft de brouwerij gespaard omdat de Duitsers ze willen gebruiken voor de bevoorrading van hun troepen. De Dendermondse brouwers Oscar Moenaert en Emmanuel Ressen (zie brouwerij Gebroeders Ressen) en Mechelaar Théophile Delvaux-Janssens zijn bereid de brouwerij uit te baten voor de Duitsers. Een "Samenwerkende Maatschappij Union" wordt vermoedelijk rond 1915-1916 opgestart. De zaken gaan niet slecht en in 1923 besluit men het vennootschap om te vormen tot "S.A. Brasserie Bayard". De weduwe van Louis Pierre Janssen – "Brasseries Veuve Janssen et fils" – brengt de brouwerijgebouwen in. Brouwers Oscar Moenaert, Emmanuel en Pierre Ressen en Frans Gorus (zie Brouwerij Gebroeders Ressen) brengen diverse goederen in zoals brouw- en transportmateriaal. Ook de Gentse brouwer Daniel Delie en Dendermondse textielabrikant Arthur Philips investeren mee. Brouwerij Bayard specialiseert zich tot een brouwerij voor lage gistingsbieren, terwijl de aandeelhoudende brouwers verder gaan met de productie van bieren van hoge gisting in hun eigen brouwerij. In de daaropvolgende jaren wordt brouwerij Bayard uitgebreid en verbouwd. De Dendermondse brouwers Ressen en Moenaert trekken zich in de jaren 1930 uit de brouwerij terug door moeilijkheden. Onder leiding van één van de belangrijkste aandeelhouders, Daniel Delie, blijft de brouwerij verder bloeien, maar uiteindelijk moet ze de duimen leggen tegenover grotere bedrijven. In 1955 biedt Delie zijn ontslag aan en wordt de maatschappelijke zetel verplaatst naar Mechelen.

Brouwerij Bayard wordt samen met haar voornaamste aandeelhouder "Brasserie Veuve Janssen et fils" overgenomen door "N.V. Brouwerij Chevalier Marin (Artois)". De brouwactiviteiten in Dendermonde stoppen. De gebouwen worden van 1955 tot 1979 gebruikt door bottelarij "N.V. Import Bottlers".

© HIDOC Dendermonde

Foto van de oorlogsschade, oplopen door brouwerij L. Janssen

BROUWERIJ GEBROEDERS RESSEN

Brusselsestraat 65, Dendermonde

Ontstaan: 1884 - Stopzetting: 1939

De brouwerij wordt gesticht in 1884 door de broers Benjamin en Emmanuel Ressen, tot dan jeneverstokers. Het gaat de brouwerij al snel voor de wind. De brouwerij wordt gemechaniseerd en de broers bouwen een netwerk uit van eigen herbergen. In 1914 blijft de brouwerij van brand gespaard, maar alle koper wordt korte tijd later opgeëist zodat van brouwen geen sprake meer is. Bovendien overlijdt Benjamin in 1915 na een periode van krijgsgevangenschap in Soltau. Na zijn overlijden wordt hij opgevolgd als brouwer door Frans Gorus. Emmanuel en zoon Pierre staan in voor de commerciële leiding. Zij nemen tijdens de oorlog de brouwerij van Victor Callebaut over (zie brouwerij Callebaut & Haems /L. Janssens/Union/Bayard). Deze brouwerij waarvan de koperen brouwinstallatie intact is gebleven, wordt zo vlug mogelijk opgestart. In 1919 start ook de productie in de eigen brouwerij opnieuw op en de jaren 1920 staan in het teken van modernisering. Bij het uitbreken van de economische crisis in de jaren 1930 komt de brouwerij in de problemen. Emmanuel overlijdt in 1931 en zoon Pierre trekt zich in 1933 uit het bedrijf terug. Frans Gorus krijgt het bedrijf volledig in handen. De brouwerij ligt enkele jaren stil, maar in 1936 poogt Frans het bedrijf opnieuw op te starten. In 1939 komt er een einde aan de brouwerij ten gevolge van de mobilisatie en oorlogsdreiging. In 1940 worden de bedrijfsgebouwen verkocht aan Arthur Bosmans-De Hauwere.

bieretiket
© Jacques Trifin

© HIDOC Dendermonde

BROUWERIJ CAMBIER / VAN HAUTE

Bogaerdstraat, Dendermonde

Ontstaan: 1890 - Stopzetting: ca. 1935

In 1890 verkrijgt Augustus Cambier, caféhouder op de Veemarkt, de toelating tot de oprichting van een brouwerij in de Bogaerdstraat. Waarschijnlijk voegt Cambier twee bestaande brouwerijen samen: enerzijds de brouwerij van Martinus Meys op de Werf en anderzijds de brouwerij van Joannes Baptista Van Assche in de Bogaerdstraat, die aan elkaar grensden en dus gemakkelijk konden samengevoegd worden. Tijdens de Eerste Wereldoorlog worden de koperen brouwinstallaties opgeëist. Cambier wil zijn brouwerij niet meer heropstarten en laat ze over aan zijn schoonzoon Raphaël Leopold Van Haute. Hij laat een nieuwe brouwerswoning optrekken en de brouwerij herstellen en vernieuwen. Het bedrijf krijgt het echter moeilijk vanaf de jaren 1930. Vermoedelijk wordt de productie rond 1935 stilgelegd. Raphaël en zijn zoon Werner, die vanaf 1930 mee in het bedrijf zit, worden bieruitzetters en dephouders voor "Chevalier Marin" en "Spontin".

BROUWERIJ BAILLON

Sint-Jorisgilde, Dendermonde

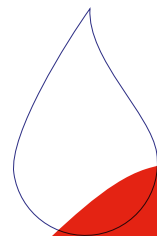

Ontstaan: 1891 - Stopzetting: 1914

Octaaf Guillelmus Baillon, gehuwd met Henrica Van Ruymbeke, sticht de brouwerij-mouterij in 1891. Twee van zijn dochters huwen met de Oudegemse brouwers Adolf en Gustaaf D'Hollander (zie Brouwerij D'Hollander). Zoon Paul Arthur volgt een opleiding tot ingenieur-brouwer en baat samen met zijn vader het bedrijf uit. In 1914 wordt het echter door de Duitse troepen in brand gestoken. Het gezin vlucht naar Hulst en Ossensisse. Na de oorlog worden de brouwactiviteiten niet hernomen. Paul Arthur start in 1920 een bedrijf dat grondstoffen levert aan brouwerijen.

bieretiket
© Jacques Trifin

BROUWERIJ VERTONGEN

Prudens Van Duyssestraat, Dendermonde

Ontstaan: 1897 - Stopzetting: 1914

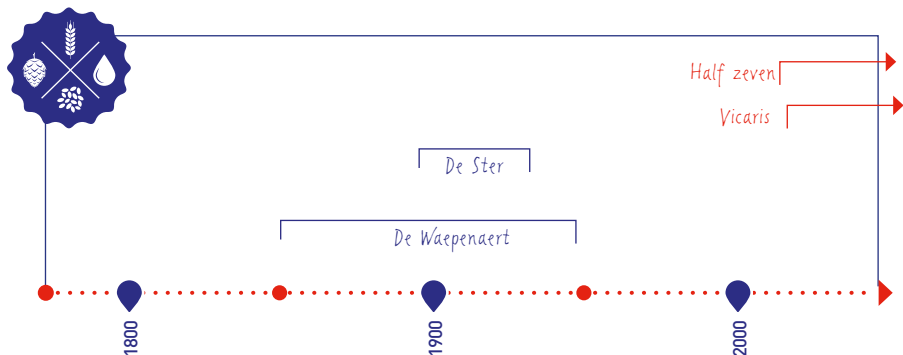
René Vertongen baat een brouwerij uit aan het Sas (zie brouwerij Matthys/Vertongen/De Meester) wanneer hij in 1897 een volledig nieuwe brouwerij en woning laat oprichten op de hoek van de Prudens Van Duyssestraat. In september 1914 worden delen van de woning en de brouwerij vernield en het personeel zelfs gevangen genomen. In de daaropvolgende jaren wordt alle koper opgeëist door de bezetter. Na de oorlog maakt René plannen om de brouwerij terug op te starten, maar tevergeefs. In 1924 wordt het resterende materiaal en cliënteel overgelaten aan bieruizetter Louis De Decker.

De brouwerij in de Prudens Van Duyssestraat
©HIDOC Dendermonde

Grembergen

BROUWERIJ DE WAEPENAERT

Ringstraat, Grembergen

Ontstaan: jaren 1850 - Stopzetting: 1942

Raymond De Waepenaert huwt in 1849 met Anna-Coleta Wauman, dochter van de in 1846 overleden olieslager Carolus Wauman. De olieslagerij van zijn schoonfamilie is op dat moment nog steeds actief, maar om niet te moeten optornen tegen schoonbroers en neven, ook olieslagers, beslist hij de olieslagerij om te bouwen tot een brouwerij. Naast brouwer wordt hij in 1869 ook burgemeester van Grembergen en blijft dit tot zijn overlijden in 1873. Na zijn overlijden wordt de brouwerij verder gezet door zijn weduwe en kinderen. De oudste zoon Prosper wordt titularis brouwer en zijn lichtzoetig bier wordt heel snel populair. Hij transformeert vele huizen tot cafés en verzekert zich zo van een constante afzet. In 1897 wordt hij, net als zijn vader, burgemeester – een functie die hij blijft uitoefenen tot zijn overlijden in 1925. Tijdens de Eerste Wereldoorlog verliest de brouwerij door brand en opeising een groot aantal tonnen. Ook de koperen ketels en kuipen worden opgeëist. Desondanks worden de brouwactiviteiten na de oorlog snel opnieuw opgestart. Vanaf 1927 wordt het beheer van de brouwerij overgedragen aan zijn neef Joseph Rubbens die ook de burgemeesterssjerp draagt van 1927 tot zijn overlijden in 1934. Het is Leon Jan Florent Marie Rubbens, jongere broer van Joseph die in Smetlede ook een brouwerij heeft, die de brouwerij overneemt. Hij leidt de brouwerij tot haar sluiting in 1942.

Anne-Coleta Wauman met haar kinderen omstreeks 1885 in de tuinen van Grembergen.

(vlnr: Josephine, Florent, Prosper, Octaaf en Gabrielle de Waepenaert en zittend Caroline en Constance de Waepenaert)
© www.vicaris.be

BROUWERIJ DE STER

Groot zand, Grembergen

Ontstaan: ca. 1899 - Stopzetting: ca. 1933

Brouwer Emile Tolliers
© HIDOC Dendermonde

Bakker Benedictus Wellekens besluit in 1899, samen met zijn dochter Sidonie en schoonzoon Emile Tolliers, een brouwerij op te richten onder de naam "Brasserie L'Etoile". Op het moment dat kleindochter Maria Tolliers in 1914 huwt met Louis Vertongen, is Benedictus reeds overleden. Louis Vertongen kan onmiddellijk aan de slag in de brouwerij die de naam krijgt "Brouwerij L'Etoile-Louis Vertongen-Maria Tolliers en Emile Tolliers". De brouwerij wordt door de Duitsers ontmanteld en wordt pas opnieuw heringericht in 1922 door Louis Vertongen. Die laatste stopt rond 1933 definitief met brouwen en wordt bieruizetter.

Proost!

BROUWERIJ HALF ZEVEN

Hekkestraat 56, Grembergen

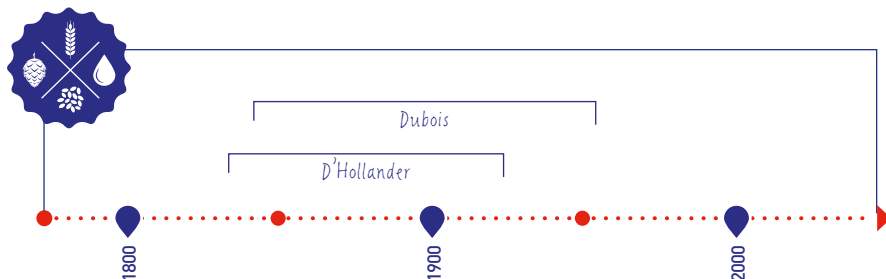
Ontstaan: Jaren 2010

De eerste brouwsels van Luc De Norre dateren van de jaren 1980, toen de biochemicus een brouwersopleiding volgde in Gent. In zijn garage in Grembergen bouwt hij een kleine brouwinstallatie met een capaciteit van 50 liter. Regelmatig worden de proefbrouwsels ter keuring geschonken in de huisbrouwerij "Half Zeven", waar de tijd écht stil staat. De klok deed namelijk haar laatste tik tijdens een zeer succesvolle Bierdegustatie en duidt sindsdien voor altijd half zeven aan... Het resultaat van al dit experimenteren en degusteren is de Orvélo. De naam "Orvélo" verwijst naar "or" (goud), de kleur van het bier, en "vélo" – naar de fietshobby van de brouwer. Inmiddels bestaat ook een bruine versie van het bier "Orvélo Drome" en een lichter bier Orvélo Wijß. Het bier wordt in grote hoeveelheden gebrouwen in de Proefbrouwerij in Lochristi.

© www.orvelo.be

Oudegem

BROUWERIJ D'HOLLANDER

 Oudburg 16, Oudegem Ontstaan: 1838 - Stopzetting: jaren 1920

Johannes D'Hollander, brouwerszoon van brouwerij D'Hollander in Moerzeke (zie brouwerij D'Hollander (De Zwaan)), start na zijn huwelijk met Angelina De Bock in 1838 een nieuwe brouwerij op in Oudegem. Zijn zonen Francois Frederic, Frederic en Omer zetten het bedrijf onder de naam "Brasserie D'Hollander Frères" verder na het vroegtijdig overlijden van hun vader in 1856. Broer François Frederic wijkt in 1867 uit naar Baasrode om er de brouwerij van zijn schoonfamilie over te nemen (zie brouwerij De Halve Maan/D'Hollander/Bacchus). Kleinzonen Gustaaf en (in mindere mate) Adolf, zonen van Frederic, zijn de laatste telgen van de familie die de brouwerij uitbaten. De brouwerij houdt op te bestaan in de jaren 1920.

BROUWERIJ DUBOIS

Hoek Mevrouw Courtmansstraat en Lambroeckstraat, Oudegem

Ontstaan: 2^e kwart 19de eeuw - Stopzetting: 1954

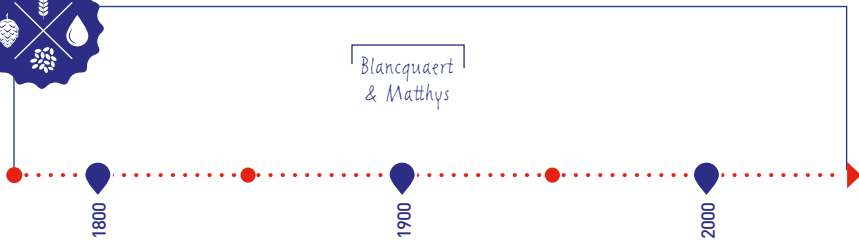
Franciscus Josephus Dubois, afkomstig uit Henegouwen, trouwt in 1822 met Anna Catharina en neemt het landbouwbedrijf van zijn schoonvader over dat hij vermoedelijk uitbreidt met een brouwerij. Hij overlijdt in 1840 en zoon Franciscus Benedictus, die in 1846 als bierbrouwer wordt geregistreerd, zet de zaak verder. Naarmate Franciscus Benedictus zijn politieke bevoegdheden in de gemeente toenemen, nemen zijn twee jongere broers Jacob Leo en Gustaaf de brouwerij over. Jacob Leo verhuist in 1868 naar Lebbeke en richt daar een eigen brouwerij op (zie brouwerij Dubois). Na zijn vertrek wordt de "Brasserie Dubois Frères & Soeurs" verder geleid door Gustaaf, bijgestaan door zijn zussen Catharina en Emerantia. Gustaaf blijft ongehuwd en is tot zijn overlijden in 1905 ook burgemeester van Oudegem. Vanaf de eeuwwisseling krijgen de Dubois broers en zussen hulp van neef Hector-Frans, zoon van Jacob Leo. Hij zet de brouwerij verder vanaf 1906 en moderniseert "Brouwerij Hector Dubois-Mertens" (naar zijn echtgenote Marie Mertens) na de oorlog. Tijdens het interbellum schakelt de brouwerij over op lage gistingsbieren en wordt het biermerk "FOX" gelanceerd. Vanaf 1941 laat Hector zich in de brouwerij bijstaan door zijn oudste zoon, ingenieur-brouwer, Jacques Léon. Na de Tweede Wereldoorlog treedt ook zijn jongere zoon Henri in het bedrijf. In 1950 wordt de onderneming omgevormd tot "N.V. Brouwerij Dubois-Mertens". Omdat de concurrentie van de grotere bedrijven steeds sterker wordt, besluiten ze in 1954 de eigen bierproductie stop te zetten. De brouwinstallatie wordt verkocht aan de abdij van West-Vleteren. De gebouwen doen vanaf dan dienst als depot van brouwerij "Cristal Alken".

© HIDOC Dendermonde

Schoonaarde

BROUWERIJ BLANCQUAERT & MATTHYS

Schoonaardebaan 43, Schoonaarde

Ontstaan: 1880 - Stopzetting: 1914

Gustaaf Alphons Blancquaert, eigenaar van een graanwindmolen en vanaf 1879 burgemeester van Schoonaarde, richt in 1880 een ambachtelijke brouwerij op. Na zijn overlijden in 1901 zet zijn weduwe Maria De Gheest de zaak verder, bijgestaan door hun dochter Maria. Maria trouwt in 1903 met Guillaume Michel Maurice Matthys. Onder zijn leiding, samen met brouwersgast Alfons Van den Abeele, wordt er fors geïnvesteerd in de brouwerij nadat hij in 1908 ook burgemeester is geworden. Hij laat een nieuwe vleugel bouwen met vooraan een maalderij, centraal een stoominstallatie en achteraan een nieuwe brouwerij. Rond 1900 werken er ongeveer 13 mensen. De windmolen wordt afgebroken in 1911. De brouwinstallatie volgt tijdens de Eerste Wereldoorlog. Dit betekent het einde van de brouwerij die na de oorlog niet meer heropgestart wordt.

Sint-Gillis-Dendermonde

Dilewyns →

Wæytenst

Van Assche

De Clercq-
Van Damme

De Koning van Spanje

1800

1900

2000

BROUWERIJ DE KONING VAN SPANJE

Hoek Emmanuel Hielstraat en Sint-Gillislaan, Sint-Gillis-Dendermonde

Ontstaan: eind 18de eeuw - Stopzetting: 1922

De geschiedenis van de dorpsherberg “Den Coninck van Spaignien” met aanpalende brouwerij gaat terug tot het einde van de 18de eeuw. In het begin van de 19de eeuw zijn Pieter Van der Straeten en zijn echtgenote Anna De Clercq brouwers-eigenaars. Zoon Emmanuel en schoondochter Joanna Huygels nemen de brouwerij over, bijgestaan door hun zoon Petrus. Via het huwelijk van kleindochter Maria Josepha met Petrus Franciscus Heyvaert komt de brouwerij in handen van de familie Heyvaert en krijgt ze de naam “Brouwerij P.F. Heyvaert” - vanaf 1911 wanneer achterkleindochter Maria en schoonzoon Judocus Duerinck de brouwerij overnemen “Brouwerij J. Deurinck-Heyvaert”. Judocus laat naast de brouwerij villa “het kasteeltje” bouwen en verkoopt in 1913 de brouwerij aan Prosper Alphonse Cornelius De Smedt. Tijdens de oorlog worden de gebouwen zwaar beschadigd door brand, maar de brouwerij herrijst uit haar as na de oorlog. In 1922 stopt Prosper zijn brouwactiviteiten en wordt bierhandelaar.

BROUWERIJ DE CLERCQ-VAN DAMME

Heirbaan, Sint-Gillis-Dendermonde

Ontstaan: ca. 1884 - Stopzetting: 1914

Albert Herman De Clercq, zoon van de Dendermondse stadsuitroeper en belleman, richt hier rond 1884 een brouwerij op. In 1911 gaat de stoombrouwerij-mouterij over op dochter Lena De Clercq en schoonzoon Victor Van Damme. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de brouwerij ontmanteld en omgevormd tot bierhandel.

BROUWERIJ VAN ASSCHE

Van Langenhovestraat 20, Sint-Gillis-Dendermonde

Ontstaan: 1899 - Stopzetting: 1970

Theophiel Van Assche, gewezen brouwer-werknemer in de brouwerij van zijn schoonbroer Albert Herman De Clercq (zie brouwerij De Clercq-Van Damme), laat in 1899 langs de pas aangelegde Van Langenhovestraat een nieuwe brouwerij bouwen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt een deel van de brouwerij uitgebroken, maar na de oorlog wordt ze heropgestart. Na het overlijden van Theophiel in 1922 zetten zijn weduwe en hun 3 ongehuwde kinderen de zaak verder. Zij breiden de brouwerij sterk uit en laten nieuwe kelders en een bottelarij installeren. De brouwerij brouwt onder andere "Gillis-bier", "Bock", "IJzeren Band" en "Vana" en levert zowel in vaten als in flessen. In 1970 houdt de familie op met brouwen. De klanten en vele cafés worden overgenomen door de Brusselse brouwerij "Wielemans".

→ Familie Van Assche, begin 20ste eeuw

© HIDOC Dendermonde

© HIDOC Dendermonde

BROUWERIJ WAEYTENS

 Sint-Gillislaan 171, Sint-Gillis-Dendermonde
 Ontstaan: ca. 1905 - Stopzetting: 1914

Josephus Waeytens laat op 40-jarige leeftijd, in 1905, een woonhuis en brouwerij bouwen in de Sint-Gillislaan. Tijdens de Eerste Wereldoorlog worden de koperen brouwketels aangeslagen wat het einde van de brouwerij betekent. Na de oorlog begint Josephus samen met drie dochters een breifabriek op dezelfde locatie. De herbergen worden verhuurd aan de Dendermondse brouwerij "Bayard".

Proost!

BROUWERIJ DILEWYNS (VICARIS)

 Vlassenhout, Sint-Gillis-Dendermonde Ontstaan: 2010

Vincent Dilewyns begint thuis in Grembergen als hobbybrouwer in 1999 bieren voor eigen gebruik te brouwen. In 2005 wordt hem gevraagd een eigen bier te serveren ter gelegenheid van een boekvoorstelling. Hij laat 1250 liter van zijn eigen bier, onder de naam "Vicaris", brouwen bij de Proefbrouwerij in Lochristi. Omdat de vraag naar dit bier zo groot is, wordt ook een tweede brouwsel geproduceerd. Het gamma bestaat ondertussen uit 5 bieren. De bieren zijn populair en kapen heel wat prijzen weg. Daardoor beslist Dilewyns in 2008 om zijn tandlabopraktijk stop te zetten en professioneel als bierbrouwer verder te gaan. Eind 2010 koopt hij met zijn dochter Catherina, die op dat moment een opleiding tot brouwmeester volgt, een leegstaand pand aan in de industriezone Vlassenhout en installeert een volledige brouwinstallatie. Intussen werken de 4 Dilewyns dochters mee aan het succes van de brouwerij.

BROUWERIJ STEEMAN

Kapelweg 32, Mespelare

Ontstaan: 2017

Naarmate zijn zelfgebrouwen bieren meer en meer succes krijgen, groeit de uit de hand gelopen hobby van brouwer David Steeman in 2017 uit tot een echte brouwerij. Op een zelfgemaakte proefinstallatie bedenkt en brouwt David in beperkte oplage aparte bieren, zijn "specialekes". Eén van de meest succesvolle recepten, "Hopmonkey", brouwt hij regelmatig op een oplage van 2.000L bij een grote commerciële brouwerij.

© www.steeman.be

GEKENDE BROUWERIJEN IN DENDERMONDE EN DEELGEMEENTEN (17DE-18DE EEUW)*

Brouwerij De Cleyn Borse (Kerkstraat)
Brouwerij De Gulden Valk (Kerkstraat)
Jeneverstokerij Bruyninckx (Kerkstraat)
Brouwerij De Draak (Kerkstraat)
Brouwerij De Zwaan (Franz Courtensstraat)
Brouwerij De Arend (Franz Courtensstraat)
Brouwerij De Rode Leeuw (Veerstraat)
Brouwerij De Zeven Torens (Veerstraat)
Brouwerij De Wolf (Ridderstraat)
Brouwerij De Paal (Savaanstraat)
Brouwerij De Wereld (Vlasmarkt)
Brouwerij De Hoorn (Oude Vest-Hoornstraat)
Brouwerij De Zon (Brusselsestraat)
Brouwerij Het Hoefijzer (Brusselsestraat)
Brouwerij De Brouwkam (Dijkstraat-Bogaerdstraat)
Brouwerij Het Vlies (Bogaerdstraat)
Brouwerij De Peckstock (Papiermolenstraat)
Brouwerij van J. Van Bavegem (Dijkstraat)
Brouwerij van de Gebroeders Moens (Greffelinck)
Brouwerij van Martinus Meys (Werf)
Brouwerij van Jacobus Michiels (Oude Vest-Sint-Jacobsstraat)

* Deze brouwerijen zijn enkel gekend bij naam en kunnen slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

KLOOSTERBROUWERIJEN

Klooster der Discalsen (Ongeschoeide Karmelieten) (17de-18de eeuw)
Cisterciënzerinnenabdij van Zwijveke (18de eeuw)
Begijnhof (ca.1616-1869)

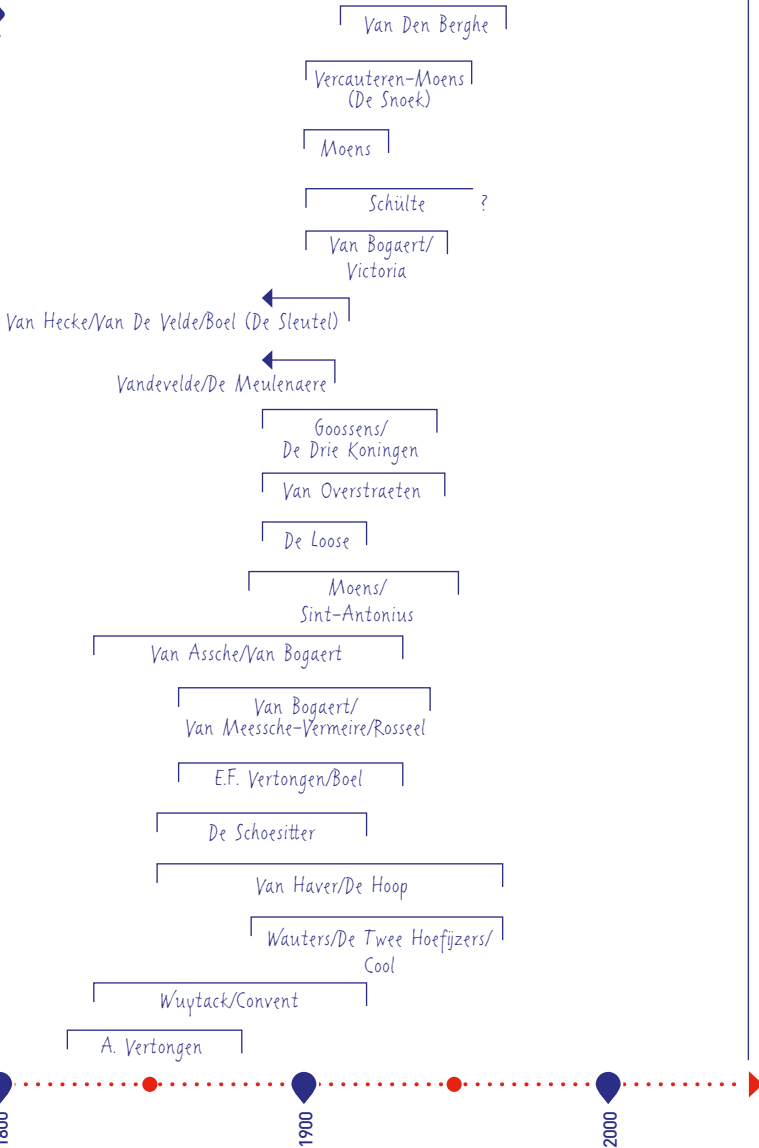

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID4870, ID48835, ID48405, ID48361, ID48484, ID48485, ID48649, ID48982, ID48982, ID48972, ID48323.
- HOOGHE F. e.a., *Hof van Peene (Een historische kijk op Baasrode)*, 2009.
- STROOBANTS A., *Tussen pot en pint. Herinneringen aan de Dendermondse brouwers*, 1990.
- www.vicaris.be
- www.orvelo.be

HAMME

Hamme

BROUWERIJ A. VERTONGEN

 Broekstraat, Hamme Ontstaan: 1837 - Stopzetting: voor 1868

Volgens het kadasterarchief wordt hier een brouwerij opgericht in 1837 door stijfelmaker A. Vertongen. In 1868 bestaat de brouwerij al niet meer. De hoeve wordt in 1884 gekocht door de familie Stultjens.

BROUWERIJ WUYTACK/CONVENT

 Sparrestraat-Kapellestraat-Peperstraat, Hamme
 Ontstaan: tussen 1848 en 1878 - Stopzetting: 1914

Op deze locatie bestaat volgens historisch kaartmateriaal al in de 18de eeuw een brouwerij, in eigendom van Joannes Poppe. Brouwerij Wuytack wordt op dit domein opgericht ergens tussen 1848 en 1878. In 1878 erft het echtpaar Wuytack-Convent de brouwerij. Philemon Wuytack laat de brouwerij in de jaren 1890 vergroten en een stoommachine installeren. De brouwerij wordt overgenomen door Arthur Convent en nadien, door zijn zoon Joseph. De brouwerij stopt haar activiteit in 1914.

BROUWERIJ WAUTERS/DE TWEE HOEFIJZERS/COOL

 Hoogstraat, Hamme Ontstaan: 1885 - Stopzetting: 1976

Rond 1885 richt het echtpaar Wauters-Verhaegen op deze locatie een brouwerij op. Emmanuel Cool en Henri Wauters worden eigenaar in 1910. Zij leiden het bedrijf onder de naam "Brasserie des Deux Fers à Cheval", later vertaald als "De Twee Hoefijzers". Jean Cool is de laatste brouwer van de wellicht langst bestaande brouwerij in Hamme. In 1976 stopt hij alle brouwersactiviteit. De brouwerij is bekend om zijn bieren "Munster", "Bock", "Hamster" en "Dubbel Blond".

bieretiketten
© Jacques Trifin

BROUWERIJ VAN HAVER/DE HOOP

Slangstraat 57, Hamme

Ontstaan: ca. 1852 - Stopzetting: ca. 1975

Er zou reeds in 1830 sprake zijn van een brouwerij Van Haver in Hamme. De brouwerij in de Slangstraat zou opgericht zijn in 1852 door ene P.B. Van Haver. In 1895 wordt de brouwerij omgedoopt tot "Brouwerij de l'Esperance". Louis Van Haver, en later zijn weduwe, zijn vermoedelijk de laatste telgen die de familiebrouwerij leiden tot het midden van de jaren 1930. In 1943 wordt de brouwerij overgenomen. Brouwerij De Hoop blijft bier produceren tot ca. 1975. De brouwerij is bekend voor zijn "203" (blond bier) en "406" (donker bier).

bierviltje © André Delcart

Vanwaar de biernamen 203 en 406?

Kort na de Tweede Wereldoorlog bracht brouwerij De Hoop een nieuw bier uit. Men vond geen passende naam en uiteindelijk werd beslist om het bier "203" te noemen, naar het toenmalige telefoonnummer van de brouwerij. Wanneer de brouwerij enige tijd later een dubbel bier op de markt bracht, redeneerde men logisch en gaf het de naam "406".

BROUWERIJ DE SCHOESITTER

Kaaldries 34, Hamme

Ontstaan: 1855 - Stopzetting: 1921

Volgens het land- en kaartenboek van Hamme bevindt zich in 1775 op deze locatie een stokerij in het bezit van Emmanuel Roels. In 1855 verkoopt de toenmalige eigenaar Bernard Heyndrickx de hoeve aan brouwer Jan Baptist De Schoesitter die er een brouwerij start. De brouwerij blijft een familiebedrijf tot 1921 wanneer ze haar brouwactiviteiten stopzet.

Voormalig brouwershuis van de familie De Schoesitter. Een beeld van Bacchus op een ton in de voortuin herinnert aan de vroegere brouwactiviteit
© André Delcart

BROUWERIJ E.F. VERTONGEN/BOEL

 Driegoten 81, Hamme Ontstaan: jaren 1860 - Stopzetting: 1928

De brouwerij en herberg zien het licht rond 1830. In de jaren 1860 komen ze in handen van Edmond François Vertongen-Van De Voorde. Ernest Boel (zie brouwerij Van Hecke) neemt de brouwerij over in 1911. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gaat de brouwerij samen met brouwerij Victoria (zie brouwerij Van Bogaert/Victoria). In 1928 stopt de brouwerij definitief met brouwen.

BROUWERIJ VAN BOGAERT/VAN MEESSCHE-VERMEIRE/ROSSEEL

 Noordstraat 12, Hamme Ontstaan: 1863 - Stopzetting: 1930

Volgens kadastergegevens laat brouwer Emile Van Bogaert hier in 1863 een burgerhuis bouwen met brouwerijgebouw en moutwindmolen. Na de verkoop in 1892 aan brouwer J. Van Meessche-Vermeire wordt de molen afgebroken en de brouwerij en het huis vergroot. In 1921 neemt Julien Rosseel de brouwerij over en leidt ze tot haar sluiting in 1930.

BROUWERIJ VAN ASSCHE/VAN BOGAERT

 Klein Hulst 21, Hamme Ontstaan: 1822 - Stopzetting: 1939

De brouwerij gaat van start in 1822 met Jean-Baptist Van Assche. Zijn zoon Eugène en echtgenote Caroline Van Bogaert nemen de zaak rond 1865 over. Na het overlijden van Eugène in 1902 baat Alphonse Van Bogaert, neef van Caroline, de brouwerij verder uit. Deze richt rond 1902 een nieuwe brouwerij op in de Museumstraat omwille van de verouderde infrastructuur in Klein Hulst (vervolg zie brouwerij Van Bogaert/Victoria).

Binnenkoer brouwerij Moens © André Delcart

BROUWERIJ MOENS/SINT-ANTONIUS

Sint-Annadries, Hamme

Ontstaan: 1887 - Stopzetting: Tweede Wereldoorlog

Désiderius Moens vestigt zich als brouwer in 1887 op de Dries te Sint-Anna. Na zijn huwelijk in 1895 met Philomena Van Damme verandert de naam in brouwerij "Moens-Van Damme". Zijn weduwe en zonen Remy en Achiël zetten na zijn overlijden in 1925 de brouwerij verder onder de naam "Wwe Moens-Van Damme et Fils" of "Brasserie Sint-Antoniüs". Remy en Achiël stoppen hun brouwersactiviteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog.

BROUWERIJ DE LOOSE

Onbekend

Ontstaan: 1892 - Stopzetting: 1914

De brouwerij is eigendom van ene K. De Loose tot 1903. Daarna staan achtereenvolgens Isidoor (1903-1913) en Valentine De Loose (1913-1914) aan het hoofd.

BROUWERIJ VAN OVERSTRAETEN

Hoogstraat 18, Hamme

Ontstaan: 1892 - Stopzetting: 1944

In 1812 neemt Jan Baptist Van Overstraeten de brandewijnstokerij van Van Lokeren over. De stokerij wordt omgevormd tot een bierbrouwerij in 1892 en krijgt de naam "Brasserie Ed. Van Overstraeten". De familiebrouwerij blijft actief tot Camille Van Overstraeten overgaat tot sluiting in 1944.

Bieretiket. "Triombier" is het bekendste bier van brouwerij Van Overstraeten
© Jacques Trifin

BROUWERIJ GOOSSENS/DE DRIE KONINGEN

Kaaldries 27, Hamme

Ontstaan: 1892 - Stopzetting: 1942

De brouwerij wordt opgestart door het echtpaar Goossens-Landuyt in 1892. Vanaf 1895 gaat ze over op Désiré Goossens. Ze staat bekend als brouwerij "De Drie Koningen". Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt het materiaal opgeëist, maar de brouwerij herneemt haar activiteiten en is actief tot 1942.

BROUWERIJ VANDEVELDE/DE MEULENAERE

Evangeliestraat 77, Hamme

Ontstaan: voor 1895 - Stopzetting: 1906

De brouwerij gaat rond 1895 over van een zekere A. Vandeveldde op Jules De Meulenaere. Jules baat de brouwerij uit onder zijn naam tot 1899. Dan krijgt de brouwerij de naam "De Meulenaere & De Dauwe". Het is onduidelijk welke relatie er bestaat tussen de twee brouwers. Van 1903 tot het einde van de productie in 1906 draagt de brouwerij opnieuw de naam "Jules De Meulenaere".

BROUWERIJ VAN HECKE/VAN DE VELDE/BOEL (DE SLEUTEL)

Markt, Hamme

Ontstaan: voor 1895 - Stopzetting: 1914

De brouwerij wordt opgericht door Desiderius Van Hecke. Tot 1914 is de brouwerij achtereenvolgens in handen van de weduwe van Desiderius (tot 1909), een zekere Van De Velde (tot 1911) en Ernest Boel (tot 1914). De relatie tussen de opeenvolgende eigenaars is onduidelijk.

BROUWERIJ VAN BOGAERT/VICTORIA

Klein Hulst 21 (nu: Museumstraat 3), Hamme

Ontstaan: 1902 - Stopzetting: 1940

Alphonse Van Bogaert neemt op vraag van zijn tante Caroline Van Bogaert de familiebrouwerij over (zie brouwerij Van Assche/Bogaert). Hij laat nieuwe gebouwen optrekken in 1902 en verandert de naam naar "Brouwerij Van Bogaert". Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de brouwinstallatie in beslag genomen, maar de brouwerij wordt opnieuw opgestart als "NV Centrale Brouwerij Victoria". Deze brouwerij blijft actief tot 1940. Nadien begint de familie Van Bogaert met een drankenhandel in dezelfde straat.

BROUWERIJ SCHÜLTE

Stationstraat, Hamme

Ontstaan: 1902 - Stopzetting: onbekend

Jozef Schülte zou ca. 1902 een brouwerij gestart zijn (of overgenomen hebben van ene Van De Velde?) in de Stationsstraat in Hamme. Na zijn dood zet zijn weduwe de brouwerij verder. Zij hertrouwt in 1912 met Clement Vanden Berghe (zie brouwerij Vanden Berghe).

BROUWERIJ MOENS

Meerstraat 11, Hamme

Ontstaan: 1903 - Stopzetting: Eerste Wereldoorlog

De hoeve is in 1775 eigendom van Pieter van Vossole. Zeker vanaf het tweede kwart van de 19de eeuw behoort ze toe aan de familie Moens. Pieter Judocus Moens laat een groot deel van de gebouwen vervangen en start in 1865 met een stokerij. De stokerij wordt meerdere keren vergroot en in 1903 door Octaaf August Moens omgebouwd tot brouwerij. De brouwerij brouwt de bieren "Apostel", "Nog eentje" en "Moens". In 1911 worden de hoeve en brouwerij verkocht aan ingenieur P. Baillon uit Dendermonde. De brouwactiviteiten stoppen tijdens de Eerste Wereldoorlog.

.....

BROUWERIJ VERCAUTEREN-MOENS (DE SNOEK)

Hamme Zogge (nu: Heirbaan), Hamme

Ontstaan: 1905 - Stopzetting: 1954

Het landbouwbedrijf en de brouwerij worden in 1905 opgericht door Polydoor Vercauteren, echtgenoot van Maria Theresia Moens (dochter van brouwerij Moens). Rond 1940 komt de zaak in handen van Remi Moens. De brouwerij blijft actief tot 1954. Nadien wordt de brouwerij omgevormd tot drankenhandel. De brouwerij is vooral bekend voor hun bier "Vie van Boma".

.....

BROUWERIJ VAN DEN BERGHE

Evangeliestraat 69, Hamme

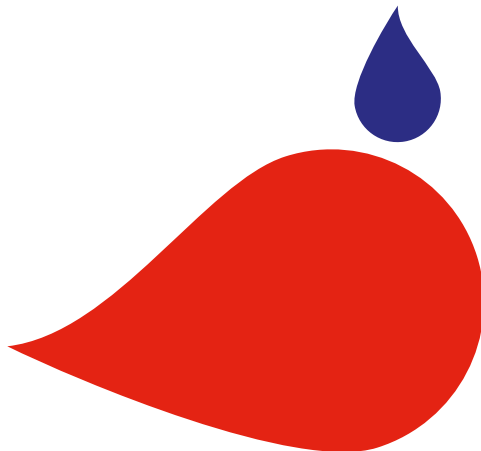

Ontstaan: 1913 - Stopzetting: 1963

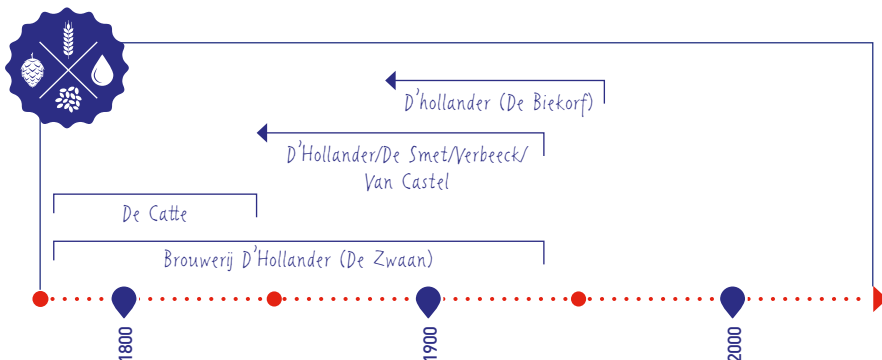
Clement Van Den Berghe koopt, samen met Benedikt Van Osselaere, in 1913 een hoeve van de familie Vercauteren in de Evangeliestraat en richt er een herberg en brouwerij in. Kort nadien breekt de Eerste Wereldoorlog uit, maar de brouwerij blijft gespaard. De brouwerij brouwt ondermeer "Super Kriek Ruby", "Forta" en "Speciale Hert". Rond 1940 neemt zoon Gaston Van Den Berghe de brouwerij over. Onder druk van de concurrentie sluit de brouwerij haar deuren in 1963. In 1991 worden de gebouwen afgebroken.

bieretiket © Jacques Trifin

Moerzeke

BROUWERIJ D'HOLLANDER (DE ZWAAN)

Burgemeester Lemmensstraat, Moerzeke

Ontstaan: 18de eeuw – Stopzetting: 1940

© Pierre D'Hollander

De inscriptie in de ingangspoort doet vermoeden dat er al brouwactiviteiten waren op deze locatie in 1726. Volgens het landboek van Moerzeke (1772-1782) bevindt zich hier een hoeve met brouwerij in eigendom van Bernardus Constantinus D'Hollander. In de eerste helft van de 19de eeuw is het huis met brouwerij volgens kadastragegevens in handen van Benedict D'Hollander. In de jaren 1870 wordt het brouwerijgebouw vergroot. Onder het bewind van Jan Jozef en Hyacinthe D'Hollander die als broer en zus de brouwerij voortzetten wordt in 1896 een mouterij bijgebouwd. In 1908 wordt de brouwerij, na plaatsing van een stoommachine door Hyacinthe D'Hollander, omgevormd tot een stoombrouwerij. De brouwerij zou tot in 1940 in bedrijf gebleven zijn.

BROUWERIJ DE CATTE

 Dorp 26, Moerzeke Ontstaan: 18de eeuw – Stopzetting: voor 1844

Het land- en kaartenboek van Moerzeke (1772-1782) vermeldt op deze locatie in 1773 "eene behuysde Erfve wesende eene brauwerije eertijds eene herberge gen[aam]t de catte", op dat moment in het bezit van Marie Anne Wouters.

BROUWERIJ D'HOLLANDER/DE SMEDT/VERBEECK/VAN CASTEL

 Bosstraat 14 en 29, Moerzeke Ontstaan: voor 1844 - Stopzetting: 1940

De eerste gekende eigenaar van het huis met brouwerij en paardenkorenmolen op deze locatie is Jacobus D'Hollander. Volgens het kadasterarchief verkoopt Jacobus zijn eigendommen in 1844 aan brouwer August De Smedt-Vercruyssen. Deze laatste vergroot de brouwerij in 1855 en herbouwt het huis in 1869. Na het overlijden van August zetten zijn weduwe en kinderen de brouwerij verder. Zij laten de brouwerij vergroten in 1885 en een stoommachine installeren in 1888. In 1897 wordt de brouwerij overgenomen door zoon Antoon Camille De Smedt-Vermynen. Het brouwerijgebouw wordt in de jaren daaropvolgend nog herhaaldelijk verbouwd en uitgebreid. Brouwerij De Smet zou omstreeks 1910 overgenomen zijn door Jozef Verbeeck. Vanaf 1933 is de brouwerij, genaamd "Van Castel" in het bezit van de familie Fonteyne. De brouwerij is actief tot 1940.

BROUWERIJ D'HOLLANDER (DE BIEKORF)

Kerkstraat, Moerzeke

Ontstaan: voor 1892 - Stopzetting: 1969

De brouwerij wordt voor 1892 opgericht door P. D'Hollander (relatie tot brouwerij D'Hollander in de Burgemeester Lemmensstraat is onduidelijk). Na zijn overlijden in 1895 zet zijn weduwe de brouwersactiviteiten verder. Rond 1911 wordt Maurice D'Hollander de nieuwe eigenaar-brouwer. Tijdens de Tweede Wereldoorlog krijgt de brouwerij de nieuwe naam "Brouwerij M. D'Hollander-Back". Het familiebedrijf wordt omgevormd tot een BVBA in 1962. Zeven jaar later houdt ze op te bestaan.

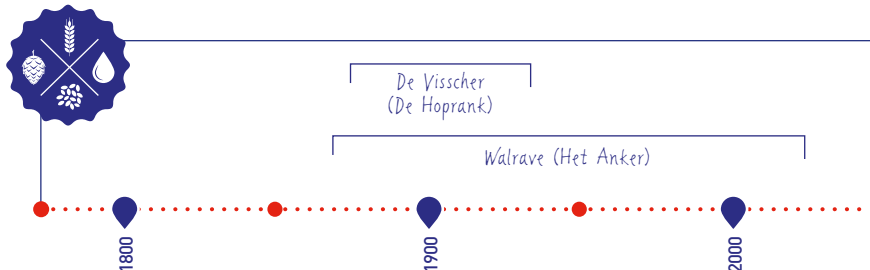
© Pierre D'Hollander

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID85343, ID85342, ID85460, ID85443, ID85407, ID85460, ID85470, ID114907, ID85307, ID85269, ID85479, ID84795, ID84790, 84822.
- Privé archief Valentin Philips (†2016)
- CALDERÓN A., *Verdwenen brouwerijen van België*, 2012.
- VERHOFSTADT F., *Belgische brouwerijen van de 16de eeuw tot heden*, 2014.

LAARNE

Laarne

BROUWERIJ WALRAVE (HET ANKER)

Lepelstraat 36, Laarne

Ontstaan: 1862 - Stopzetting: jaren 2010

Auguste Walrave richt brouwerij “Het Anker” op in 1862. Door het succes breidt de brouwerij al snel uit. In 1867 krijgt de brouwerij de toestemming om een stoommouterij op te richten. Vanaf 1873 heeft zoon Urbain, later bijgestaan door zijn halfbroer Jules, de roerstok in handen. Met Jozef Walrave dient zich in 1919 de derde generatie van de brouwersfamilie aan. De brouwerij produceert vooral bruine bieren zoals “Bock Walrave”, “Faro Walrave” en “Klasse II Walrave”. Jozef speelt in op de evoluties van het Interbellum en investeert in een brouwinstallatie die de productie van bieren van lage gisting, de zogenaamde pilsbieren, mogelijk maakt. In 1937 wordt overgeschakeld op de productie van een pilsbier met de naam “Pick Up”, verwijzend naar de Engelse uitdrukking “pick it up” wat zoveel wil zeggen als “neem het op en drink het uit”. Vanaf 1949 staat Luc Walrave aan het hoofd van de brouwerij. Neef Raf neemt het later over. In 2007 brouwt Walrave het “Toverhekske”, een speciaal amberkleurig bier, ter gelegenheid van de stoet in de heksengemeente Laarne. Het kruidige bier blijft in het aanbod. De brouwerij stopt in de jaren 2010. De bieren worden wel nog elders gebrouwen en Walrave zorgt nog steeds voor de verdeling aan cafés in de omgeving. Naast hun brouwersactiviteiten, besturen drie generaties Walrave (Auguste, Urbain en Jozef) van 1843 tot 1964 de gemeente als burgemeester.

Jozef en Marie Walrave in 1897
© Familie Walrave-De Splenter

De binnenplaats van de
brouwerij, ca. 1900
© Familie Walrave-De Splenter

BROUWERIJ DE VISSCHER (DE HOPRANK)

Dorpsstraat 19, Laarne

Ontstaan: 1870 - Stopzetting: 1930

In 1870 vormt Gustaaf Joseph De Visscher (1843-1895) de olieslagerij van zijn vader Benoit Auguste om tot brouwerij. Er worden nieuwe bijgebouwen op het achtererf gebouwd en in 1874 worden de bedrijfsgebouwen uitgebreid en het woonhuis vergroot. Gustaaf wordt opgevolgd door zijn zoon Karel Joseph (1863-1947), broer van dokter en burgemeester Florimond. Karel Joseph en zijn broer Florimond blijven beide ongehuwd. Beide heren adopteren een Hongaars meisje, Marianne Stach, die in de jaren 1920 tijdelijk in Laarne verblijft om te herstellen en aan te sterken. Na haar studies in Hongarije keert ze definitief naar België terug en start ze in Laarne een nieuw leven. Bij gebrek aan opvolgers stopt de brouwerij haar productie in 1930. De brouwerij wordt dan een bierhandel voor Brouwerij Meiresonne uit Gent (tot ca. 1970), onder leiding van adoptie dochter Marianne.

© Marianne Stach-De Visscher

GEKENDE STOKERS*

Adriaan Praet (Rivierstraat, actief in 1801)

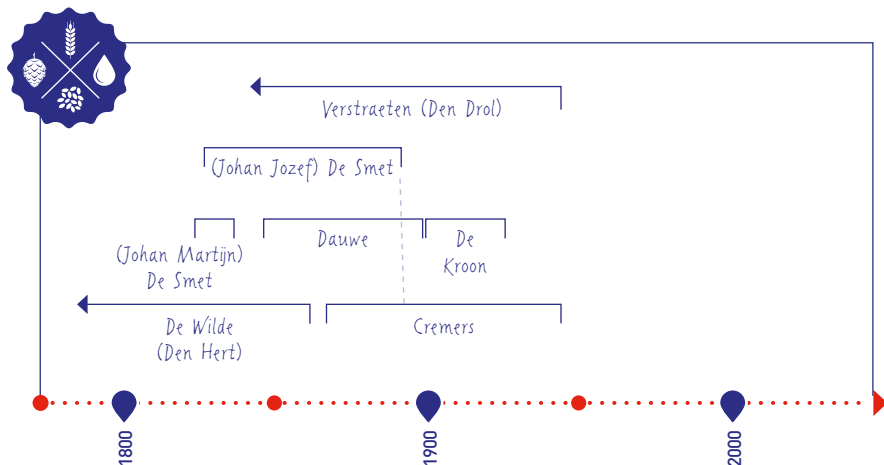
Frans Vervaeke (Rivierstraat, actief in 1801)

Jan De Vijlder (actief in 1801)

“Boerencoöperatieve Samenwerkende Maatschappij de Landbouwstokerij”
(opgericht door Jozef De Vijlder, 1897-1914)

* Deze stokers zijn enkel gekend bij naam en kunnen slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

Kalken

BROUWERIJ DE WILDE (DEN HERT)

 Dorp en Vromondstraat, Kalken Ontstaan: voor 1790 - Stopzetting: 1861

De brouwerij van Pieter Jan De Wilde wordt reeds vermeld in 1790. Na zijn dood in 1848 zetten zijn weduwe en kinderen de brouwerij voort tot 1861. De familie verkoopt de brouwerij in 1864 aan Eugène Cremers (zie brouwerij Cremers).

BROUWERIJ (JOHAN MARTIJN) DE SMET

 Koffiestraat, Kalken Ontstaan: 1825 - Stopzetting: 1834

Johan Martijn De Smet baat vanaf 1825 een brouwerij uit in de Koffiestraat. Hij overlijdt in 1834. De brouwerij wordt in 1843 gekocht door Pieter Franciscus Dauwe en verder gezet als brouwerij "Dauwe" (vervolg zie brouwerij Dauwe).

BROUWERIJ VERSTRAETEN (DEN DROL)

📍 Zomerstraat 83, Kalken

Ontstaan: voor 1827 - Stopzetting: 1943

De brouwerij wordt reeds vermeld in 1827 wanneer landbouwer-brouwer Ludovicus Verstraeten de brouwerij, ook wel "Den Drol" genaamd, in zijn bezit krijgt. De naam "Drol" verwijst waarschijnlijk naar de zelfgemaakte schorten van vlas die de knechten droegen. Cesar Verstraeten en zijn zoon Henri zetten het brouwersvak verder. Onder hun leiding wordt de brouwerij verder uitgebreid in 1909. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt de brouwinstallatie aangeslagen en weggevoerd. Dit betekent het einde van de brouwerij die om financiële redenen niet kan worden heropgestart. De brouwerij wordt vanaf dan een bier- en frisdrankhandel.

BROUWERIJ (JOHAN JOZEF) DE SMET

📍 Koffiestraat en Mouterijstraat, Kalken

Ontstaan: 1829-1830 - Stopzetting: 1880

Johan Jozef De Smet, broer van brouwer Johan Martijn De Smet, koopt in 1826 een omwalde hoeve in het dorp. Hij huwt in 1829 met Rosalie Dauwe en wordt in 1829-1830 voor het eerst vermeld als brouwer. In 1837 vraagt hij de toelating om een nieuwe brouwerij met droogeesst en stoomgraanmolen te bouwen, wat hem wordt toegestaan. In de jaren 1840 en 1850 laat Johan Jozef de brouwerij vergroten en mechaniseren. Enkele jaren na zijn overlijden, in 1863, worden de brouwerijgebouwen met een aanpalend deel van de tuin verkocht aan schoonbroer Pieter Franciscus Dauwe (zie brouwerij Dauwe). Het brouwershuis en de rest van de tuin komen in handen van zijn schoonzoon en burgemeester Adolf De Weirt. Pieter Franciscus Dauwe en Adolf De Weirt zetten samen de brouwerij voort. Na het overlijden van Pieter Franciscus in 1876 zet zijn zoon Cyriel Joseph Dauwe de zaak verder. Hij vormt de brouwerij in 1880 om tot stokerij met graanmolen. In 1899 worden de stokerij, het brouwershuis en alle gronden verkocht aan Eugène Cremers die de brouwerijgebouwen laat ombouwen tot mouterij voor zijn brouwerij (zie Brouwerij Cremers).

Het brouwerij-stokerijgebouw van brouwerij De Smet wordt in 1899 omgebouwd tot mouterij voor brouwerij Cremers. In 1954 komt het mouterijgebouw in handen van de familie Piens die het als opslagplaats voor granen gebruikt tot 1991. Vandaag wordt de zaal gebruikt voor evenementen.

© Inventaris Onroerend Erfgoed

BROUWERIJ DAUWE

Vromondstraat - Koffiestraat en Mouterijstraat, Kalken

Ontstaan: 1843 - Stopzetting: 1900-1911

Pieter Franciscus Dauwe staat al in 1837 als brouwer bekend in de Vromondstraat. Na zijn huwelijk in 1843 met Eulalie De Weirt, zus van de burgemeester, koopt hij de brouwerij van Johan Martijn De Smet in de Koffiestraat en bouwt ze verder uit. In 1863 koopt hij de, zo goed als aanpalende, brouwerij van Johan Martijn's broer Johan Jozef. Twee zonen volgen Pieter Franciscus op na zijn dood in 1876: Cyriel Joseph als jeneverstoker (in de gebouwen van voormalige brouwerij Johan Jozef De Smet) en Rigobert Joseph als brouwer (in de voormalige gebouwen van Brouwerij Johan Martijn De Smet). Rigobert Joseph zet de brouwerij eerst verder met zijn weduwe-moeder. Na haar overlijden in 1899 bestuurt hij de brouwerij alleen tot ze wordt overgelaten aan Camiel Hurtekant in de periode 1900-1911 (vervolg zie brouwerij De Kroon).

BROUWERIJ CREMERS

Dorp, Vromondstraat, Koffiestraat en Mouterijstraat, Kalken

Ontstaan: 1864 - Stopzetting: Tweede Wereldoorlog

Inwijkeling Eugène Cremers koopt in 1864 de brouwerij van de familie De Wilde (Zie brouwerij De Wilde (Den Hert)). Ze wordt verschillende malen uitgebreid. De brouwerij produceert "Oude Cremer". In 1899 richt Eugène de firma "AMH Cremers" op, genoemd naar zijn drie kinderen (Alfred, Maurice en Honorine). In datzelfde jaar koopt hij de jeneverstokerij van Cyriel Dauwe op (zie brouwerij Johan Jozef De Smet) om er een mouterij te installeren. Brouwerij Cremers kent daarna een forse groei en bezit meer dan 50 herbergen in Kalken en omstreken. Omstreeks 1900 is de brouwerij de vierde grootste in Oost-Vlaanderen. Regelmatig vinden verbouwings-, herstellings- en uitbreidingswerkzaamheden plaats. Na de Tweede Wereldoorlog wordt niet meer zelf gebrouwen. De familie schakelt over op de verkoop van bier.

De Kalkense uitdrukking “mij ne Gaston” te danken is aan een brouwersknecht van Cremers. Omstreeks 1920 is er een tekort aan bier in de kermisperiode. Brouwerij Cremers beschikt over nog wat vaten, maar die moeten nog lange tijd gisten. Brouwersgast Gaston vraagt zich echter af of die lange gistingstijd wel noodzakelijk is. Zo neemt de brouwerij het risico om het minder rijpe bier toch op vaten te steken. Als bij wonder valt het bier bij iedereen in de smaak. Brouwersgast Gaston krijgt alle eer toegewezen. Het nieuwe bier wordt naar hem vernoemd en de brouwerij is het blijven produceren.

Bierviltje van het bier “Oude Bruine” gebrouwen door brouwerij Cremers © Erfgoedcel Land van Dendermonde

Foto van de brouwersknechten van Cremers: Henri Hoogewijs “Keuleneire” en Remi Schepens ©Achiël Audenaerde

BROUWERIJ DE KROON

Koffiestraat en Mouterijstraat, Kalken

Ontstaan: 1900-1911 - Stopzetting: Jaren 1920

Camiel Hurtecant baat samen met twee van zijn zoons brouwerij De Kroon uit in de gebouwen van de voormalige brouwerij Dauwe. Hij laat in 1910 nog aanpassingswerken uitvoeren, maar door familiale moeilijkheden verkoopt hij zijn inboedel na de Eerste Wereldoorlog. In 1922 krijgt Camiel de toelating om de brouwerij in woonhuis te veranderen. De familie wordt vanaf dan bierhandelaar.

GEKENDE BROUWERS*

Jan Hubert Broeckaert (vermelding in 1804)
Jan Charles Bauwens (vermelding in 1804-1807)
Joannes Slabbaert (vermelding in 1797-1807)
Livin Cauwaert (vermelding in 1804, azijnbrouwer)
Jan Persijn (vermelding in 1801-1804)
Thérèse Van Waes (vermelding in 1798-1804)
Jan Baptist Van Kerckhove (vermelding tussen 1829 en 1848)
Petrus Janssen (vermelding in 1855 en 1860)
Theofiel De Kegel (vermelding in 1904)
Joseph Pisonier (vermelding in 1918)

GEKENDE STOKERS*

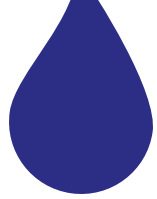
Jan Hubert Broeckaert (vermelding in 1798-1802)
Weduwe Jacques D'Haemer (vermelding in 1798-1802)
Livinus Meulewater (vermelding in 1802 en 1806)
Bernardus Van Trappen (vermelding tussen 1836 en 1848)
Adolf De Lausnay (vermelding tussen 1880 en 1895)
Pharaïlde en Cesarine Dauwe (vermelding omstreeks 1900)

* Deze brouwers en stokers zijn enkel gekend bij naam en kunnen slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

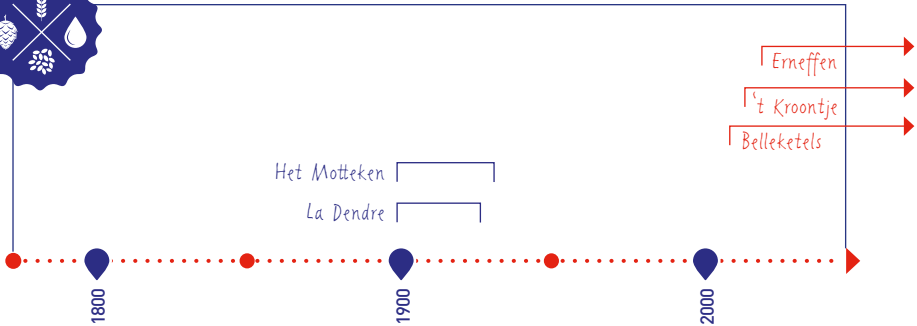
BRONNEN

- Interview met Raf Walrave
- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID54317, ID54780, ID58226.
- BOGAERT E. & VAN DE SOMPEL A., *Kalken van de Franse Revolutie tot de gemeentefusie met Laarne*, 1997.
- SCHEPENS E.L., *125 jaar brouwerij Walrave Laarne 1862-1987. Beknopte geschiedenis van het bierbrouwen en jeneverstoken in Laarne*, 1987.
- VAN DE SOMPEL A. en FOTOGROEP TREFPUNT, *Het brouwen van het Pick-Upbier in de brouwerij Walrave te Laarne. Een fotoreportage uit 1977*, Castellum, 25/2, 2008, pp. 30-41.
- AFSCHRIFT A. e.a., *Openstelling Brouwershuis familie De Visscher*, Vruchten van het platteland, 25, 2011.

LEBBEKE

Denderbelle

BROUWERIJ LA DENDRE

Visstraat 49, Denderbelle

Ontstaan: 1902 - Stopzetting: 1925

Brouwerij en mouterij "La Dendre" wordt opgericht in 1902. De bedrijvigheid wordt omstreeks 1925 stopgezet. In 1976 worden de gebouwen omgebouwd als uitbreiding van de gemeenteschool. Nu zijn ze in gebruik als bibliotheek.

BROUWERIJ HET MOTTEKEN

Mottekensstraat 12, Denderbelle

Ontstaan: 1903 - Stopzetting: 1937

Door zijn huwelijk met Brigitta Beeckman in 1825 wordt Karel Jozef Van Roy (†1839), afkomstig uit Moorsel, mede-eigenaar van de hoeve "Het Motteken". Volgens archiefstukken wordt in 1858 aan hun zoon Pierre Joseph Van Roy, die op dat moment 28 jaar is, de toelating gegeven om er een jeneverstokerij op te richten. In 1866 wordt de stokerij vergroot. Vermoedelijk leidt Pierre Joseph's broer, Petrus Johannes, de stokerij alleen verder wanneer Pierre Joseph in 1866 een brouwerij opricht in Wieze (zie brouwerij Van Roy). De stokerij wordt in 1897 uitgerust met een stoommachine. In

1903 wordt de stokerij omgevormd tot een stoombrouwerij. Deze brouwerij wordt in 1911 vergroot, ondermeer door de bouw van een nieuwe woning. Het Motteken houdt in 1937 op te bestaan. In 1946 wordt de hoeve aangekocht door de benedictijnenabdij van Dendermonde en omgevormd tot landbouwbedrijf.

Hoeve Het Motteken (2015) © André Callebaut

Santé!

BROUWERIJ BELLEKETELS

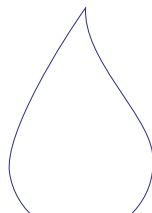

Sint-Corneliusstraat 29, Denderbelle

Ontstaan: 2007

Microbrouwerij opgericht door Bob Willems en Jo Abbeloos.

Schot!

BROUWERIJ 'T KROONTJE

Hoge Brug 62a, Denderbelle

Ontstaan: 2011

Marc Verberckmoes en Marc Dimitri Verbraekel hebben beiden een passie voor bier. In 2007 beslissen ze hun eigen bier te brouwen. Ze volgen cursussen en installeren een micro-brouwerij met een brouwketel van 38 liter. In 2008 brouwen ze hun eerste bieren: een blond en een bruin. Snel beslissen ze de capaciteit te vergroten tot 5 hl. In 2011 gaan ze definitief van start. De locatie van de brouwerij, de Hoogstraat, wordt ook "t Kroontje" genoemd vandaar de naam. "Rebelle", de naam van de bieren, verwijst naar de gemeentenaam.

Proost!

BROUWERIJ ERVEFFEN

Molenveldstraat 40, Denderbelle

Ontstaan: 2016

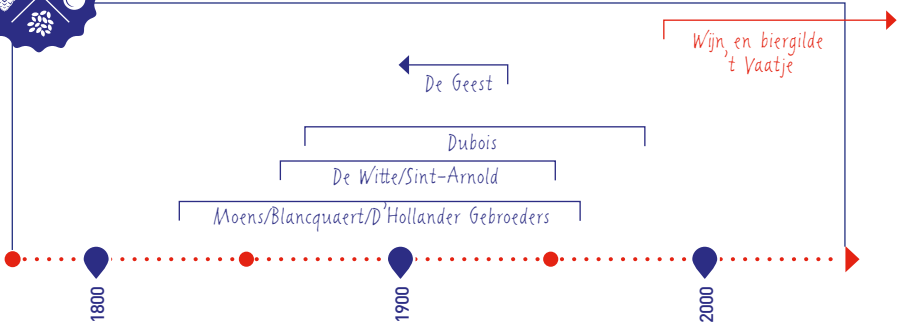
Microbrouwerij opgericht door Raoul Schoenaers.

GEKENDE BROUWER*

Brouwerij Van Vossele (onbekend, tot 1902)

- * Deze brouwer is enkel gekend bij naam en kan slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

Lebbeke

BROUWERIJ MOENS/BLANCQUAERT/D'HOLLANDER GEBROEDERS

Dendermondse Steenweg-Kapellekensbaan, Lebbeke

Ontstaan: 1824 - Stopzetting: 1962

De woning behoort in de eerste helft van de 19de eeuw toe aan de familie Moens, een stoffenfabrikant die in 1824 de toelating krijgt er een brouwerij in te richten. In 1851 wordt de brouwerij verkocht aan Jan-Baptist Blancquaert, die nog in datzelfde jaar de brouwerij uitbreidt, een rosmolen opricht en ruime stallen en een azijnstokerij bijbouwt. In 1890 wordt het brouwershuis door de weduwe Blancquaert uitgebreid. Twee jaar later neemt zoon Raymond de brouwerij over. In 1923 gaat het bedrijf over op de broers Joseph Frans en Robert D'Hollander (zonen van Virginie Blancquaert en dus vermoedelijk neven van Raymond).

Zij zetten de brouwerij verder onder de naam brouwerij "D'Hollander-Blancquaert", later brouwerij "D'Hollander Gebroeders". In 1962 staken de broers hun brouwersactiviteiten en schakelen ze over op een bierdepot, dat blijft bestaan tot 2004 (uitgebaat door Jacques en Willy D'Hollander).

© Geert Heyvaert

BROUWERIJ DE WITTE/SINT-ARNOLD

Aalstersestraat 4-8, Lebbeke

Ontstaan: 1860 - Stopzetting: 1952

bieretiket © Jacques Trifin

De brouwerij wordt opgericht in 1860 door Gustaaf De Witte. Na zijn overlijden in 1901 zet zijn echtgenote de brouwerij verder onder de naam "Brasserie De Witte Vve". In 1903 stapte hun zoon mee in de zaak wat opnieuw aanleiding geeft tot een naamsverandering "Brasserie De Witte Vve. et fils". In 1915 komt Oscar De Witte aan het hoofd van de brouwerij, die vanaf dan "Brouwerij Sint-Arnold" wordt genoemd. Brouwerij De Witte is een relatief kleine brouwerij die onder andere "Bock Pils", "Concurrent", "Faro" en "Spéciale De Witte" brouwt. Na het overlijden van Oscar in 1952 worden de brouwactiviteiten stopgezet en wordt de brouwerij omgevormd tot bierhandel.

BROUWERIJ DUBOIS

Molenstraat 48 (nu: Leo Duboisstraat), Lebbeke

Ontstaan: 1868 - Stopzetting: 1986

Leo Jacob Dubois, een brouwerszoon uit Oudegem (zie brouwerij Dubois), huwt in 1867 met Clementina Haems uit Lebbeke. In 1868 krijgt hij de toelating om een brouwerij in te richten in zijn woning in de Molenstraat. Van 1882 tot 1909 (m.u.v. 1885-1887) combineert Leo Jacob het brouwersambacht met het burgemeesterschap. Na zijn overlijden, nemen zijn zonen Armand en Alphonse de leiding over de brouwerij. Ze geven de brouwerij de naam "Brasserie Dubois frères". Beiden worden ook burgemeester in Lebbeke. De brouwerij kent een enorm succes en in 1912 verkrijgt de familie Dubois toelating tot het oprichten een mouterij. Vanaf dan dragen de facturen de hoofding "Brasserie-Malterie DuBois Frères à Lebbeke". In 1941 volgt Charles Joseph zijn vader Armand op aan het hoofd van de brouwerij. Charles Joseph wordt tevens de eerste naoorlogse burgemeester van Lebbeke. Tot de bieren die gebrouwen worden behoren pilsen, bock, gersten en "Oud bier van Lebbeke". Vanaf 1958 brouwt men "Vieux-Temps" in licentie van brouwerij "Grade" uit Mont-Saint-Hubert. Wegens het succes van dit bier op de wereldtentoonstelling kan brouwerij Grade immers niet voldoende produceren. De belangstelling voor de andere bieren van brouwerij Dubois neemt af waardoor ze op termijn enkel nog Vieux-Temps produceren. In 1986 wordt de brouwerij definitief gesloten.

Brouwerij Dubois in de Molenstraat. In 1910 werd de straatnaam veranderd naar de Leo Duboisstraat, naar brouwer-burgemeester Leo Dubois
© Hugo Verduyssen

BROUWERIJ DE GEEST

Dendermondse straat, Lebbeke

Ontstaan: voor 1901 - Stopzetting: 1933

In 1901 komt de brouwerij in eigendom van de familie Van Overstraeten. Na 2 generaties, in 1930, komt Jules Van De Velde aan het hoofd van de brouwerij. Drie jaar later stopt hij zijn brouwersactiviteiten.

Schol!

WIJN EN BIERGILDE 'T VAATJE

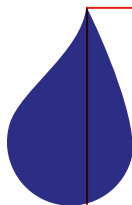

Grote Snijdersstraat 97, Lebbeke

Ontstaan: 1982

't Vaatje wordt opgericht als een wijngilde in 1982 in een leegstaande boerderij te Sint-Gillis-Dendermonde. In 2000 verhuizen ze naar Lebbeke. Het doel is om alle geïnteresseerden zoveel mogelijk informatie en ondersteuning te bezorgen op het gebied van wijn, bier en andere gegiste dranken. Het zijn vooral Frans De Block en Marc De Bondt die jaarlijks meerdere gelegenheidsbieren uit hun zelfgebouwde installatie toveren.

GEKENDE STOKERS*

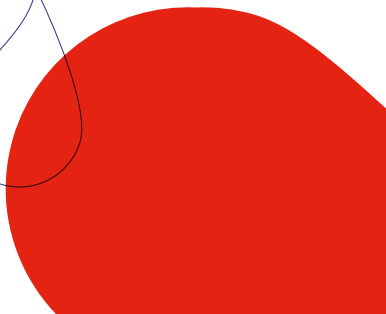
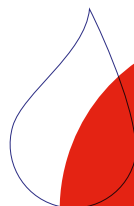
Joos Van Assche (actief in 1801)

Frans Pieters (actief in 1801)

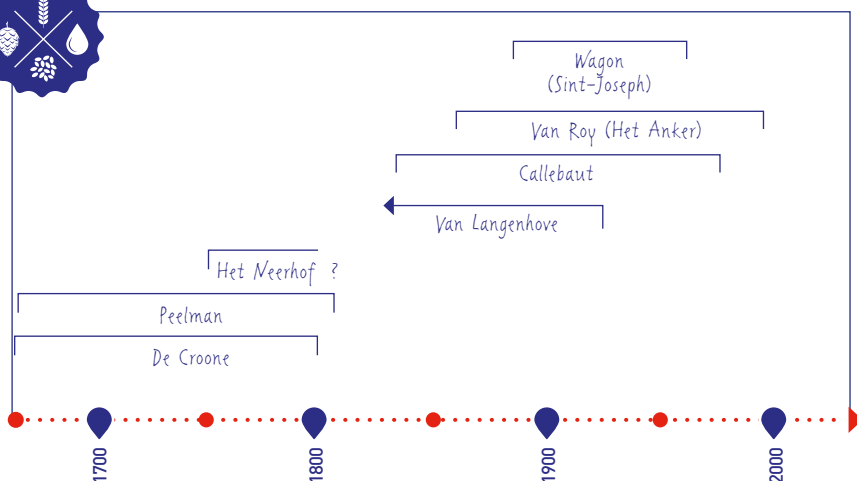
Maxmilliaan Kielbay (actief in 1801)

Pieter Van Malderen (actief in 1801)

* Deze stokers zijn enkel gekend bij naam en kunnen slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

Wieze

BROUWERIJ DE CROONE

Kapittelstraat, Wieze

Ontstaan: 17de eeuw - Stopzetting: eind 18de eeuw

“De Croone” is een herberg en brouwerij, vermoedelijk gebouwd in de eerste helft van de 17de eeuw. De Croone is gedurende 3 generaties in handen van de familie Van Havermaete. In 1723 verkoopt Antoon Van Havermaete de herberg en brouwerij aan Nicolaas Van Der Veken. Diens weduwe laat De Croone over aan Peter Staes en zijn echtgenote in 1781. Het is onduidelijk of zij het brouwen verder zetten.

De Croone
© Oudheidkundige Kring
H.H. Salvator, Wieze

BROUWERIJ PEELMAN

Nieuwstraat-Kerkhofstraat, Wieze

Ontstaan: 2^e helft 17de eeuw - Stopzetting: ca. 1807

De brouwerij krijgt zijn naam van eigenaar Joannes Peelman, oorspronkelijk uit Grembergen. Joannes overlijdt in Wieze in 1807. Het is onduidelijk of de brouwerij daarna wordt verder gezet.

BROUWERIJ HET NEERHOF

Sasbaan, Wieze

Ontstaan: 18de eeuw - Stopzetting: onbekend

De brouwerij is op het einde van de 18de eeuw in het bezit van het echtpaar Guilielmus De Hauwere (†1792) en Catharina De Leener. Het is onduidelijk of de brouwerij na hen wordt verder gezet.

BROUWERIJ VAN LANGENHOVE

Molenstraat (nu: Aalstersestraat), Wieze

Ontstaan: voor 1837 - Stopzetting: 1914

De precieze ontstaansdatum van de brouwerij is niet gekend, maar volgens de overlevering brouwen minstens 3 generaties (De Kegel, Vercauteren en Van Langenhove) op dezelfde locatie. Een inventaris bij de erfenis van Hieronimus De Kegel uit 1837 doet vermoeden dat Hieronimus bij leven zijn landbouwactiviteiten combineert met het brouwen van Bosmee, een soort van honingdrank.

De basisgrondstof van Bosmee is een natuurlijke honing (1/4) waarbij 3/4 water wordt gevoegd. Dit wordt in koperen ketels gekookt. Tijdens het kookproces worden de onzuiverheden afgeschraapt. Na afkoeling voegt men gist toe, waarna men het geheel enkele weken laat uitgisten. Na het toevoegen van een kleurstof wordt deze 'mede' gebotteld. De drank heeft het uitzicht van bier, maar met een zoete smaak en een vrij hoog alcoholgehalte.

De hoeve gaat in 1837 over op dochter Francisca De Kegel en schoonzoon Joannes Baptist Vercauteren. Op het moment dat Joannes Baptist overlijdt in 1876 is enkel zijn dochter Melanie nog in leven en gehuwd. Samen met haar echtgenoot Hubertus Van Langenhove woont ze in het 'Bosmehuis'. Het is zijn naam die verbonden blijft met de Bosmee. Tijdens de Eerste Wereldoorlog worden de ketels opgeëist wat meteen het einde betekent van brouwerij Van Langenhove en de Bosmee.

Om bismee te brouwen ging men als volgt te werk.

De juiste hoeveelheid honig werd in roerkuipen overgebracht en er werd water bijgegoten tot men een mengeling kreeg van ongeveer een vierde honig en drie vierde water. In koperen ketels werd het mengsel gedurende enkele uren aan de kook gehouden, tot dat een deel verdampst was. Daarbij moest men ervoor zorgen de bovendrijvende onzuiverheden goed af te schuimen. Na afkoeling in kuipen voegde men er gist aan toe, dit om de gisting vlotter op gang te brengen. Vooral eer de drank uitgist en klaar was, duurde het wel een paar weken.

Voor het op flessen te trekken werd er een kleurstof onder gemengd.

De eerste mede moest elk jaar klaar zijn tegen de tweede zondag van Wieze kermis begin oktober. Wieze kermis viel op de zondag na het feest van Sint Michiel (29 september)

Dan is het duidelijk dat een volledige bewerking, vanaf de aankoop van de noodzakelijke grondstof tot de verkoop van het afgewerkte product, ongeveer een maand in beslag nam.

Die mede zag er uit als bleek bier, maar hij was zoeter van smaak en had een vrij hoog alcoholgehalte. Het spreekt dan ook vanzelf dat de vervaardiging ervan met het oog op de verkoop, onder de wet op de accijnzen viel. Uit het "boekje van de accijnzen" dat in de familie Van Langenhove lang bewaard werd, had men de gebrouwen hoeveelheden gemakkelijk kunnen aflezen.

De 'jonge bismee' werd gebotteld in flessen die werden afgesloten met een porseleinen stop, die met een metalen mechanisme op de fles werd gespannen. De 'oude bismee' werd aangeboden in flessen die werden afgesloten met een kurk. Deze 'oude bismee' had een hoger alcoholgehalte en was daardoor beter houdbaar. Hij was dan ook het ganse jaar verkrijgbaar en werd wel eens 'miel champagne' genoemd. In 1910 kostte de 'oude bismee' 1 frank de fles.

BROUWERIJ CALLEBAUT

Molenstraat, Wieze

Ontstaan: 1838 - Stopzetting: 1975

Landbouwer Eugenius Callebaut wordt in 1833 via een openbare verkoop eigenaar van de herberg "La Charrue" (De Ploeg) in de Molenstraat. Na zijn huwelijk in 1836 komt zijn echtgenote Seraphina Singelijn bij hem inwonen. In 1838 krijgt hij van de gemeente de toelating om aan de herberg een brouwerij op te richten. In de jaren die daarop volgen koopt Eugenius verschillende percelen grond aan in de Molenstraat om zijn bedrijf uit te breiden en om te verpachten. In 1845 laat hij ook een nieuwe woning voor zijn gezin bouwen. Vanaf 1848 combineert Eugenius zijn activiteiten als landbouwer, brouwer en grootgrondbezitter met het burgemeestersambt. Hij vervult deze functie tot zijn overlijden in 1879. Doorheen de jaren blijft Eugenius gronden aankopen en de brouwerij uitbreiden. In 1874 nemen zijn zonen Charles Louis en Alexis Clemens de leiding over de brouwerij grotendeels over. "Callebaut Frères" is een feit. Onder hun leiding wordt de brouwerij gemoderniseerd en gemechaniseerd. Rond de eeuwwisseling is Callebaut daardoor een van de belangrijkste brouwerijen van het land die ongeveer 70 personen te werk stelt. Ze biedt een breed gamma aan bieren aan waaronder "Christmas", "Goldstar", "Janneken" en "Mieken". Daarnaast richten ze andere bedrijven op zoals een mouterij, melkerij (1900), maalderij en chocolaterie (1911). Ook Charles Louis wordt burgemeester. Vanaf de jaren 1910 nemen Richard en Leon Callebaut, zonen van respectievelijk Charles Louis (†1922) en Alexis Clemens (†1919), het familiebedrijf geleidelijk over. In 1929 wordt de naamloze vennootschap "Brouwerij Callebaut" opgericht. Richard en Leon blijven ieder voor de helft eigenaar van de industriële gebouwen die de brouwerij, mouterij, melkerij, maalderij, hangaars en bijgebouwen omvatten. Richard is tevens de laatste telg van de familie die burgemeester is (1921-1932). Het zijn de zoon van

Richard, Paul Callebaut, en de schoonzoon van Leon, Paul Isebaert, die na de Tweede Wereldoorlog het bedrijf in handen krijgen. Drie jaar na het overlijden van Paul Callebaut in 1872 wordt beslist om de brouwactiviteiten te stoppen. De focus komt dan volledig op de chocolaterie te liggen.

© Oudheidkundige Kring H.H. Salvator, Wieze

BROUWERIJ VAN ROY (HET ANKER)

Nieuwstraat, Wieze

Ontstaan: 1866 - Stopzetting: 1994 - 1997

In 1866 beslist Petrus Josephus Van Roy zijn stokerij in Denderbelle (zie brouwerij Het Motteken) vaarwel te zeggen en een nieuwe brouwerij op te richten langs de Nieuwstraat in Wieze. Via zijn huwelijk met Maria Francisca Antoinette Ringoet in 1866 is hij daar immers in het bezit gekomen van enkele percelen grond. Zijn brouwerij krijgt de naam brouwerij "Het Anker". In de jaren daaropvolgend verwerft het gezin Van Roy nog enkele stukken grond. Dit biedt hen de mogelijkheid om in 1897 de brouwerij uit te breiden. In 1907 wordt beslist tot de plaatsing van een stoommachine. Kort daarna, in 1908 overlijdt Petrus Josephus op 78-jarige leeftijd. Zijn jongste zoon Raymond zet het bedrijf van zijn vader verder. Tijdens de Eerste Wereldoorlog worden de koperen installaties aangeslagen door de bezetter, maar de brouwerij herpakt zich vlug en investeert in de

aankoop van vrachtwagens. Rond 1926 wordt het vermaarde fabriekslogo "de garçon" ontworpen door Raymond Van Doren. Het logo is sindsdien onlosmakelijk verbonden met de brouwerij. Raymond Van Roy, vanaf 1933 ook burgemeester van Wieze, voert enkele belangrijke aanpassingen uit aan het brouwproces en breidt de brouwerij aanzienlijk uit, onder andere met een moderne bottelarij. Hij laat ook een nieuwe villa bouwen in de Kapellestraat (nu: Kapittelstraat) voor zijn echtgenote Alice Heynderickx (gehuwd in 1917) en hun 5 kinderen. De Tweede Wereldoorlog betekent een rem op de groei van de brouwerij. Van de koperopeisingen worden ze, als leverancier van het "Wehrmachtbier" (samen met brouwerij Callebaut), wel gespaard. Kort na WOII wordt de brouwerij omgevormd tot een naamloze vennootschap. Ze gaat verder door het leven als "N.V. Brasserie R. Van Roy & Cie". De brouwerij en het aantal geproduceerde bieren blijft groeien, parallel met grootschalige reclamecampagnes. In 1951 na het onverwachts overlijden van Raymond Van Roy, nemen zonen Jan en Willy Van Roy, 31 en 24 jaar, de leiding over

© Oudheidkundige Kring H.H. Salvator, Wieze

het bedrijf over. Onder hun impuls wordt de modernisering en uitbreiding verder gezet, onder meer door de overname van andere brouwerijen. In 1956 organiseert de brouwerij de "Wieze Oktoberfeesten" voor de eerste keer. De bierfeesten zijn een jaarlijkse trekpleister tot 1986. Vanaf de jaren 1970 sluiten verschillende distributiedepots van de brouwerij hun deuren, mede door de opkomst van grootwarenhuizen en de economische crisis. In de tweede helft van de jaren 1980 volgen fusies met "N.V. KoningsBronnen", maar het mag niet baten. In 1994 houdt de brouwerij op te bestaan. Vincent Van Roy, zoon van Jan (†1995), probeert de brouwerij nog nieuw leven in te blazen onder de naam "N.V. Brouwerij Anker", maar ook hij moet de handdoek in de ring gooien in 1997.

BROUWERIJ WAGON (SINT-JOSEPH)

Hoek Kerkhofstraat en Nieuwstraat, Wieze

Ontstaan: 1899 - Stopzetting: ca. 1954

Brouwerij Wagon, ook wel brouwerij "Sint-Joseph" genoemd, wordt opgericht in 1899 door Emile Wagon. In 1903 wordt een stoomketel geïnstalleerd. Eenmaal oud genoeg, stappen zijn drie zoons Jules, Leon en Joseph mee in het bedrijf. Zij leiden en moderniseren de brouwerij. De brouwerij krijgt de naam "Brasserie Wagon Frères", later "Brouwerij Wagon Gebroeders". Er wordt een uitgebreid gamma aan bieren gebrouwen waaronder "Export Extra Stout", "Helles", "Oudbier" en "Wieskenspils". Begin jaren 1950 worden de activiteiten in de brouwerij stopgezet. De broers zijn op dat moment op pensioengerechtigde leeftijd en er is geen opvolging die de brouwerij kan voortzetten. In 1975 worden de bedrijfsgroden verkaveld.

Brouwerij Wagon © Oudheidkundige Kring H.H. Salvator, Wieze

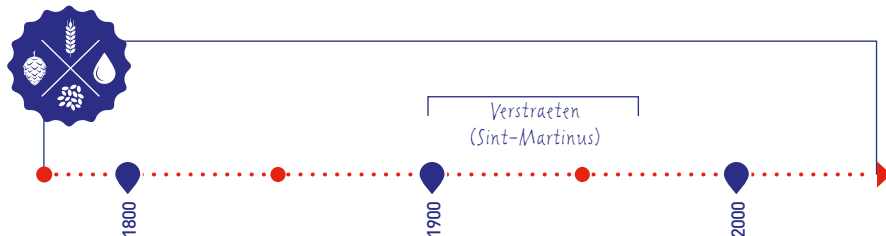
Brouwerij Wagon © Oudheidkundige Kring H.H. Salvator, Wieze

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID47742, ID47653, ID47654, ID48720, ID47854, ID47850.
- Interview Jef Van Den Steen
- BOSMAN R. & HEYVAERT H., *De Geschiedenis van Wieze*, 1990.
- DE KIMPE F., *De kronycken van de Heerlijkheid en de gemeente Denderbelle*, 2002.
- OUDHEIDKUNDIGE KRING H.H. SALVATOR, *Wieze, een kijkboek: een dorp om van te houden*, 1992.
- OUDHEIDKUNDIGE KRING H.H. SALVATOR, *Brouwerijen van Wieze*, 2016.
- VAN DE VELDE L., bijdrage in tijdschrift Heemkring Lebbeke, 9/2, 1977.
- VERHOFSTADT F., *Belgische Brouwerijen van de 16de eeuw tot heden*, 2014.

WETTEREN

Massemen

BROUWERIJ VERSTRAETEN (SINT-MARTINUS)

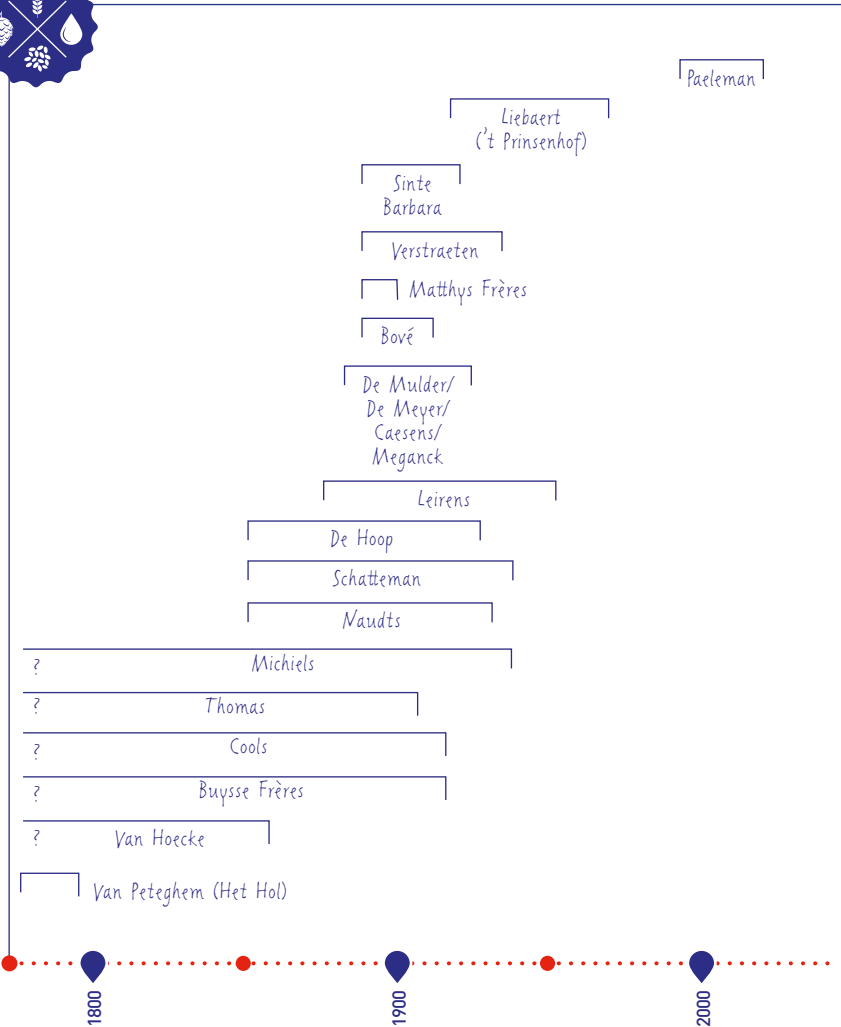
 Watermolenstraat 17, Massemen Ontstaan: 1900 - Stopzetting: 1965

Op het voorerf van hun woning richt de familie Verstraeten rond 1900 een brouwerij op. In 1909 ondergaat de brouwerij grondige uitbreidingswerkzaamheden. De brouwersactiviteiten worden stopgezet in 1965.

bieretiket
© Jacques Trifin

Wetteren

BROUWERIJ VAN PETEGHEM (HET HOL)

 Cooppallaan 128, Wetteren Ontstaan: 18de eeuw - Stopzetting: 18de eeuw

De Wetterse “Uytzet” zou een eerste keer gebrouwen zijn in 1730 door brouwerherbergier Van Peteghem. Het bier zou aan zijn naam gekomen zijn door een merkwaardig voorval: er was een brand in de brouwerij van Van Peteghem en de knechten vroegen in paniek wat ze moesten doen met het bier dat nog in de gistketel zat. Van Peteghem riep: “Zet het uit” (schep het over in vaten). Het bier dat oorspronkelijk donkerbruin was, was echter nog niet genoeg gegist en had nog niet de gebruikelijke bruine kleur. Toen Van Peteghem later het bier trachtte te verkopen vond men het zo lekker dat hij besloot om het te blijven brouwen en het de naam “Uytzet” gaf (naar het “uitzetten” van het brouwsel). Een tweede versie van het verhaal is dat Van Peteghem, in de aanloop naar de kermis, ontdekte dat hij nog maar een heel kleine voorraad bruin bier had, bier dat gewoonlijk nauwelijks gistte en pas na lang koken en wachten helder werd. In tijdsnood om voldoende bier te produceren, nam hij bier dat slechts vijf à zes uur had gekookt (in plaats van de gebruikelijke dertig à veertig uur) en liet het zeer sterk gisten. Het resultaat was de “Uytzet”.

BROUWERIJ VAN HOECKE

 Markt, Wetteren Ontstaan: onbekend - Stopzetting: voor 1858

Tussen 1858 en 1863 koopt de gemeente de voormalige site van de bierbrouwerij van Maria Theresia Van Hoecke om er een gemeentehuis op te bouwen. (Het gemeentehuis wordt uiteindelijk op de andere hoek van de straat gebouwd.)

BROUWERIJ BUYSSE FRÈRES

 Onbekend Ontstaan: onbekend - Stopzetting: 1914

BROUWERIJ COOLS

 Onbekend Ontstaan: onbekend - Stopzetting: 1914

De brouwerij komt ca. 1907 in handen van de familie De Roy.

BROUWERIJ THOMAS

 Onbekend Ontstaan: onbekend - Stopzetting: ca. 1906

De brouwerij wordt ca. 1899 overgenomen door een telg van de familie Six.

BROUWERIJ MICHIELS

 Bauwensdreef (nu: Dr. De Bruyckerstraat), Wetteren
 Ontstaan: onbekend - Stopzetting: ca. 1940

De brouwerij komt via het huwelijk van een dochter van de familie Michiels in medebeheer van Emiel Dauwe in de jaren 1900. Zijn weduwe baat de brouwerij nog uit tot 1940.

BROUWERIJ NAUDTS

 Onderstraat (nu: Van Cromphautstraat?), Wetteren
 Ontstaan: 19de eeuw - Stopzetting: 1935

De brouwerij komt ca. 1911 in handen van de familie Bésème.

BROUWERIJ SCHATTEMAN

 Dorp, Wetteren-ten-ede
 Ontstaan: 19de eeuw - Stopzetting: ca. 1942

BROUWERIJ DE HOOP

 Zandstraat (nu: Wegvoeringsstraat), Wetteren
 Ontstaan: 19de eeuw - Stopzetting: ca. 1929

affiche © Hugo Vercreuyssen

BROUWERIJ LEIRENS

 Florimond Leirensstraat 10-12, Wetteren

 Ontstaan: 2^e helft 19de eeuw - Stopzetting: ca. 1957

De brouwerij wordt opgestart door Edouard Leirens en meerdere keren vergroot ter hoogte van de Korte Bergstraat. De straat waarin de brouwerij zich bevindt, heet oorspronkelijk de Hoogstraat. De naam wordt gewijzigd ter ere van burgemeester Florimond Leirens die de gemeente bestuurde van 1891 tot 1926. Hij is eveneens brouwer in de gelijknamige brouwerij. Rond 1957 wordt de brouwerij omgevormd tot een drankenhandel.

BROUWERIJ DE MULDER/DE MEYER/CAESENS/MEGANCK

 Korte Massemensteenweg 36-40, Wetteren

 Ontstaan: 1873 - Stopzetting: 1925

De brouwerij zou oorspronkelijk zijn opgericht door Omer De Mulder in 1873. De bedrijfsgebouwen worden uitgebreid in 1896, gelijktijdig met de plaatsing van een stoommachine. In 1899 verandert de brouwerij van eigenaar en naam naar "Brouwerij De Meyer". Kort daarna wordt ene Caesens eigenaar. In 1902 neemt Joseph Meganck de brouwerij over. Hij zet zijn brouwactiviteiten stop in 1925.

BROUWERIJ BOVÉ

 Onbekend

 Ontstaan: eind 19de eeuw - Stopzetting: 1912

Opgericht door Bernard Bové. Na zijn overlijden wordt de brouwerij verder gezet door zijn weduwe.

BROUWERIJ MATTHYS FRÈRES

 Onbekend

 Ontstaan: eind 19de eeuw - Stopzetting: 1903

BROUWERIJ VERSTRAETEN

Snoeken, Wetteren

Ontstaan: eind 19de eeuw - Stopzetting: ca. 1934

De brouwerij wordt opgericht door Frans Verstraeten. Vermoedelijk zet zijn zoon Alfons het bedrijf verder vanaf ca. 1903. Van 1907 tot de sluiting rond 1934 is het bedrijf in handen van de weduwe van Alfons Verstraeten.

BROUWERIJ SINTE-BARBARA

Cooppallaan 128, Wetteren

Ontstaan: 1899 - Stopzetting: 1914

In 1876 richt de Wetterse Cooppalfabriek het weeshuis Sinte-Barbara en de beroepsschool Scheppersinstituut op voor wezen en slachtoffers van deze buskruitfabriek. De broeders van het Scheppersinstituut besluiten in 1899 een boerderij op te starten waar ook een brouwerij en melkerij aan verbonden zijn. De brouwerij wordt tijdens de oorlog ontmanteld door de Duitsers en na de oorlog niet heropgestart. De schouw van de brouwerij wordt in 1920 afgebroken.

© Erfgoedcel Land van Dendermonde

BROUWERIJ LIEBAERT ('T PRINSENHOF)

Florimond Leirensstraat 42, Wetteren

Ontstaan: 1910 - Stopzetting: 1968

Gaston Liebaert koopt in 1910 een brouwerij die hij "t Prinsenhof" noemt. Zoon Lucien, lange tijd gemeenteraadslid, volgt hem op rond 1940. De brouwerij produceert onder meer "Bavière", "Kop's", "Lieb's Stout", "Prins" en "Wettersch bier". De brouwerij houdt op te bestaan in 1968.

affiche

© Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring Jan Broeckaert, Wetteren

BROUWERIJ PAELEMAN

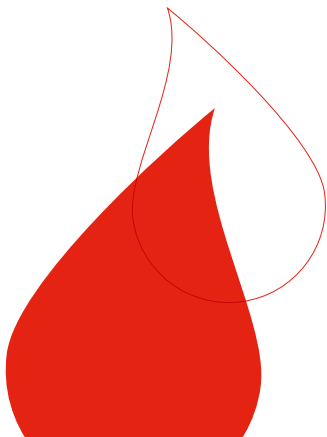

Boekakker, Wetteren

Ontstaan: 1996 - Stopzetting: ca. 2010

André Paeleman, een verpleegkundige, volgt drie jaar brouwerijschool aan het CLB te Gent. In 1996 start hij zijn eigen microbrouwerij op. In de gebouwen van een vroegere industriële bakkerij wordt een brouwerij opgebouwd met oude inox melktanks en materiaal van andere brouwerijen. Het eerste bier dat op de markt komt is "Uitzet 1730", later gevolgd door "Lam Gods". Daarna volgen de fruitbieren "Uitzet Kriebier" en "Druivenbier". "Uitzet 1730" en "Lam Gods" worden nu in grotere hoeveelheden gebrouwd door een andere brouwerij.

GEKENDE BROUWERS*

Maximilian Troyer (vermelding in 1847)

Felix De Geest (vermelding in 1847)

Weduwe Ignace De Meyers (vermelding in 1847)

Constant Matthijs (vermelding in 1847)

Weduwe Constant Verstraeten (vermelding in 1848)

Domien Bombeke (vermelding in 1848)

Weduwe Louis Lepoutre (vermelding in 1848)

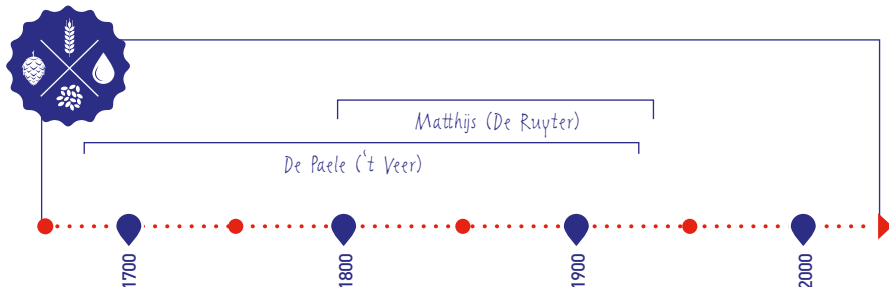
* Deze brouwers zijn enkel gekend bij naam en kunnen slechts ruwweg of eenmalig in de tijd gesitueerd worden.

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID84886, ID84902, ID84973, ID84974, ID85002, ID85163, ID848860.
- Interview met André Paeleman
- DE POTTER F. en BROECKAERT J., *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen*, 1864.
- DE WOLF W., *Verdwenen brouwerijen van Wetteren*, Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring Jan Broeckaert, 2002.
- VERHOFSTADT F., *Belgische Brouwerijen van de 16de eeuw tot heden*, 2014.
- CALDERÓN A., *Bieren en Brouwerijen van België*, 2012.

WICHELEN

Schellebelle

BROUWERIJ DE PAELE ('T VEER)

📍 Hoogstraat 2, Schellebelle

Ontstaan: eind 17de eeuw - Stopzetting: 1937

Reeds in 1658 is er op de site een hoeve aanwezig. De eerste vermelding van brouwerij De Paele dateert uit 1692. De naam "De Paele" verwijst naar de naam van de grote roerspaan die bij het brouwen gebruikt wordt. In 1739 is er naast de brouwerij ook een herberg en pontveer. In 1802 koopt de brouwersfamilie Lalement de brouwerij, de herberg, het veer en het huis waar de vierschaar van Schellebelle samenkomt. Frédéric Lalement laat in 1867 achteraan op het erf een moutmolen bouwen. De familie Lalement blijft eigenaar tot 1886. Op dat moment wordt Alberic Lauwaet, neef van Frederic,

eigenaar van de brouwerij. Hij moderniseert ze rond 1900. Na zijn overlijden in 1937 houdt de brouwerij op te bestaan. De gebouwen verdwijnen geleidelijk vanaf de jaren 1950, maar de rosmolen blijft bestaan, net als de herberg die in 1956 door pastoor Nolle wordt aangekocht. Hij maakt er een parochiehuis van dat nog steeds bestaat.

© Hugo Vercreuyssen

BROUWERIJ MATTHIJS (DE RUYTER)

Wettersestraat 78, Schellebelle

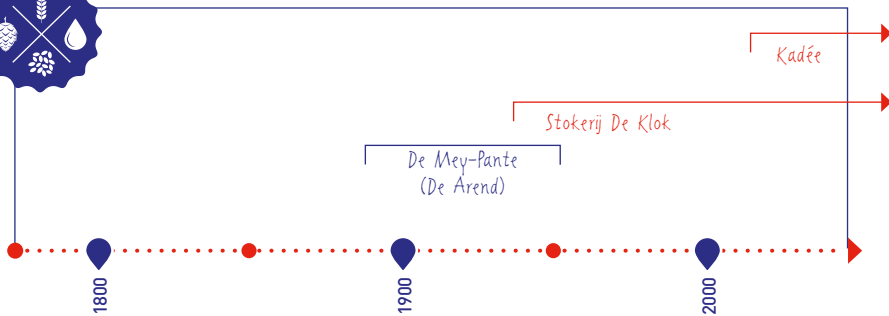
Ontstaan: ca. 1800 - Stopzetting: 1941

In 1800 huwt Bernard Matthijs uit Wetteren met Ferdinanda Van der Smissen. Kort na hun huwelijk vestigen ze zich in Schellebelle waar Bernard brouwerij Van Lierde overneemt van de grootvader van zijn echtgenote. Bernard is naast brouwer ook burgemeester van Schellebelle van 1830 tot zijn overlijden in 1844. Van hun 8 kinderen stapt enkel Jean-Baptist in het bedrijf. Hij baat brouwerij Matthijs – ook wel “De Ruyter” genoemd – uit van 1844 tot zijn overlijden in 1887. Vanaf 1847 combineert hij het brouwersambacht met het burgemeesterschap. Na het overlijden van Jean-Baptist komt de brouwerij (én het burgemeesterschap) in handen van zijn zoon Louis. Die huwt in 1888 met Alice Ghyselincx. Het koppel krijgt 5 kinderen. Het is hun zoon André Matthijs die de brouwerij voortzet vanaf 1928. In 1941 koopt de Brugse brouwerij Aigle Belgica het klantenbestand en de leveringsrechten van de familie Matthijs over, om kort erna de volledige brouwinstallatie weg te halen. Het einde van de brouwerij is een feit.

© Hugo Verduyssen

Serskamp

BROUWERIJ DE MEY-PANTE (DE AREND)

Boeygem 18, Serskamp

Ontstaan: 1889 - Stopzetting: jaren 1950

Volgens het kadasterarchief is de hoeve al in 1834 eigendom van de familie De Mey. In de periode 1870-1880 wordt de hoeve met bijgebouwen uitgebreid door de broers Charles, Désiré en Francois De Mey. Het is Philemond De Mey die een achtergelegen gebouw laat omvormen tot brouwerij en in 1889 start met brouwen. Na zijn overlijden in 1902 neemt zijn weduwe de leiding. De brouwerij krijgt na WO1 de naam "Brasserie de l'Aigle". In 1920 breidt de familie De Mey hun bedrijfsactiviteiten uit met een weverij, palend aan de brouwerij. De brouwerij wordt in 1921 eerst een samenwerkende en later een naamloze vennootschap en krijgt de naam "Meyke's brouwerij". Na verluit wordt de brouwerij opnieuw opgestart na de Tweede Wereldoorlog en worden de bedrijfsgebouwen zelfs uitgebreid voor de productie van onder meer "Gala" bier. Na stopzetting van de brouwerij wordt de volledige brouwinstallatie in de jaren 1950 verwijderd. Ook de weverij, die tijdens de Tweede Wereldoorlog parachutestof vervaardigde, stopt haar activiteit in de jaren 1950.

bieretiket
© CALDERÓN A., *Verdwenen brouwerijen van België*

Schol!

STOKERIJ DE KLOK

Wanzelesteenweg 73, Serskamp

Ontstaan: 1942

Raoul Galle maakt in 1942 de overstap van werknemer in een drankenhandel naar eigenaar van een likeurstokerij. Zijn eigen producten vult hij aan met ingekochte wijnen, porto en andere dranken. Zijn zaak groeit en zoon Dirk neemt het in 1985 over. In 2005 verhuist De Klok naar de huidige locatie met meer mogelijkheden. Na het overlijden van Dirk in 2015, zetten zijn echtgenote Veerle en twee kinderen de zaak verder. De Klok maakt onder meer jenevers, maar het succesproduct is de advocaat.

© www.deklok.be

Santé!

BROUWERIJ KADÉE

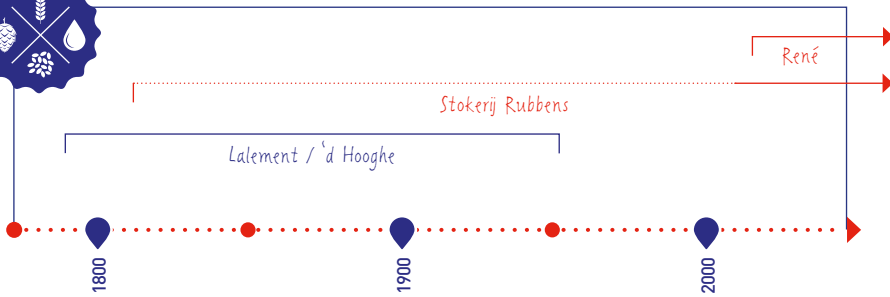
Dorpstraat 69, Serskamp

Ontstaan: 2012

Kadée is een wat uit de hand gelopen hobby van twee politieagenten, Nico Synaeve en Peter Van Hecke. Als bierliefhebbers volgen ze in 2012 een cursus bierbrouwen en kopen ze een brouwinstallatie van 35 liter. Het bier dat ze brouwen wordt gesmaakt en al snel investeren ze in een brouwinstallatie van 180 liter om aan de vraag te kunnen beantwoorden. "Ge zijt nogal kadée's" vond hun entourage: de naam "Kadée" was geboren! Inmiddels zijn er drie bieren: Kadée blond, bruin en tripel. Om de vraag te kunnen bijhouden, laten ze hun bier in grote hoeveelheden brouwen bij een bevriende brouwerij.

Wichelen

BROUWERIJ LALEMENT/D'HOOGHE

Bohemen 92-94, Wichelen

Ontstaan: eind 18de eeuw - Stopzetting: 1917

De familie Lalement zou afkomstig zijn uit Frankrijk en vermoedelijk in het laatste kwart van de 18de eeuw in Wichelen met brouwactiviteiten gestart zijn. Waarschijnlijk is de brouwerij opgericht door Judocus Josephus Lalement (1773-1861?). Hij wordt opgevolgd door zijn zoon Frans-Jan. Die bracht het van gemeenteraadslid (vanaf 1836) tot schepen en zelfs tot burgemeester van Wichelen tussen 1860 en 1873. Zijn broer Leo zet daarna de brouwerij voort tot 1892. Aangetrouwde eigenaars veranderen de naam van de brouwerij in "D'Hooghe" en "D'Hooghe-Lalement". Na de Duitse opeising van de brouwinstallaties wordt het brouwen in 1917 stopgezet. In 1930 koopt Jozef De Craene de gebouwen en past ze aan voor de opslag van granen en turf.

© Hugo Vercreuyssen

BROUWERIJ RENÉ

Krabbegem 28 A, Wichelen

Ontstaan: 2015

Team René bestaat uit vier gedreven vrienden: Koenraad Lerminiaux, Christophe Cieters, Timothy Van Ysendyck en Wouter De Bruycker.

René, de schoongrootvader van brouwer Koenraad, gaat nog regelmatig kaarten bij zijn broer Omer. Al sinds jaar en dag drinkt Omer tijdens het kaarten zijn bekende naambier en wordt René onder licht ludieke dwang verplicht hetzelfde bier te drinken. Wanneer Koenraad in 2015 beslist om samen met schoonvader Patrick een eigen artisaanaal bier te ontwikkelen, wil hij René het plezier gunnen ook een naambier te hebben. De René is geboren. De eerste René wordt verkocht op 1 februari 2016.

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID76156, ID7656, ID76195, ID77549, ID7750.
- Heemkring Onder de Stenen Linde Schellebelle, archief brouwerij 't Veer
- Heemkring Onder de Stenen Linde Schellebelle, archief Brouwerij Matthys
- BAEYENS R., *Bohemen* (slot), Heemkring Wichelen, 16/4, 1989.
- BOONE L., *Stokerij Rubbens anno 1917*, Heem- en Oudheidkundige Kring Zele, 1995.
- DE KNIJF R., *Het pand in Bohemen is een verhaal van staaldraad en vaten tot jenever: Rubbens start binnenkort productie in Wichelen*, Heemkring Wichelen, 40, 2013.
- VAN DER SNICKT C., *De familie Matthijs*, Heemkring Schellebelle, 39/3, 2014.
- <http://www.hkschellebelle.be/het-parochiehuis-t-veer>

STOKERIJ RUBBENS

Langemuntstraat, Zele – Bohemen, Wichelen

Ontstaan: 1817

De boerderij op de hoek van de Langemuntstraat en Oudburgstraat in Zele wordt in 1817 eigendom van Pieter Augustin Goossens die er een stokerij begint. Na het overlijden van Pieter Augustin hertrouwt zijn weduwe met Melchior Singelyn, zoon van een stoker uit Moorsel. In 1872 verkoopt hij de stokerij aan zijn nicht Dymphna Callebaut die enkele maanden later trouwt met Karel Rubbens, met wie ze de stokerij verder zet. Karel vergroot de stokerij, investeert in de installatie van een stoommachine, in koel- en voorraadvaten en ander materiaal. Na zijn overlijden, zet Dymphna de zaak verder met twee van haar vijf kinderen. In 1917 worden zonen Jean en Benoit ook effectief eigenaar. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt in de ketels geen jenever geproduceerd, maar wel soep. Na de oorlog gaat het de stokerij weer voor de wind. Naast de geprezen jenever "Vieux Système", produceert de stokerij ook een gamma verfijnde likeuren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de stokerij het weer even moeilijk. Vanaf 1960 nemen Elisabeth en Alice, dochters van Jean Rubbens, de stokerij over samen met hun respectievelijke echtgenoten Ludo Fobé en Avil Geerinck. De volgende generatie, Etienne en Jaak Geerinck, breiden de stokerij nog uit. In 1992 bestaat de stokerij 125 jaar: ze telt op dat moment 23 werknemers, 2400 m² bedrijfsgebouwen en ruim 300 dranken in haar gamma. In 2008 komt de stokerij na meer dan 130 jaar familiebezit in handen van Dirk Beck. Aangezien er in Zele geen uitbreidingsmogelijkheden zijn, brengt hij de stokerij in 2013 over naar Wichelen op de site van de voormalige staaldraadtrekkerij "Produrac". Naast de stokerij zijn er ook een brasserie en feestzalen gevestigd.

Voedselbedeling met hulp van Stokerij Rubbens. In de ketels waarin men voor de oorlog nog jenever stookt, wordt tijdens de oorlog soep klaargemaakt.
© Etienne Quintyn

ZELE

Het Zele van vroeger heeft 't bierke bemind

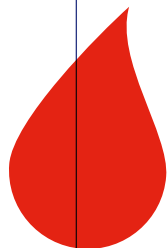
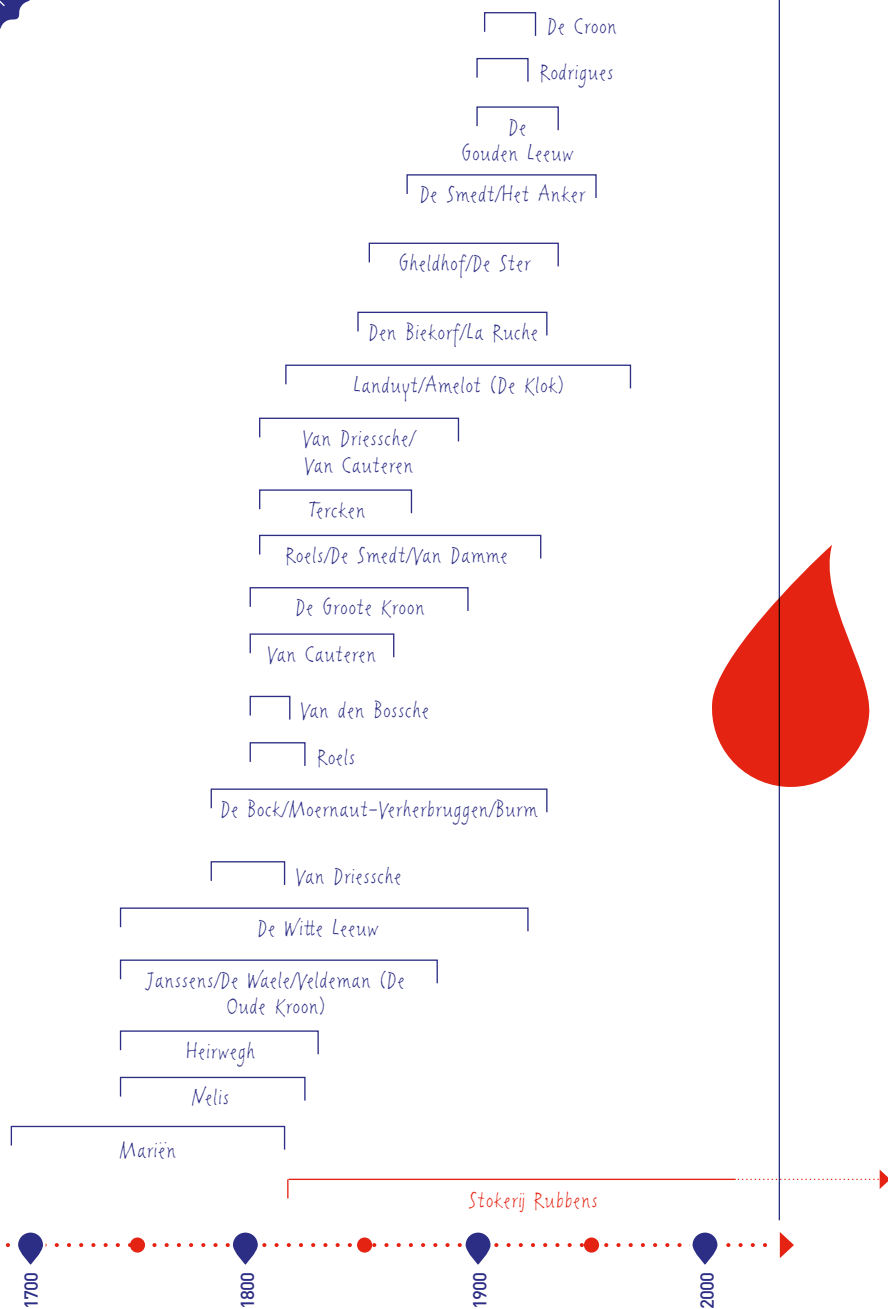
De smaak ging steeds over van vader op kind
Men gaf zelfs de kleintjes als war medicijn
Een tutter met bier aan om zoetjes te zijn.

Daarom Zeelse Kloddezakken
laat ons rustig potten pakken
Heil de vreugde, heil 't plezier

Daarom Zeels kloddezakken
Laat er ons nog eentje pakken
Heil de vreugde, heil 't plezier
Leve Zele, Leve 't bier

Het oud Zeelse bier was het land door gekend
De pinte was groot, en ze kostte zes cent
Ons Vaderen hebben dan ook op hun best
Aan 't oud Zeelse bierke hun dorst steeds geleest
Onns pintjes zijn kleiner maar och lieve Heer
Daarom drinken wij een glazeken meer
Wij volgen het voorbeeld dat Oud-Zeel ons gaf
En blijven het bierke getrouw tot in 't graf.

Bron: "Gazet Van Zele" (05/07/1996)

BROUWERIJ MARIËN

Oudburgstraat, Zele

Ontstaan: eind 17de eeuw - Stopzetting: 1810

Vanaf het einde van de 17de eeuw brouwt François Mariën op deze locatie bier. Na zijn overlijden in 1810 houdt de brouwerij op te bestaan.

BROUWERIJ NELIS

Markt, Zele

Ontstaan: 18de eeuw - Stopzetting: 1812

Dit is een kleine brouwerij uitgebaat door Jacobus Franciscus, Benoit en Joanna Nelis. Na 1812 brouwen ze enkel nog voor eigen gebruik.

BROUWERIJ HEIRWEGH

Oudburgstraat, Zele

Ontstaan: midden 18de eeuw - Stopzetting: 1821

Al in het midden van de 18de eeuw staat Jacobus Engelbertus Heirwegh als brouwer op deze locatie bekend. Hij wordt opgevolgd door achtereenvolgens zijn weduwe, dochter Catherine en schoonzoon Jacques Bosteels en later zijn kleinzoon Emmanuel Bosteels. De brouwerij is actief tot 1821.

BROUWERIJ JANSSENS/DE WAELE/VELDEMAN (DE OUDE KROON)

Markt, Zele

Ontstaan: midden 18de eeuw - Stopzetting: 1885

Er is reeds sprake van een brouwerij in 1749, beheerd door Frans Joseph Janssens en zijn zoon Cornille. Joseph is de eerste van de De Waele-familie om te brouwen op deze locatie. Hij laat in 1824 een stoomketel plaatsen. Na zijn overlijden in 1828, baat zijn dochter Maria met haar echtgenoot Casimirus Arens de brouwerij verder uit. Maria hertrouwt in 1831 met Josephus Antonius Calon, een brouwerszoon uit Moerbeke, en samen met de kinderen Gustavus en Marie Arens en Angélique Calon zetten ze de brouwerij verder. Vanaf 1870 komt het beheer in handen van dokter Leo Veldeman, schoonzoon van Maria De Waele en weduenaar van Marie Arens. Zijn dochter Marie wordt eigenares in 1882. Marie Veldeman en haar echtgenoot wijken in 1885 uit naar Molenbeek. Alle brouwactiviteiten worden dan gestaakt. Het domein wordt verkocht aan advocaat Edmond De Cleene. In 1929 wisselt het domein andermaal van eigenaar en wordt opgedeeld: een herberg "Onder de Toren" en een woning die in 1949 tot herberg "De Oude Kroon" wordt verbouwd.

BROUWERIJ DE WITTE LEEUW

Langemunstraat, Zele

Ontstaan: midden 18de eeuw - Stopzetting: 1914

Rond 1750 bouwt Augustin Van Hese een brouwerij op in de Langemunstraat. Na zijn overlijden zet zijn weduwe Anna Verelst de brouwerij verder tot 1798. Vanaf dan neemt schoonzoon Benoit Van Bogaert de taak op zich. Rond 1819 verwerft Thérèse Françoise Roels de brouwerij. Thérèse Françoise is een schoonzus van Benoit en zus van brouwer-burgemeester Thomas Roels (zie Brouwerij Roels/De Smedt/Van Damme). Zij beheert de brouwerij samen met Joseph-Constantin, een zoon uit haar eerste huwelijk met Jozef Petrus Meeus (†1809). Onder haar leiding kent het bedrijf een flinke groei en de productie stijgt tot 2103 vaten beslag in 1829. Nathalie, een dochter uit Thérèse Françoise's tweede huwelijk met Franciscus Claessens (†1819), en haar echtgenoot Victor Matthys nemen in 1845 de brouwerij over, breiden ze uit en bouwen een statig herenhuis. Nathalie draagt de brouwerij over aan haar halfbroer Jules Theodore Meeus in 1878. Jules overlijdt echter na twee jaar, ongehuwd. De brouwerij komt dan in handen van een zus van Jules, Emilie Meeus. Zij is gehuwd met Theodore Rodrigues. Theodore baat de brouwerij verder uit met de hulp van zijn zoon Joseph, die de zaak overneemt in 1894. Vanaf deze periode staat de brouwerij bekend als "De Witte Leeuw". In 1900 verhuist Joseph naar een andere brouwerij in de Tuitenstraat in Zele (zie brouwerij Rodrigues). De oude brouwerij wordt vanaf 1901 tot 1914 uitgebaat door een nichtje van Emilie Meeus, Sarah Meeus. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de brouwerij ontmanteld.

Brouwer en personeel
van brouwerij De Witte Leeuw

© Lucien Boone, Heem- en Oudheidkundige Kring Zele

BROUWERIJ VAN DRIESSCHE

Bosch, Zele

Ontstaan: eind 18de eeuw - Stopzetting: 1812

Pierre François Van Driessche betaalt in 1803 patentbelasting op het brouwen van bier. Ook zijn weduwe brouwt kleine hoeveelheden bier tot de Franse administratie de brouwketel verzegelt in 1812.

BROUWERIJ DE BOCK/MOERNAUT-VERHERBRUGGEN/BURM

Elststraat, Zele

Ontstaan: eind 18de eeuw - Stopzetting: 1934

De hoeve behoort eind 18de eeuw toe aan landbouwer-brouwer Joseph Emmanuel De Bock uit Lokeren. Na hem komt de hoeve in handen van zijn neef Johannes Thienpondt. Het is onduidelijk of hij er bier gebrouwd heeft. In 1828 worden alle bezittingen verkocht aan het echtpaar Carolus Moernaut en Sophie Verherbruggen. Het is Sophie, eenmaal weduwe, die in 1838 van het bierbrouwen haar beroep maakt, bijgestaan door haar ongehuwde zoon Karel Hendrik. In 1842 wordt voor het eerst een patentbelasting betaald voor het brouwen van bier. In 1847 laat ze een nieuwe bier- en azijnbrouwerij bouwen. Na het overlijden van Sophie in 1881 komt de brouwerij volledig in handen van Karel Hendrik die de brouwerij laat aanpassen en vergroten. Enkele maanden voor zijn dood, in 1886, worden de brouwerij, het herenhuis en het erf samen met een aantal cafés verkocht aan Prosper Burm en Rosalie Janssens. Wanneer Prosper in 1892 sterft, zet "Madam Prosper" de brouwerij verder met haar zoon Basile. In 1908 en 1913 laten ze de brouwerij zelfs nog vergroten. Na het overlijden van Basile in 1915 behoudt Rosalie de brouwerij, maar ze laat de verdeling van haar bieren over aan collega-brouwers De Bus en De Smet. Rosalie stopt met brouwen in 1934.

Mouttoren van brouwerij Burm

© Lucien Boone, Heem- en Oudheidkundige Kring Zele

BROUWERIJ ROELS

Moerstraat, Zele

Ontstaan: ca. 1800 - Stopzetting: 1820

Adriaan Franciscus Roels is een landbouwerszoon die als herbergier en stoker aan de kost komt. In 1795 wordt zijn materiaal in beslag genomen. Drie jaar later is hij opnieuw aan de slag, maar nadat hij wordt betrap op illegaal stoken, schakelt Roels over op het brouwen van bier. In 1820 wijkt hij uit naar Dendermonde.

BROUWERIJ VAN DEN BOSSCHE

Rinkhout, Zele

Ontstaan: ca. 1800 - Stopzetting: 1813

Landbouwer Pierre Jean Van den Bossche is landbouwer en via zijn huwelijk verwant met brouwersfamilies Roels en Meeus. Rond de eeuwwisseling beginnen de zonen Egidius en Jacques bieren te brouwen. Het brouwen stopt in 1813.

BROUWERIJ VAN CAUTEREN

Stokstraat, Zele

Ontstaan: begin 19de eeuw - Stopzetting: 1860

Wanneer Jan-Baptiste Van Cauteren huwt met brouwersdochter Elisabeth Verherbruggen laat hij in een bijgebouw van zijn boerderij een kleine brouwerij inrichten. Vier van hun zonen worden bierbrouwer-landbouwer. Pieter Frans en Joannes-Leo zetten de familiebrouwerij verder. Joannes-Theodorus richt in 1849 brouwerij Den Biekorf (zie verder) op. Joannes-Franciscus huwt met Dorothea Coppieters. Hun zoon Theofilus huwt met Maria Van Driessche en stapt mee in de brouwerij van zijn schoonfamilie (zie brouwerij Van Driessche in de Driesstraat). In 1860 houdt brouwerij Van Cauteren op te bestaan.

BROUWERIJ DE GROOTE KROON

Markt 7, Zele

Ontstaan: 1803 - Stopzetting: 1893

In het laatste kwart van de 18de eeuw is er op deze locatie reeds een hoefstokerij van Gillis Van den Abbeel. Deze stokerij wordt in 1803 omgebouwd tot brouwerij door opvolger Pierre De Geyter. De eigenaars volgen elkaar op: Jan Baptist Christiaens (vanaf 1812), Vincentius Van Overloop (vanaf 1831) en zijn zoon Andreas. In 1892 koopt Karel Louis De Smedt, brouwer in brouwerij Mathilde Roels (zie brouwerij Roels/De Smedt/Van Damme), de brouwerij op. Dat betekent het einde van de brouwerij. In de plaats komt op deze locatie vanaf 1893 feestzaal "De Kroon" (inmiddels ook verdwenen).

BROUWERIJ ROELS/DE SMEDT/VAN DAMME

Langemuntstraat 16, Zele

Ontstaan: 1804 - Stopzetting: 1930

Thomas Roels, burgemeester van Zele van 1800 tot 1825, wordt eigenaar van de hofstede rond 1804. Voordien was de hoeve in het bezit van het gezin Bosteels, mede-eigenaars en uitbaters van brouwerij Heirwegh in de Oudburgstraat (zie brouwerij Heirwegh). Thomas Roels richt er onmiddellijk een nieuwe brouwerij op en al snel stijgt de productie tot 2000 vaten beslag per jaar. Na het overlijden van Thomas in 1828 wordt de brouwerij verder gezet door zijn weduwe Caroline Meeus en hun ongehuwde zoon Emmanuel Joseph. Die laatste drijft de capaciteit van de brouwerij op tot bijna 4000 vaten beslag per jaar. Mathilde Roels, kleindochter van Thomas en nicht van Emmanuel Joseph, wordt de volgende eigenaar in 1880. Haar bieren worden uitgevoerd tot in Antwerpen, met als voornaamste bier "de Zeelse Ouden". Geleidelijk laat ze zich bijstaan door haar neef Charles-Louis De Smedt. Hij richt de vennootschap "Brouwerij Mathilde Roels" op en laat tegenover de brouwerij het "Geel kasteeltje" als woonhuis optrekken. In 1898 erft hij de brouwerij. Het mouten wordt dan stopgezet. Charles-Louis breidt het patrimonium van het familiebedrijf flink uit door onder meer de aankoop van brouwerij "De Grootte Kroon". Vanaf 1912 wordt de brouwerij uitgebaat door Georges Van Damme en, na de Eerste Wereldoorlog, zijn broer. Zij nemen in 1919 de brouwerij officieel over. De gebroeders Van Damme brouwen en bottelen bier tot 1930. Nadien zet Gerard enkel de bierhandel verder. Later koopt Elisbeth Rubbens, weduwe van Ludo Fobé, de resterende bedrijfsgebouwen om te gebruiken als magazijn voor stokerij Rubbens (zie stokerij Rubbens).

Het "Geel kasteeltje"
© Inventaris onroerend erfgoed

BROUWERIJ TERCKEN

 Plezantstraat (nu: Dokter A. Rubbensstraat), Zele

 Ontstaan: 1804 - Stopzetting: 1869

Jacob Tercken, oorspronkelijk uit Limburg, is een smid die regelmatig constructies voor brouwers maakt. Zo komt hij waarschijnlijk in 1804 op het idee om zelf een kleine brouwerij-mouterij te starten naast zijn werkplaats. Rond 1830 schommelt zijn bierproductie rond 450 vaten beslag per jaar. Na zijn dood neemt neef Jozef Jacob Tercken de brouwerij-smederij over. Hij houdt zich echter steeds minder met de brouwerij bezig en in 1869 wordt alles verkocht aan notaris Schicks die het domein verkavelt als bouwgrond.

BROUWERIJ VAN DRIESSCHE/VAN CAUTEREN

 Driesstraat, Zele

Ontstaan: 1812 - Stopzetting: 1880

Pieter-Jan Van Driessche installeert in 1812 een brouwerij op het erf van zijn ouders. Pas vanaf 1845 betaalt hij patentbelasting op het brouwen van bier en azijn. Zijn ongehuwde zoon Alexander volgt hem op na zijn dood. Bij gebrek aan een opvolger neemt zijn nicht Sophie, gehuwd met bierbrouwer Theofiel Van Cauteren, het bedrijf van Alexander over. Met hen komt er een einde aan de brouwerij in 1880. Tussen 1880 en 1885 wordt de brouwerij ontmanteld, omgevormd tot hoeve en uiteindelijk verkocht en verkaveld.

BROUWERIJ LANDUYT/AMELOT (DE KLOK)

 Zandberg, Zele

Ontstaan: 1818 - Stopzetting: 1969

In 1817 richt Louis Landuyt op de ouderlijke gronden een brouwerij op samen met zijn schoonvader, brouwer Jozef Matthijs uit Overmere. De zaak groeit en in 1824 laat hij een stookketel plaatsen om een groter volume te kunnen produceren. Het bier kent een grote verspreiding. Na de dood van Louis zet zijn weduwe de zaak verder. Wanneer ook zij overlijdt, blijft de brouwerij met enkele herbergen en een hofstede als één geheel in het bezit van vijf van hun acht kinderen: Judith, Mathilde, Willem, Elise en Gustaaf. De brouwerij is op dat moment uitgegroeid tot de grootste van Zele. Het "Landuytens Bier" en de "Oude Landuyt" zijn zeer gekend. Bij gebrek aan opvolgers komt hun neef René Amelot rond 1900 uit Zingem naar Zele om er samen met Judith de brouwerij verder te leiden en kort nadien, ze volledig over te nemen. René geeft de brouwerij in 1901 een meer commerciële naam "Brasserie-Malterie La Cloche – De Klok" en laat

ze rond 1908 moderniseren. Hij loodst de brouwerij ook door de moeilijke oorlogsjaren. Zijn zonen Jean en Marcel volgen hem op en bouwen in 1946 een nieuwe brouwerij van vier verdiepingen. In 1969 stopt het bedrijf zijn activiteiten. Het wordt ontmanteld en daarna afgebroken. Het handelsfonds wordt overgenomen door Anglo-Belge uit Zulte.

bieretiket © Hugo Vercruyssen

BROUWERIJ DEN BIEKORF/LA RUCHE

 Kouterstraat, Zele Ontstaan: 1848 - Stopzetting: 1928

Joannes Theodorus Van Cauteren, zoon van de oprichter van brouwerij Van Cauteren, wil een eigen brouwerij en koopt in 1848 de hoeve van Gillis Saerens om er een nieuwe bier- en azijnbrouwerij op te starten. Die krijgt de naam "Den Biekorf". Na Joannes Theodorus dood in 1855, zet zijn weduwe Eugenia Mesch de zaak succesvol verder en maakt de brouwerij tot de derde grootste in Zele (na Landuyt en Roels). Haar dochter Elodie en schoonzoon Hector De Bus, een brouwerszoon uit Lokeren, nemen in 1882 de brouwerij over. Na de dood van Elodie in 1898, trekt Hector De Bus in 1905 opnieuw naar zijn geboortestad Lokeren. Hun zoon Paul De bus trekt in 1904 naar brouwerij Gheldhof, de brouwerij van zijn schoonouders (zie brouwerij Gheldhof/De Ster). Brouwerij Den Biekorf wordt gekocht door Joseph De Potter en zijn vrouw Marie Vanden Weyngaert. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de brouwerij ernstig beschadigd, maar ze start toch opnieuw op. In 1928 wordt de brouwerij buiten gebruik gesteld en deels afgebroken.

BROUWERIJ GHELDHOF/DE STER

 Langemuntstraat, Zele Ontstaan: 1851 - Stopzetting: 1933

In 1850 koopt Lodewijk Théodore Gheldhof, gehuwd met Stefanie Hadermann, een huis met erf in de Langemuntstraat. In 1851 wordt er voor het eerst gebrouwd in de

zelf gebouwde brouwerij. Na het overlijden van Lodewijk Théodore in 1877 leiden achtereenvolgens zijn weduwe en kinderen Delina en Cyriel de brouwerij. Dochter Delina huwt met Jean-Baptist Van der Moeren. Hun schoonzoon Paul De Bus, nazaat van brouwerij Den Biekorf, komt in 1904 mee in de zaak en geeft de brouwerij de naam "De Ster". In 1907 veroorzaakt een blikseminslag zware schade aan de brouwerij, maar de brouwerij wordt heropgebouwd. Na het overlijden van Paul De Bus beheert zijn weduwe Madeleine de brouwerij verder. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vangt zij de tekorten van collega's op en breidt ze de brouwerij zelfs verder uit. Vanaf de jaren 1930 doet Madeleine meer en meer beroep op haar zoon Joseph. De brouwersactiviteiten stoppen in 1933, waarna Joseph zich toelegt op het bottelen en verdelen van bier en het beheer van de tientallen herbergen in zijn bezit.

.....

BROUWERIJ DE SMEDT/HET ANKER

 Dendermondebaan, Zele

Ontstaan: 1868 - Stopzetting: 1955

reclamebord © Hugo Vercruyssen

Alfred De Smedt start zijn brouwersactiviteiten in 1868. De brouwerij kent een bloeiperiode en Alfred koopt talloze herbergen langs de invalswegen. Hij bouwt ook een herenhuis aan de brouwerij in 1872. In 1877 laat hij een nieuwe, indrukwekkende stoombrouwerij en twee mouterijtorens bouwen. Na zijn dood in 1908 gaat de brouwerij over op zijn zoon Pierre. Die verkoopt alles in 1916 aan Alfons Rubbens, een brouwer uit Zonnegem. Alfons laat de brouwerij uitbaten door zijn schoonzoon Louis Rosseels en dochter Bertha. De brouwerij krijgt de naam "Het Anker" naar de gelijknamige herberg die ze laten bouwen op de Zele-dijk. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de brouwerij enigszins ontmanteld, maar dat belet de brouwerij niet om te blijven produceren. Bieren zoals "Bock", "Stout", "Dobbel Blond" en "Zeelsen Ouden" worden volop gebrouwen. In 1929 komt er een ijsfabriek bij, niet alleen voor eigen gebruik, maar ook voor cafés die nog niet over een koelkast beschikken. De brouwerij houdt er mee op in 1955 waarna er wordt overgeschakeld op een bierhandel (tot 1970).

© Hugo Vercreuyssen

BROUWERIJ DE GOUDEN LEEUW

Lokerenbaan, Zele

Ontstaan: 1900 - Stopzetting: 1929

Jozef De Smet, Jules Haegens en Jozef Temmerman stichten in 1900 de "Handelsmaatschappij Jozef De Smet en Cie" waaruit brouwerij De Gouden Leeuw ontstond. In 1903 trekt Jozef Temmerman zich terug en richt zijn eigen brouwerij op, "De Croon", in dezelfde straat (zie brouwerij De Croon). De handelsmaatschappij krijgt in 1904 een nieuwe naam: "Maatschappij in gezamenlijke naam Jozef De Smet en Jules Haegens". In 1909 komt de brouwerij volledig in handen van Jozef De Smet. Hij doopt zijn brouwerij "Brasserie Le Lion D'Or". Meerdere herbergen worden aangekocht en ingericht in Zele en Overmere. Vanaf 1920, na moeilijkheden in de Eerste Wereldoorlog, wordt het brouwersambacht gecombineerd met een handel in kolen en kalk. In 1929 worden de brouwersactiviteiten definitief stopgezet en schakelt men over op een bier- en kolenhandel.

BROUWERIJ RODRIGUES

Tuitenstraat 15, Zele

Ontstaan: 1900 - Stopzetting: 1921

Joseph Rodrigues, gehuwd met Alice Rubbens, dochter van de bekende jeneverstoker, start de brouwerij in 1900. Zijn vader Theodore leidt op dat moment brouwerij De Witte Leeuw in de Langemunststraat. De zaak floreert, maar de Eerste Wereldoorlog strooit roet in het eten. In 1916 worden de installaties ontmanteld, maar de brouwerij wordt pas in 1921 inactief. Er wordt geleidelijk overgeschakeld naar een wijnhandel. Dochter Emilia zet de wijnhandel van haar ouders verder.

BROUWERIJ DE CROON

Lokerenbaan, Zele

Ontstaan: 1903 - Stopzetting: 1923

Joseph Temmerman richt de brouwerij op in 1903 nadat hij is opgestapt uit "Handelsmaatschappij Jozef De Smet en Cie" (zie brouwerij De Gouden Leeuw). Naast zijn brouwerij blijft Temmerman actief in de vlashandel. Zijn zoon, Georges, is brouwer

in het familiebedrijf maar verhuist naar Schaarbeek in 1920. De brouwerij staat vanaf 1923 op non-actief. De vlashandel blijft bestaan tot 1931. Dan koopt lompenhandel Van Laere de site op.

Zicht op de vroegere brouwerij De Croon op de Lokerenbaan. Links: villa Haegens

© Lucien Boone, Heem- en Oudheidkundige Kring Zele

BRONNEN

- Inventaris Onroerend Erfgoed: ID83877, ID83889, ID83989, ID83950, ID84046, ID84069, ID84070, ID84071, ID84072, ID84073, ID84074, ID84075, ID84076, ID84082, ID84087, ID84097, ID84101, ID84103, ID84104, ID84111, ID84112, ID84113, ID84116, ID84117, ID84118, ID84134, ID84144, ID84165, ID84190, ID84215, ID84740, ID85722, ID114391.
- BOONE L., *Brouwers en brouwerijen in Zele*, Jaarboek Heem- en Oudheidkundige Kring Zele, 1998.

ALGEMENE BIBLIOGRAFIE

- DELCART A., *Dendermonde: een stad met smaak*, 2011.
- CALDERÓN A., *Verdwenen brouwerijen van België*, 2012.
- FRIEDRICH M., *Brauereiverzeichnis Belgien*, 1984.
- STROOBANTS A., *Tussen pot en pint. Herinneringen aan de Dendermondse brouwers*, 1990.
- VERHOFSTADT F., *Belgische brouwerijen van de 16de eeuw tot heden*, 2014.
- <http://www.zythos.be/>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

Index

Baeten (De Zevenster)	Overmere	20
Baillon	Dendermonde	43
Bauwens	Berlare	14
Bauwens & Cie (Den Engel)	Berlare	16
Belleketels	Denderbelle	75
Beurms	Appels	32
Blancquaert & Matthys	Schoonaarde	49
Bosteels	Buggenhout	24
Bové	Wetteren	92
Buysse Frères	Wetteren	90
Callebaut	Wieze	84
Callebaut & Haems/L. Janssens/Bayard	Dendermonde	41
Cambier/Van Haute	Dendermonde	43
Cools	Wetteren	90
Cremers	Kalken	71
D'Hollander	Oudegem	47
D'Hollander (De Biekorf)	Moerzeke	65
D'Hollander (De Zwaan)	Moerzeke	63
D'Hollander/De Smedt/Verbeeck/Van Castel	Moerzeke	64
D'hooghe Linde	Buggenhout	23
Dauwe	Kalken	71
De Bock/Moernaut-Verherbruggen/Burm	Zeze	107
De Catte	Moerzeke	64
De Clercq - Van Damme	Sint-Gillis	51
De Croon	Zeze	114
De Croone	Wieze	81
De Geest	Lebbeke	79
De Gouden Leeuw	Zeze	113
De Groote Kroon	Zeze	109
De Halve Maan/D'Hollander/Bacchus	Baasrode	34
De Hoop	Wetteren	91
De Klok	Serskamp	99
De Koning Van Spanje	Sint-Gillis	50
De Kroon	Berlare	18
De Kroon	Buggenhout	23
De Kroon	Kalken	72
De Landtsheer	Baasrode	36
De Loose	Hamme	59
De Mey-Pante (De Arend)	Serskamp	98

De Mulder/De Meyer/Caesens/Meganck	Wetteren	92
De Oude Linde	Berlare	17
De Paele ('t Veer)	Schellebelle	96
De Schoesitter	Hamme	57
De Smedt/Het Anker	Zele	112
De Smet	Berlare	15
De Smet	Overmere	19
De Smet (Johan Jozef)	Kalken	70
De Smet (Johan Martijn)	Kalken	69
De Sonne/Sarens-Rousseau	Dendermonde	38
De Ster	Grembergen	48
De Swaen & De Drij Koningen	Buggenhout	23
De Visscher (De Hoprank)	Laarne	68
De Wael/Cadron & Rooms/Les Flandres/Marnix... ..	Dendermonde	39
De Waepenaert	Grembergen	45
De Wilde (Den Hert)	Kalken	69
De Witte Leeuw	Zele	106
De Witte Leeuw	Dendermonde	38
De Witte/Sint-Arnold	Lebbeke	78
De Zon/Malheur	Buggenhout	30
Den Biekorf/La Ruche	Zele	111
Den Bonten Os	Overmere	19
Den Keyzer	Buggenhout	22
Den Meulen/De Zon	Buggenhout	30
Den Overvloed	Opstal	29
Dilewyns (Vicaris)	Sint-Gillis	53
Dubois	Lebbeke	78
Dubois	Oudegem	48
Erneffen	Denderbelle	76
Gebroeders Ressen	Dendermonde	42
Gheldhof/De Ster	Zele	111
Goossens/De Drie Koningen	Hamme	60
Half Zeven	Grembergen	47
Heirwegh	Zele	105
Hermans/Sint-Jozef	Appels	32
Het Lindeken	Opstal	29
Het Motteken	Denderbelle	74
Het Neerhof	Wieze	82
Hof van Peene	Baasrode	35
Janssens/De Waele/Veldeman (De Oude Kroon) ..	Zele	105
Kadée	Serskamp	99
't Kroontje	Denderbelle	76
La Dendre	Denderbelle	74

Lalement/D'Hooghe	Wichelen	100
Landuyt/Amelot (De Klok)	Zele	110
Leirens	Wetteren	92
Liebaert ('t Prinsenhof)	Wetteren	94
Mariën	Zele	105
Matthijs	Overmere	20
Matthijs (De Ruyter)	Schellebelle	97
Matthys/Vertongen/De Meester	Dendermonde	38
Matthys Frères	Wetteren	92
Michiel	Wetteren	91
Moenaert	Dendermonde	40
Moens	Hamme	61
Moens/Blancquaert/D'Hollander Gebroeders	Lebbeke	77
Moens/Sint-Antonius	Hamme	59
Naudts	Wetteren	91
Nelis	Zele	105
Paeleman	Wetteren	94
Peelman	Wieze	82
Rodrigues	Zele	113
René	Wichelen	101
Roels	Zele	108
Roels/De Smedt/Van Damme	Zele	109
Rubbens	Wichelen	102
Schatteman	Wetteren	91
Schülte	Hamme	61
Sinte-Barbara	Wetteren	93
Steeman	Dendermonde	53
Steeman	Overmere	20
Tercken	Zele	110
Thomas	Wetteren	91
Thyssen	Buggenhout	26
't Vaatje	Lebbeke	80
Van Assche	Sint-Gillis	51
Van Assche/Van Bogaert	Hamme	58
Van Bogaert/Van Meessche-Vermeire/Rosseel	Hamme	58
Van Bogaert/Victoria	Hamme	61
Van Cauteren	Zele	108
Van Damme	Buggenhout	26
Van De Kerckhove (Jan Van De Brug)	Berlare	17
Van den Bossche	Buggenhout	26
Van den Bossche	Opdorp	28
Van den Bossche	Zele	108
Van Driessche	Zele	107

Van Driessche/Van Cauteren.....	Zele.....	110
Van Haver/De Hoop.....	Hamme.....	57
Van Hecke/Van De Velde/Boel (De Sleutel).....	Hamme.....	61
Van Hoecke.....	Wetteren.....	90
Van Langenhove.....	Wieze.....	82
Van Overstraeten.....	Hamme.....	60
Van Peteghem (Het Hol).....	Wetteren.....	90
Van Roy (Het Anker).....	Wieze.....	85
Van Den Berghe.....	Hamme.....	62
Vandevelde/De Meulenaere.....	Hamme.....	60
Verbelen/Van Belle.....	Buggenhout.....	24
Vercauteren-Moens/De Snoek.....	Hamme.....	62
Verhavert/Rollier.....	Opdorp.....	27
Verstraeten (Den Drol).....	Kalken.....	70
Verstraeten.....	Wetteren.....	93
Verstraeten (Sint-Martinus).....	Massemen.....	88
Vertongen.....	Dendermonde.....	44
Vertongen A.....	Hamme.....	56
Vertongen E.F./Boel.....	Hamme.....	58
Waeytens.....	Sint-Gillis.....	52
Wagon (Sint-Joseph).....	Wieze.....	86
Walrave (Het Anker).....	Laarne.....	66
Wauters/De Twee Hoefijzers.....	Hamme.....	56
Wierinck.....	Overmere.....	21
Wuytack/Convent.....	Hamme.....	56

Schol!

WOORD VAN DANK

Aan iedereen die reageerde op onze oproep om beeldmateriaal en informatie over brouwerijen aan te leveren: bedankt! We bedanken ook graag alle personen, organisaties en instellingen die op een directe of indirecte manier hun steentje bijdroegen aan deze inventaris. In het bijzonder André Delcart voor de inhoudelijke ondersteuning, de Heem- (en oudheidkundige) kringen van Berlare, Buggenhout, Dendermonde, Hamme, Laarne, Lebbeke, Wichelen, Wetteren en Zele en het Historisch Documentatiecentrum in Dendermonde voor het aanbrengen van documentatie en beeldmateriaal, Archiefbank Vlaanderen en ETWIE voor het delen van hun expertise. Stefanie Audenaert, voormalig coördinator van de erfgoedcel en initiatiefnemer van dit project, moet in de bloemetjes gezet worden. Dat geldt ook voor al onze vrijwilligers die helpende handen toestaken bij het inscannen en metadateren van de beelden. Tot slot een woordje van dank aan het bestuur van Projectvereniging Cultuurdijk waaronder de Erfgoedcel Land van Dendermonde ressorteert.

COLOFON

SAMENSTELLING | André Delcart, Stefanie Audenaert en Sofie De Veirman

EINDREDACTIE | Sofie De Veirman

ONTWERP EN LAY-OUT | ImpressantPlus

INHOUDELIJKE EN LOGISTIEKE ONDERSTEUNING | Ruth Pletinck en Dominique Van Swalm

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER | Cultuurdijk, Nijverheidsstraat 3, 9200 Dendermonde

info@egclandvandendermonde.be

www.egclandvandendermonde.be

De Erfgoedcel Land van Dendermonde maakt deel uit van de Projectvereniging Cultuurdijk.

Ze wordt ondersteund door de Vlaamse overheid en de steden en gemeenten Berlare, Buggenhout, Dendermonde, Hamme, Laarne, Lebbeke, Wetteren, Wichelen en Zele.

D/2017/14.353/1

**CALLEBAUT'S
BIER**

GEEN GROTER
MALHEUR
DAN EEN LEEG
MALHEUR

MET GEZONDHEID!!

SPECIAAL
H.D'HOLLANDER VAN HAVER
MOERZELER VERMONDE
ETIC BEPUSAT

UJIEZ

GEBOTTELD

Harle

HO
1/3 L. 4 L. N.R.D. 203. TEL.